

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 21

ANDRA KAMMAREN

1964

29—30 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 29 april

	Sid.
Svar på interpellationer av:	
herr Enskog ang. åtgärder till förebyggande av trafikolyckor vid obevakade järnvägsövergångar	3
herr Eriksson i Bäckmora ang. saltningen av vägbanorna	5
herr Holmberg ang. övertalig maskinpersonal vid statens järnvägar	7
Meddelande ang. gemensamma omröstningar	10
Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde:	
Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar	11
Ungdomsvårdsskolorna: Omkostnader	14
Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor	15
Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar	21
Bidrag till driften av barnstugor	27
Ferieresor	43
Bidrag till driften av semesterhem	45
Stipendier för underlättande av husmoderssemester	45
Yrkesinspektionen: Avlöningar	46
Karolinska sjukhuset: Avlöningar	47
Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare	49
Statens arbetsklinik i Stockholm	53
Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.	56
Bidrag till De blindas förening	59
Barnmorskeläroanstalten i Stockholm: Avlöningar	61
Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar	61
Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar	64
Utbildning av viss sjukvårdspersonal	68

	Sid.
Meddelande ang. dagens plenum	70
Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde (forts.):	
Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning	71
Allmän hälsokontroll	76
Hälsovårdsupplysning	77
Epidemiberedskap m. m.	84
Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna.	89
Interpellationer av:	
herr Nilsson i Bästekille ang. principerna för Skånes indelning i kommunblock	90
fru Lindskog ang. kontroll av konstruktionen av bäddsoffor	90
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Börjesson i Falköping ang. användande av check vid inbetalning till statlig myndighet	91
herr Hermansson ang. priserna på importvaror från EFTA-länderna	91
herr Larsson i Hedenäset ang. tidpunkten för framläggande av proposition om lokaliseringpolitiken	92

Torsdagen den 30 april

Meddelande om enkla frågor av:	
herr Larsson i Borrby ang. konsumentpriset på socker	93
herr Lindahl ang. begärd utredning rörande en från cyklismens synpunkt bättre planering av samhällen och vägbyggnader	93

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 29 april

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 75, ang. överlämnande till särskilt utskott av vissa till statsutskottet remitterade ärenden	10
<i>Bevillningsutskottets</i> memorial nr 49, ang. överlämnande till särskilt utskott av vissa till bevillningsutskottet hänvisade motioner.	10
<i>Andra lagutskottets</i> memorial nr 49, ang. överlämnande till särskilt utskott av visst till lagutskott remitterat ärende.	11
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 5, rörande utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde	11

Onsdagen den 29 april

Kl. 10.00

§ 1

Herr talmannen meddelade, att herr Rimmerfors enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 29 innevarande april—den 15 nästkommande maj.

Herr Rimmerfors beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 2

Svar på interpellation ang. åtgärder till förebyggande av trafikolyckor vid obehövade järnvägsövergångar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Enskog har frågat mig om jag vill medverka till att stoppskyltar uppsättes vid alla obehövade korsningar mellan järnväg och väg i avvaktan på permanenta skyddsanordningar, såsom bommar och ljussignaler. Vidare har herr Enskog frågat om jag vill låta företa en översyn av tillåtna tåghastigheter vid de obehövade järnvägsövergångar, där, med hänsyn tagen till tågens hastighet, den fria siktsträckan från korsningen är för kort, och införa lämplig hastighetsbegränsning för tågen. Slutligen har herr Enskog frågat om jag vill medverka till att såväl lok som rälsbussar förses med tre lyktor framåt.

Till en början vill jag erinra om att jag nyligen i första kammaren besvarat en enkel fråga av herr Svanström angående vilka åtgärder jag ansåg nödvändigt vidtaga för att minska riskerna

för olyckor vid korsningar mellan väg och järnväg.

Jag framhöll därvid att olyckorna vid plankorsningar, som ju tyvärr ofta leder till personskador av allvarligaste art, är ett ständigt aktuellt problem. Även om antalet sådana olyckor — mycket tack vare åtgärder från myndigheternas sida — inte ökat under den senaste tioårsperioden trots den starkt expanderande motortrafiken, måste dock situationen anses som allvarlig. Arbetet med att höja trafiksäkerheten vid korsningar mellan väg och järnväg sträcker sig över ett brett register — byggande av planskilda korsningar, avstängning av trafikfarliga plankorsningar i kombination med trafikomläggning till säkrare korsningar, förbättring av befintliga säkerhetsanordningar och uppsättande av ytterligare sådana samt propaganda, upplysning och undervisning m. m. Detta arbete måste, framhöll jag i svaret till herr Svanström — och jag är angelägen att här upprepa vad jag då sade — inte bara fortgå utan även intensifieras. Jag upplyste vidare att man för närvarande på ansvarigt håll ägnar särskilt intresse åt plankorsningar som saknar säkerhetsanordningar, varvid bl. a. frågan om införande av obligatorisk stoppskyldighet vid ett stort antal sådana korsningar tas upp till övervägande.

Herr Enskog frågar nu om jag vill medverka till att stoppskyltar uppsättes vid alla obehövade korsningar mellan väg och järnväg. Inom fackkretsar ställer man sig tveksam till huruvida det från trafiksäkerhetssynpunkt kan anses motiverat att uppsätta stoppskyltar vid alla de cirka 28 000 korsningar, som för närvarande saknar säkerhetsanord-

Svar på interpellation ang. åtgärder till förebyggande av trafikolyckor vid obebakade järnvägsövergångar

ningar. Jag vill nämna att över två tredjedelar av dessa övergångar hänför sig till s. k. ägovägar, d. v. s. interna förbindelsevägar mellan fastighetsägare. Jag anser det lämpligast att för närvarande arbeta vidare på den sedan någon tid tillämpade linjen, enligt vilken järnvägsstyrelsen undersöker de obebakade plankorsningarna och i de fall, då stoppskyldighet är påkallad och lämpligen kan ifrågakomma, gör framställning till vederbörande myndighet om utfärdande av lokal trafikföreskrift angående stoppskyldighet.

Hastighetsbegränsningar för tågen vid plankorsningar förekommer i undantagsfall men kan inte lämpligen tillämpas i någon större utsträckning med hänsyn till de synnerligen vittgående konsekvenser för tågföringen som härigenom ovillkorligen uppkommer.

Slutligen kan jag nämna att man inom SJ undersöker olika möjligheter med varningsljus från lok. I undersökningarna ingår bl. a. prov med tre tända loklyktor framåt. Jag kommer att ägna denna fråga liksom för övrigt alla spörsmål som har samband med trafiksäkerheten vid järnvägs korsningar fortsatt uppmärksamhet.

Härmed anser jag mig ha besvarat herr Enskogs interpellation.

Vidare anförde

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Kommunikationsministern anför i början av svaret på min interpellation att han nyligen i första kammaren besvarat en enkel fråga angående vilka åtgärder han ansåg nödvändiga att vidtaga för att minska riskerna för olyckor vid korsningar mellan väg och järnväg. Litet senare säger herr statsrådet: »Herr Enskog frågar nu» o. s. v. För att undvika missförstånd vill jag parantetiskt nämna att min interpellation väcktes den 21 januari i år, alltså någon dag tidigare än den enkla frågan ställdes i första kammaren.

Av svaret framgår att olyckorna vid plankorsningar är ett ständigt aktuellt problem och att situationen anses som allvarlig, även om antalet sådana olyckor inte ökat under den senaste tioårsperioden. Under fjolåret dödades vid järnvägs korsningar av den typ vi här diskuterar, enligt de uppgifter jag har tillgång till, 41 personer. Det är en alldeles för hög siffra, och det är att hoppas att de åtgärder som herr kommunikationsministern skisserade i svaret kommer att medföra en sänkning av antalet olyckor av detta slag.

Tyvärr är det flera faktorer som verkar i andra riktningen, varför arbetet på att göra korsningarna säkra måste intensifieras, vilket kommunikationsministern också utlovat. För det första får vi fler och fler bilar varje år, även om denna omständighet motverkas av att en del järnvägslinjer läggs ned. För det andra är det allt flera som — speciellt sommartid — lämnar de stora vägarna, där järnvägs korsningarna oftast är fördömligt ordnade, och ger sig in på skogsvägar eller andra enskilda vägar, som för det mesta saknar särskilda skyddsanordningar vid järnvägs korsningarna. För det tredje medför den ökade fritiden att allt flera söker sig ut i skog och mark och då utnyttjar vägar av den typ jag nyss talade om. För det fjärde har tåghastigheten ökat på vissa linjer, och detta medför att de som passerar en järnvägs korsning har kortare tid på sig härför. I interpellationen nämnde jag att ett tåg som har en hastighet av 120 kilometer i timmen förflyttar sig 33 $\frac{1}{3}$ meter i sekunden, d. v. s. en kilometer på 30 sekunder; vissa tåg har ännu högre toppfart. Vid 60 kilometer i timmen går tåget 500 meter på lika lång tid. Det måste alltså finnas mycket lång fri sikt för att man skall kunna riskfritt passera en järnvägs korsning. Om man från att ha stått stilla och lyssnat behöver 30 sekunder för att passera över en järnväg, så måste

Svar på interpellation ang. saltningen av vägbanorna

det vara fri sikt 1 km åt vartdera hållet därest tågen går med den högre hastigheten. Jag skulle tro att det vid en stor del av de 28 000 järnvägs korsningar, som saknar säkerhetsanordningar, inte alls finns tillräcklig sikt. De stora riskerna vid dålig väderlek — speciellt vid snöyra, då det är omöjligt att höra ett tåg förrän det är mycket nära, eller i dimma — har troligen inte det stora antalet bilförare något begrepp om. Den utlovade propagandan i detta avseende har en stor uppgift att fylla. Den får dock inte minska arbetet i övrigt med att t. ex. anordna planskilda korsningar, avstängning av vissa trafikfarliga korsningar o. s. v., såsom kommunikationsministern nämnde i svaret.

En sak som också är synnerligen viktig för att undvika olyckor är färgen på lok och rälsbussar. Ett paprikafärgat lok med en vit rand av det slag, som nu finns i ett mindre antal, syns mycket lättare på längre håll än ett helt enfärgat, mörkt lok, och märks också betydligt bättre än de smutsgula rälsbussarna. Även härvidlag bör snabbt åtgärder vidtas i förebyggande syfte. Vissa av kommunikationsverken har på ganska kort tid låtit lackera praktiskt taget hela sin bilpark i en färg som gör att bilarna utan minsta svårighet upptäcks av övriga vägfarande. Det bör inte heller vara omöjligt att mycket snabbt övergå till en annan färg på våra tåg och rälsbussar, som gör dem lätt synliga åtminstone rakt framifrån.

Av svaret framgår också att SJ undersöker olika möjligheter med varningsljus från lok, bl. a. med tre tända lyktor framtill. Det skall bli mycket intressant att ta del av resultatet av dessa undersökningar.

Herr talman! Problemet med olycksfallsriskerna vid järnvägs korsningar är stort och jag noterar med tillfredsställelse att det har uppmärksamats av kommunikationsministern och SJ:s ledning. Men nog måste man ställa sig något frågande inför det faktum att SJ

under fjolåret förbrukade endast 6,6 miljoner av de 7 miljoner kronor som riksdagen anvisade för det här diskuterade ändamålet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. saltningen av vägbanorna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora har frågat mig, om jag uppmärksammat de problem som saltningen av vägbanorna medför i form av rostskador på bilarna och därav följande kostnader för bilägarna samt om jag har för avsikt att ta initiativ till ökad forskning eller andra åtgärder i syfte att få fram en annan metod än saltning, som tillgodoser trafiksäkerhetens krav utan att medföra omfattande rostbildning.

I sommarväghållningen användes på grusvägar olika dammbindningsmedel, hos vilka den väsentliga fuktabsorberande egenskapen nödvändigtvis medför att de samtidigt bidrager till rostskador. Då vägarna permanentas i allt större utsträckning torde skadeverkingarna successivt minskas.

I vinterväghållningen utnyttjas vanligt salt, som är fryspunktsnedsättande. Här i landet förekommer det endast i undantagsfall att man använder enbart salt för att smälta is och snö. Vi litar i stället huvudsakligen till sandning. Genom den forskning statens väginstitut sedan 1953 bedrivit på detta område har det befunnits fördelaktigt att blanda ut sanden med en mindre mängd salt. Härigenom vinner man bl. a. att sanden bättre häftar vid is och snö, att isbildning motverkas och att de stora sandlager, som fordras för god sandningsberedskap, kan hållas tjälfria. Ur trafik-

Svar på interpellation ang. saltningen av vägbanorna

säkerhetssynpunkt erbjuder saltblandningen således avsevärda fördelar. Försök med andra ämnen och s. k. inhibitorer — tillsatser som motverkar rostbildning — har ännu ej lett till godtagbara resultat.

Statens väginstituts ännu inte slutförda undersökningar av däckdubbar tyder på att man med väl dubbade däck får lika god friktion som vid sandning. Om dubning av däck skulle kunna vara ett alternativ till sandning är ännu för tidigt att uttala sig om, men förefaller mindre troligt av bl. a. kostnadsskäl. Även om man accepterar interpellantens uppgift om rostskador för hundratals miljoner kronor årligen, måste man komma ihåg att endast en del av rostskadorna härrör från väghållningen och dessutom att saltblandad sand inte kan undvaras för andra trafikanter, fotgängare, cyklister och mopedister. Förbättrade rostskyddsmetoder torde för övrigt leda till allt mindre skador. Ännu så länge synes därför hittills gängse metoder vara att föredra även då man ser till totalkostnaden.

Här berörda frågor har hittills följts med stor uppmärksamhet av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i nära samarbete med statens väginstitut. Jag utgår från att detta kommer att ske även i försättningen, och betryggande garantier finnes således för att resultaten av svensk och utländsk forskning skall tillvaratas på bästa sätt. Jag anser det därför inte för närvarande påkallat med några särskilda initiativ från min sida.

Vidare anförde:

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Skoglund få framföra mitt tack för svaret. Även om det inte på sedvanligt sätt har aviserats, var det välkommet.

Av svarets innehåll drar jag den slutsatsen, att det inte är särskilt mycket som statsrådet vill göra åt det problem,

som jag har tagit upp i min interpellation, mer än att statsrådet hoppas på att svensk och utländsk forskning skall tillvaratas på bästa sätt — och man får verkligen hoppas att så sker. Statsrådets besked är därför närmast att vi skall vänta och se — i en fråga som årligen kostar bilägarna miljontals kronor.

Den forskning på området, som hittills bedrivits genom statens väginstitut, synes endast ha givit det negativa beskedet, att det befunnits fördelaktigt att använda salt på vägarna. Men det forskningsresultatet kan ändå inte bilismen vara tillfreds med. Med hänsyn till de stora rostskador för flera tiotal miljoner kronor årligen, som denna metod åstadkommer, kan man inte säga att metoden är lika fördelaktig för bilarna och bilägarna. Så långt som man har kommit på kemiens område i våra dagar tycker jag nog att det skulle gå att finna en bättre metod, som utan att eftersätta trafiksäkerhetens krav skulle sakna den förstörelseverkan som saltet har.

När kommunikationsministern finner den hittillsvarande metoden vara att föredra, även om man ser till totalkostnaderna, är jag verkligen inte överens med statsrådet. Även om kommunikationsministern kan resonera på det sättet i medvetande om att staten inte ersätter de förluster på grund av rostskador, som åsamkas de enskilda bilägarna, är det ytterst fråga om en nationalekonomisk förlust. Statsmakterna skulle sannerligen inte tolerera om enskilda medborgare skulle göra någonting liknande, som skulle åsamka stat och samhälle bara en bråkdel av de kostnader, som här får bäras av bilägarna. I detta sammanhang vill jag erinra om det beslut, som riksdagen nyligen fattade på förslag av regeringen, enligt vilket exempelvis en jordbrukare kan fällas till ansvar om han från en såningsmaskin spiller betat utsäde.

Jag är helt överens med statsrådet

Svar på interpellation ang. övertalig maskinpersonal vid statens järnvägar

om att vi måste ställa stora krav på trafiksäkerheten på våra vägar, inte minst vid ishalka. Men jag tycker det innebär någonting av ett nationalekonomiskt slöseri att tillämpa en metod, om vilken man på förhand vet att den åstadkommer stora ekonomiska skadeverkningar för den enskilde. Man får heller inte bortse från att den saltlösning, som bildas på vägbanan, stänker upp på strålkastare och bilrutor och därigenom utgör ett riskmoment i trafiken.

Nog vore det väl värt att satsa litet mera av forskning på detta område. Skulle inte också denna fråga om bilismen och trafiksäkerheten kunna få omfattas av regeringens nya devis »Mot nya djärva mål»?

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag finner anledning att säga ett par ord i anslutning till vad herr Eriksson i Bäckmora yttrade. Han sökte att i mitt svar lägga in en passivitet som inte finns i kommunikationsdepartementet när det gäller trafiksäkerheten — det vill jag redan från början säga ifrån.

Herr Eriksson i Bäckmora säger att min uppfattning alltså är, att man skall vänta och se. Här utnyttjar man vissa metoder för att skapa ökad trafiksäkerhet, t. ex. saltning. Man använder också — vilket jag i interpellationen gick förbi — vattensandning, en metod som har visat sig vara utomordentligt effektiv men som tyvärr bara kan användas vid speciella tillfällen. Att jag menar att vi tills vidare får hålla fast vid de metoder vi för närvarande tillämpar, beror på att forskningen ännu inte har lagt fram något alternativ till dessa metoder. Vi har givit och ger statens väginstitut pengar för denna forskning, men varken detta institut eller motsvarande utländska institut har funnit några nya, mera effektiva och för bilen

mindre skadliga metoder än dem vi tillämpar.

Jag vill gärna säga, att herr Eriksson i Bäckmora anmärkte på dessa metoder men själv inte kunde prestera någon form av alternativ. Och varför? Jo, därför att han liksom jag är nödsakad att avvakta nya resultat av de undersökningar som pågår. Vi befinner oss inte bara i samma båt, herr Eriksson i Bäckmora, vi befinner oss i samma bil.

Herr **ERIKSSON** i Bäckmora (cp):

Herr talman! Interpellationssvaret har givit mig det intrycket att några andra åtgärder från statens sida inte var aktuella än de som kan föranledas av att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ägnar denna fråga sin uppmärksamhet, och jag har inte fått någon klarhet i med vilken intensitet man där bedriver forskning på detta område. Men det gläder mig att höra av statsrådet Skoglund att pengar har anslagits för dylik forskning.

Av interpellationssvaret vill det dock synas som om man nu har studerat dessa problem ända sedan 1953 men ännu inte kommit fram till något annat än att beläggning med vägsalt är vad man i dag kan använda. Och om man inte driver på forskningen och inte använder sig av andra åtgärder, så måste jag ju dra den slutsatsen att man vill vänta och se vad den forskning kan ge som nu bedrivs och som hittills pågått så länge utan att ge resultat att ytterligare åtgärder vore högst påkallade.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. övertalig maskinpersonal vid statens järnvägar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**, som yttrade:

Svar på interpellation ang. övertalig maskinpersonal vid statens järnvägar

Herr talman! Herr Holmberg har frågat mig om jag vill vidtaga åtgärder för att möjliggöra, att övertalig maskinpersonal vid SJ beredes anställning i den statliga bilbesiktningen för att undvika förflyttning av sådan personal.

Av interpellationen synes framgå att herr Holmberg med uttrycket »den statliga bilbesiktningen» avser det nya halvstatliga Aktiebolaget Svensk Bilprovning, som fr. o. m. nästa år skall handha bl. a. den nya periodiska kontrollen av motorfordon.

Under hand har jag från bolaget inhämtat följande.

Bolaget är f. n. under uppbyggnad, och personalrekrytering och personalutbildning pågår. Med hänsyn till den ansvarsfulla verksamhet som bolaget kommer att omhänderha måste vissa krav ställas i fråga om bl. a. personalens utbildning och praktik. I den mån den övertaliga maskinpersonalen vid SJ uppfyller dessa kvalifikationer ser bolaget gärna att ifrågavarande personal söker anställning hos bolaget. Bolaget kommer därefter att i sedvanlig ordning pröva de inkomna ansökningarna.

Slutligen vill jag nämna, att bolaget i frågor rörande personalrekrytering har kontakter med arbetsmarknadsstyrelsen.

Vidare anförde:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Skoglund för svaret.

Jag beklagar emellertid att statsrådet inte vill vidta några åtgärder för att skydda de statsanställda det här gäller från onödiga kostnader och besvär. Det är självklart att maskinpersonalen vid SJ skall ha samma rätt som andra att söka anställning vid Aktiebolaget Svensk Bilprovning och att då få sina ansökningar objektivt prövade. Men det var inte det min interpellation gällde. Jag anser att staten skall visa sina anställda sådan hänsyn att man även i annan ordning underlättar personalens för-

flyttning från ett statligt företag till ett annat — låt vara att det i detta fall bara gäller ett halvstatligt företag.

Kravet på tillräckliga kvalifikationer för de nya arbetsuppgifterna skall givetvis inte eftersättas. Men om man bara använder den metod som statsrådet tillråder, kan det mycket väl hända att en skåning med samma kvalifikationer som en lokförare i Luleå får företräde och luleåbon kanske tvingas överge sitt egna hem, avbryta barnens skolgång och bege sig till annan ort, där han kanske får ställa sig i bostadskö och får familjen splittrad på två håll.

Jag tycker också det borde vara angeläget för höga ledningar att inte ge statsdriftens belackare några exempel på dåligt handlag och orättvisor mot de anställda inom statens företag. Det finns exempel på att bättre metoder tillämpas även inom samhällsägda företag. När exempelvis landstingen rationaliserar eller företar omorganisation, som leder till att personal blir övertalig vid ett företag, ger man den personalen företräde vid nyanställningar i andra landstingsföretag.

Så sent som i fjol bestämdes det också — såvitt jag vet med statsrådet Skoglunds medverkan — att bl. a. militär personal skall tillerkännas vissa förmåner, när vederbörande kan anföra goda skäl mot förflyttning. Det är märkligt att statsrådet Skoglund inte ställer i utsikt att övertalig järnvägspersonal skall få sådana förmåner. Därom finns i varje fall inte ett ord nämnt i interpellationssvaret. Men statsrådet Skoglund kan måhända ge ett sådant löfte nu. Enklast vore som sagt att regeringen etablerade ett sådant samspel mellan olika statliga företag att man så långt möjligt undviker förflyttningar av sådan personal som vill stanna kvar på sin gamla bostadsort.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Herr Holmbergs exem-

Svar på Interpellation ang. övertalig maskinpersonal vid statens järnvägar

pel med skåningen och luleåbon var väl ändå ganska misslyckat. Det ligger självfallet i bolagets intresse att inte anställa personal på sådana villkor som innebär att någon tvingas byta bostadsort och sälja sitt egna hem. Här skall bolaget givetvis som i all annan statlig verksamhet gå fram så smidigt som möjligt.

Sedan skall vi också vara medvetna om att den övertaliga maskinpersonalen vid SJ består av flera man än som behöver nyanställas vid Aktiebolaget Svensk Bilprovning. Som jag nämnde i mitt interpellationssvar skall man starta en utbildningsverksamhet för den blivande personalen vid bilprovning-bolaget, och den utbildningen blir givetvis kostnadsfri för deltagarna. Därvidlag har bolaget självfallet ett intresse. Jag sade, att i den mån den övertaliga maskinpersonalen vid SJ uppfyller kvalifikationerna »ser bolaget gärna att ifrågasvara en personal söker anställning hos bolaget».

Jag kan i detta sammanhang nämna att jag för några dagar sedan från en organisation som representerar de partiellt arbetslösa fick en skrivelse, vari hemställdes att bolaget skulle söka anställa sådana personer i sin verksamhet. Denna skrivelse har jag överlämnat till bolagets styrelse, ty jag menar att även när det gäller partiellt arbetslösa bör bolaget ta vederbörlig hänsyn.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Det senaste beskedet från statsrådet var något bättre än interpellationssvaret. Statsrådet förklarar nu att han i varje fall vidtagit en åtgärd, nämligen att skicka över en skrivelse till det nya bolagets ledning — tydligen i avsikt att bolaget skall förfara på det sätt som vi önskar i detta sammanhang.

Men fortfarande vidhåller statsrådet att det är bolaget som har bestämmanderätten härvidlag och att det inte skall påverkas av andra. *Bolaget* skall för-

fara så att onödig förflyttning undviks, menar statsrådet. Vad jag har velat utverka är emellertid att vi skall få *statsrådets* medverkan för att skapa garantier mot onödiga förflyttningar.

Jag har redan pekat på bestämmelser som finns för bl. a. militär personal. De borde kunna tillämpas av regeringen — även i fråga om annan personal som kan anföra goda skäl mot förflyttning, föranledd av omorganisation eller rationalisering inom ett statligt företag. Jag tycker att den SJ-personal vi nu talar om har mycket goda skäl för sina krav på behandling i enlighet med dessa principer.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND:**

Herr talman! Vi måste väl ändå vara överens om, herr Holmberg, att det i sista hand är bolagets styrelse och dess ledning som skall anställa personal och att det alltså inte centralt från departementet kan ges några direktiv för vilka som skall anställas. Jag har sagt att bolaget och dess styrelse är medvetna om att man bör gå i författning om att söka placera den personal herr Holmberg omnämnt. Det föreligger inga svårigheter för mig att få fram den uppgiften till bolagets styrelse, eftersom jag i departementet har en tjänsteman som sitter i styrelsen.

Herr Holmberg betecknade som en nyhet och som en förbättring av innehållet i interpellationssvaret mitt besked, att jag överlämnat en skrivelse från en organisation, representerande partiellt arbetslösa, till bolagets styrelse. Men detta var ju något som låg utanför herr Holmbergs interpellation — jag anförde det såsom exempel på det ansvarsmedvetande som ändå finns när det gäller att i företaget anställa personal som av en eller annan anledning har svårigheter, vare sig vederbörande är partiellt arbetslös eller friställd från visst arbete. Men vi måste å andra sidan hålla på kvalitets- och kunnighets-

Svar på interpellation ang. övertalig maskinpersonal vid statens järnvägar

kravet, och det är därför det i många fall kan bli fråga om utbildning, innan exempelvis den personal herr Holmberg tagit upp i sin interpellation kan överföras till bolaget.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Vad beträffar kvalifikationerna och utbildningen vill jag erinra om att det i min interpellation uttryckligen står att personalen självfallet måste undergå någon kompletterande utbildning för att passa för de nya arbetsuppgifterna. Den saken behöver vi sålunda inte alls diskutera.

När det gäller ansvarskänslan och kunskapen tror jag att vederbörandes långa tjänstgöring i ett statligt verk — i vissa fall rör det sig om ända upp till 25 års anställningstid — är garanti nog för att de mycket väl kan passa för de nya uppgifterna.

Jag måste anmäla en avvikande mening när statsrådet talar om vem som i första och sista hand skall kunna påverka hithörande frågor och fälla avgörandet. Det står i de riktlinjer rörande sådan här förflyttning, som är gemensamma för alla departement, att *i första hand* åvilar det vederbörande myndighet att vidtaga åtgärder, men *i övrigt* skall de och de åtgärderna vidtagas, vilka bl. a. regeringen har inflytande på.

Såvitt jag kunnat utläsa ur statsrådets kompletterande upplysningar i denna debatt finns det tydligen utsikter till att ingripanden av detta slag skall kunna ske till förmån för SJ-personalen. Det är jag belåten med, men det framgick som sagt inte av interpellationssvaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Meddelande ang. gemensamma omröstningar

Herr TALMANNEN yttrade:

Gemensamma omröstningar i de ärenden, beträffande vilka voteringspropo-

sitioner tidigare godkänts, kommer att äga rum vid början av kamrarnas sammanträden onsdagen den 13 maj.

§ 6

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 154, angående ytterligare medel för svensk medverkan i FN:s fredsstyrka på Cypern; och

till bevillningsutskottet propositionen nr 155, angående höjning av vissa postavgifter.

§ 7

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet en vid utskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan fogad, å bordet vilande framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående dels ny voteringsanläggning för riksdagen, dels ändringar i reglementet för riksgäldskontoret.

§ 8

Föredrogs statsutskottets memorial nr 75, angående överlämnande till särskilt utskott av vissa till statsutskottet remitterade ärenden.

Sedan kammaren på framställd proposition bifallit utskottets hemställan om memorialets företagande till avgörande efter allenast en bordläggning, bifölls utskottets i memorialet i övrigt gjorda hemställan.

§ 9

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 49, angående överlämnande till särskilt utskott av vissa till bevillningsutskottet hänvisade motioner.

Sedan kammaren på framställd proposition bifallit utskottets hemställan om memorialets företagande till avgörande efter allenast en bordläggning,

bifölls utskottets i memorialet i övrigt gjorda hemställan.

§ 10

Föredrogs andra lagutskottets memorial nr 49, angående överlämnande till särskilt utskott av visst till lagutskott remitterat ärende.

Sedan kammaren på framställd proposition bifallit utskottets hemställan om memorialets företagande till avgörande efter allenast en bordläggning, bifölls utskottets i memorialet i övrigt gjorda hemställan.

§ 11

Föredrogs den av fröken *Sandell* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående de psoriasissjukas problem.

Kammaren biföll denna anhållan.

Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (bilaga 7, punkt 24, s. 37—51) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föran-

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

leddes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas till vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65, dels ock till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 16 025 000 kr.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 181) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 233) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte besluta att under förevarande anslag för eftervårdsarbete enligt socialstyrelsens äskanden anvisa 200 000 kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit för anställande av ytterligare 7 förste assistenter Ae 19 och 2 assistenter Ae 17.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 181 och II: 233, såvitt nu var i fråga, a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 föreslagit;

b) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

c) till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 16 025 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herr *Löfroth*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 181 och II: 233, såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 föreslagit;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

c) till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 16 225 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord i anledning av den reservation som är knuten till denna punkt, vilken gäller Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar. Vi har gått in för att söka få till stånd en effektivare vård vid ungdomsvårdsskolorna. Vi har också många gånger diskuterat och även fattat beslut om att i så stor utsträckning som möjligt försöka placera ut ungdomarna i familjevård. Detta kräver emellertid en oerhört stor arbetsinsats och även en hel del tjänstemän för att utföra detta arbete.

I propositionen har föreslagits att för den verksamhet som har till syfte att få till stånd en effektivare vård och eftervård på detta område skulle tillskapas ytterligare tolv tjänster, under det att vi i motionen och reservationen på denna punkt begärt ytterligare nio tjänster, d. v. s. sammanlagt tjuoen.

Vi grundar vår begäran på 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsskoleelever. I denna utrednings betänkande föreslås, att familjevården skall byggas ut, och beräknas för detta ändamål ett antal av 21 assistenter. Detta har i många remissvar ansetts vara för litet, och man uttalar att det för att verkligen kunna åstadkomma en effektiv familjevård krävs ytterligare personal, ett önskemål som även rektorsföreningen vid ungdomsvårdsskolorna framfört.

Som vi alla känner till är det trångt på ungdomsvårdsskolorna. För att de

skall kunna arbeta inom den ram de har till förfogande krävs det en snabb omsättning av eleverna och en utbyggd eftervård. Departementschefen redovisar visserligen att det inte finns några längre köer till dessa skolor, men det finns ungdomar som ännu inte är placerade vid någon skola. Det finns till varje ungdomsvårdsskola en väntelista på kanske mellan sex och nio ungdomar, vilka är hänvisade dit men inte fått plats.

Det är vidare bekant att det är ett utomordentligt svårt arbete att placera ut dessa ungdomar i familjer. Man har kommit underfund med att det finns möjligheter att göra detta, men det tar lång tid att spåra upp den rätta familjen, att välja ut den ungdom som passar för denna familj och vidare att följa fallet i fortsättningen. Detta är ett synnerligen arbets- och personalkrävande företag. Om vi skall kunna få till stånd en effektiv vård på detta område, anser vi därför att det minsta man kan begära är 21 nya tjänster för detta arbete.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! Jag håller med fröken Elmén om att vården av elever utom skola är mycket betydelsefull, och det är naturligt att man inom ungdomsvårdsskoleorganisationen är angelägen om att bygga ut denna verksamhet.

Departementschefen framhåller, att skolorna under senare tid tillförts ett antal assistenttjänster för främst arbetsuppgifter rörande vård utom skola. Av dessa assistenter är en del helt sysselsatta med sådana uppgifter, som fröken Elmén talat om. Departementschefen är emellertid inte beredd att inrätta alla de tjänster som utredningen föreslagit och socialstyrelsen begärt. Han förordar dock en betydande personalförstärkning för vården utom skola och föreslår, att tolv assistenttjänster tillföres organisa-

tionen. Utskottet tillstyrker departementschefens förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag skall tillåta mig att under denna punkt göra några allmänna reflexioner, som gäller såväl den här behandlade frågan som en del av de övriga punkter, vilka kommer att behandlas av kammaren i dag — naturligtvis utan att ge mig in på någon sådan konkret diskussion om dessa punkter som kammaren längre fram kommer att ägna sig åt.

Om man ser på det samlade resultatet av de negativa besked som regeringsmajoriteten gett i statsutskottet och som förmodligen kommer att följas vid omröstning senare i dag, får man följande lista:

att socialstyrelsens begäran om assistenter för ungdomsvårdsskolorna för bättre eftervård avslås,

att någon utredning om ytterligare en sjuksköterskeskola inte sätts i gång,

att ingen överläkartjänst för alkoholsjukdomar inrättas vid akademiska sjukhuset i Uppsala, trots de många betydanden av behovet som föreligger,

att lek- och förskoleverksamhetens omfattning och utformning inte utreds,

att ingen ytterligare barnmorskeläroanstalt inrättas,

att någon tjänst som forskarassistent för rehabiliteringsforskningen vid statens arbetsklirik inte inrättas,

att giftinformationscentralen vid karolinska sjukhuset inte ges permanent karaktär utan även i fortsättningen skall drivas på försök, och

att anslaget till hälsovårdsupplysning, som mellanpartierna föreslagit till 1,4 miljoner kronor, begränsas till ett så otillräckligt belopp som 900 000 kronor.

Detta är några förslag som kammaren har att behandla. Enligt min mening blir det samlade intrycket av den negativa socialdemokratiska inställningen,

Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar

att socialdemokratien visar otillräckligt intresse för att i god tid tillgodose välfärdssamhällets behov genom utbildning och arbetsmöjligheter för den sociala och sjukvårdande verksamhet, som är så väsentlig och sannerligen i behov av förstärkning.

Man kan inte skylla på att de ekonomiska resurserna är otillräckliga. Det rör sig här om ganska måttliga belopp. Detta gäller inte minst det föreslagna anslaget till De blindas förening, vilket skulle ge denna bättre möjligheter till konsulentverksamhet och anskaffande av talböcker. Även det samlade beloppet är av ringa omfattning. Enligt min mening är det ett bristande intresse för att planera i tid, inte minst när det gäller utbildningsproblemens lösning men även när det gäller att skapa möjligheter till forskning och vård, som till väsentlig del förklarar bristerna i det svenska välfärdssamhället. Det är årtal av sådan bristande framtidsbedömning och handling som bär en stor del av skulden till att samhället har de brister som vi alla känner till. Jag tror att det är genom ett tålmodigt konkret arbete, när det gäller sådana frågor, som kammaren i dag har att behandla, som det skall lyckas oss att avhjälpa dessa brister i välfärdssamhället. För vår del har vi velat göra vår insats i dag liksom vid andra tillfällen.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Herr Ohlin har räknat upp en hel del förslag om inrättande av tjänster och andra åtgärder på socialhuvudtiteln, som man inte fått igenom. Jag skulle lika lätt kunna räkna upp en mängd förbättringar som socialministern föreslagit på de olika punkterna. Jag skall inte göra det, ty om herr Ohlin följer med vid behandlingarna av de olika punkterna under dagens lopp, så skall han finna att det trots allt blivit en hel del förbättringar på olika områden.

Herr Ohlin säger att dessa förslag

Ungdomsvårdsskolorna: Omkostnader

inte har så stor ekonomisk betydelse. Det kan man visserligen säga när det gäller de enskilda punkterna, men vi vet att vi i riksdagen måste ta hänsyn till att alla förslag om utgiftshöjningar sammanlagt betyder ganska mycket och att det därför varje år måste ske avvägningar. Därför tror jag att det är riktigt att riksdagen bifaller utskottets förslag på denna punkt och även på de andra punkter som vi under dagen kommer att behandla.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Bara ett kort genmäle rörande vad herr Almgren säger om resurserna. Det rör sig här om mycket begränsade belopp. Dessutom medför oförmågan att lösa de personalproblem som det gäller mycket dåligt utnyttjande av sjukvårdsresurserna i landet. Det är sannerligen inte god ekonomi att göra stora investeringar och sedan inte ha personal för att utnyttja dem.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Herr Ohlin gör det alldeles för enkelt för sig. Visst kan vi inrätta en massa tjänster, men vi vet ju att det är svårt att få dem tillsatta. När vi inrättar tjänster måste vi också ta hänsyn till att det råder brist på arbetskraft på olika områden.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Att anföra den allmänna knappheten på arbetskraft som motivering för att inte påskynda inrättandet av undervisningsanstalter för sjuksköterskor och barnmorskor är väl ändå, herr Almgren, de obotfärdiges förhinder.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på bifall till reservationen 2); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emeller-

tid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 23:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 156 ja och 44 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 24**Ungdomsvårdsskolorna: Omkostnader**

Kungl. Maj:t hade (punkt 25, s. 52 och 53) föreslagit riksdagen att till Ungdomsvårdsskolorna: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 090 000 kr.

I en inom andra kammaren av fru *Forsling m. fl.* väckt motion (II: 348) hade föreslagits, att under förevarande anslag måtte till reseersättningar anvisas 163 000 kr. i stället för det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 150 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 348 till Ungdomsvårdsskolorna: Om-

Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

kostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 090 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fru FORSLING (fp):

Herr talman! Det kan tyckas att en motion som utmynnar i ett förslag att höja anslaget till reseersättningar vid våra ungdomsvårdsskolor med futtiga 13 000 kronor skulle vara onödig, men jag ser det inte på det sättet och jag befinner mig i gott sällskap med bl. a. socialstyrelsen som har kommit till samma slutsats som jag.

Vad skall t. ex. en ungdomsvårdsskolerektor göra då han anser sig böra ge en elev permission för att resa hem vid något tillfälle men det inte finns pengar som räcker till en resa? Då kanske någon säger att det i så fall är dålig hushållning från skolans sida. Jag kan naturligtvis inte svara på kritik för allt vad som händer på ungdomsvårdsskolorna, men ett är säkert, och det är att avlägset liggande ungdomsvårdsskolor har besvärligheter på denna punkt, eftersom elevernas hemresor därifrån blir förhållandevis dyra. I Stockholms stads barnavårdsnämnd har vi t. ex. vid något tillfälle fått anhållan om ekonomisk hjälp för att en del stockholmspojar, som varit intagna på Johannisbergs ungdomsvårdsskola skulle kunna resa hem. Skolan har inte kunnat skaffa medel till resan för dessa pojkar även om man sökt tömma alla källor som funnits, t. ex. elevernas egna kassar, och utnyttja hjälp från föräldrarna. Eleverna där kan alltså komma i strykklass och det är inte meningen. Jag tror att just de föreslagna 13 000 kronorna skulle kunna lösa detta visserligen inte särskilt stora men dock tillräckligt allvarliga problem för en del ungdomsvårdsskolerektorer.

Jag yrkar, herr talman, därför bifall till motion 348 i andra kammaren om en höjning av anslagsposten till reseersättningar med 13 000 kronor utöver

de 150 000 kronor som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Det är riktigt att dessa permissionsresor för eleverna vid våra ungdomsvårdsskolor är av stor betydelse. Utskottet har tillstyrkt departementschefens förslag, och detta skiljer sig inte så mycket från motionärernas. Dessutom är detta anslag enligt departementschefens och utskottets förslag ett förslagsanslag, och det gör att det finns ännu mindre anledning att frångå departementschefens förslag på denna punkt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 348; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 25—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29

Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

Kungl. Maj:t hade (punkt 30, s. 58 och 59) föreslagit riksdagen att till Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels en inom andra kammaren av fru *Kristensson* väckt motion (II: 499), i vilken hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 412) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.* (II: 501), i vilka föreslagits att riksdagen måtte i skrivelse till

Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

Kungl. Maj:t hemställa om uppdrag åt statens ungdomsråd att i samarbete med ungdoms- och nykterhetsorganisationer anordna en utåtriktad upplysningsverksamhet rörande alkoholbrukets speciella risker för ungdom, varvid förutsattes att ungdomsrådet vid behov inkomme med ansökan om ytterligare medel, utöver det belopp som Kungl. Maj:t i förevarande sammanhang föreslagit;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Fälldin* väckt motion (II: 576), i vilken hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att statens ungdomsråd erhöles lämplig representation även från försvaret.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 499 till Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kr.;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 412 och II: 501 godkänna vad utskottet anfört;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 576 godkänna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar *Kaijser*, *Per Petersson*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 499 avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

II. att motionerna I: 412 och II: 501 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 576 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Under denna punkt yrkas ett bidrag till statens ungdomsråd på 600 000 kronor för upplysningsverk-

samhet. Statsbidrag har utgått under några år, och man har börjat få en viss erfarenhet av verksamheten.

Först skulle jag vilja säga att sammansättningen av statens ungdomsråd inte är särskilt representativ med hänsyn till ungdomsorganisationerna. Jag tror att vi skall vara rädda om dessa och det frivilliga arbete som bedrivs inom dem. Detta arbete är av yttersta värde. Det gäller att slå vakt om ungdomsorganisationerna och inte ge dem intryck av att de ställes under någon form av statligt förmynderskap, som inkräktar på de krav på frihet och självständighet i arbetet som är förenliga med all ungdomsverksamhet.

Ungdomsrådets verksamhet har hittills inte i någon större utsträckning lämnat några resultat, och dess arbete har passerat tämligen obemärkt. I dagarna lär emellertid en skrift ha utkommit, vilken behandlar de egenskaper en ungdomsledare skall ha. Jag har själv inte sett den, men enligt uppgifter i tidningarna upptar skriften till diskussion huruvida en ungdomsledare skall vara lång som statsministern eller kortväxt som koalitionsregeringens inrikesminister.

Den form av propagandaverksamhet som ungdomsrådet bedriver och som resulterar i utgivandet av filmer och bildband ställer jag mig för min del mycket skeptisk emot. En sådan verksamhet blir lätt moraliserande, och jag ifrågasätter starkt om dessa filmer gör något som helst intryck på den ungdom de är avsedda att påverka. Jag har en viss erfarenhet av hur sådana företeelser passerar alldeles obemärkta utan att göra det minsta intryck på dem som ser dem. Jag tror alltså inte på nyttan av denna verksamhet. Däremot är jag rädd för att den kan medföra skadeverkningar på det sättet att den tar bort intresset från de i aktivt ungdomsarbete verkamma ungdomarna, nämligen om de känner sig beskurna i sin frihet och står inför tvånget av en statlig dirigering.

Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

Av denna anledning, herr talman, har jag och några andra ledamöter av denna kammare reserverat oss till förmån för en motion som yrkar avslag på Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservation 3 till statsutskottets utlåtande nr 5.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! I motion nr 499 i denna kammare har hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om att anvisa 600 000 kronor till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor. Anslaget utgör de medel som statens ungdomsråd, efter särskild framställning, disponerar för rådets verksamhet. Då jag har haft tillfälle att deltaga i rådets verksamhet, ber jag att få framföra några synpunkter.

I statens ungdomsråd ingår representanter för praktiskt taget samtliga ungdomsorganisationer. Därutöver finns representanter för skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, kommunförbunden, studieförbunden, Målsmännens riksförbund samt för vissa kvinnoorganisationer.

Det är riktigt som motionären framfört att en av rådet tillsatt arbetsgrupp har framlagt ett förslag till viss ändring av rådets arbetsformer. Förslaget till omorganisation har också vunnit rådets bifall. Men det är fel när motionären påstår, att de nya arbetsformerna har trätt i kraft. Förslaget ligger nämligen hos Kungl. Maj:t. Den påstådda förbättringen i rådets funktionsduglighet kan alltså inte skyllas på omorganisationen.

Rådet har att vara ett samordnande och rådgivande organ. De aktiviteter som genomförts har tagit sikte på att lämna stöd åt ungdomsorganisationerna på områden där organisationerna har gemensamma intressen. Som exempel kan nämnas ledarrekruteringen.

Vi vet att alla organisationer har behov av fler ungdomsledare. I syfte att få fram fler ungdomsledare startades

därför en kampanj. Detta skedde i samarbete med alla de ungdomsorganisationer som är representerade i statens ungdomsråd. Man producerade en stillfilm, »Ungdom», som i cirka 1 000 kopior ställdes till ungdomsorganisationernas förfogande. I anslutning till denna stillfilm gjordes en samtalsfolder »Säg ja till ungdomen», som trycktes i 250 000 exemplar. I respektive organisations upplaga disponerade organisationen ett utrymme för eget tryck. Utöver detta ställdes 135 000 kronor till organisationernas förfogande för framställning av ett kompletterande material eller för insatser i övrigt.

Uppläggnings och planläggningen av aktionen har skett i samarbete med organisationerna, och aktiviteten sker i organisationernas egen regi. Påståendet att statens ungdomsråd fungerar som ett överordnat organ är fullständigt grundlöst. Statens ungdomsråd gör en insats som samordnande och rådgivande organ, men aktiviteten sker i de egna organisationernas regi.

Kampanjen för rekrytering av ungdomsledare har sedan följts genom radioserien »Modernt ungdomsarbete», och nu i vår görs ett försök till ledarskolning. Rådet har svarat för produktionen av kursboken »Ungdomsledaren», och radioskolan har medverkat med tioalet program i anslutning till kursboken. Även i denna del har 135 000 kronor ställts till organisationernas förfogande för framställning av eget kompletterande material i anslutning till det centralt producerade grundmaterialet.

Utöver detta har genom rådet lämnats produktionsstöd till ungdomsorganisationernas produktion av film och bildband. Vi vet att ungdomsorganisationerna har ett stort behov av detta och att man har begränsade resurser. Organisationerna har alltså inkommit med framställningar, och statens ungdomsråd har kunnat ge organisationerna ett stöd för att kunna realisera sina planer.

Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

För närvarande pågår planeringen av en upplysningskampanj där målet är att göra föräldrarna medvetna om den stora betydelse som fritidsfostran har. Vi vet att samhällsförändringarna medfört att gänget och kamratgruppen i allt större utsträckning spelar rollen av normbildare. Vi vet också att samhällsförändringarna påverkar ungdomen och ungdomens attityd, och som regel kan man konstatera att kamratfostran har en positiv inverkan på individen. Men det finns också risker för en negativ påverkan. Fritidsmiljöns utformning och innehåll är viktiga faktorer i sammanhanget. En aktiv och meningsfylld fritid verkar utvecklande på den unge, medan en passiv och meningslöst tillbringad fritid kan verka i negativ riktning. Att upplysa om fritidsfostrans betydelse är målsättningen för den upplysnings- och propagandaverksamhet som nu planeras och som kommer att ske i intimt samarbete med landets ungdomsorganisationer.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Jag vill begagna tillfället att ta avstånd från herr Turessons kritik av statens ungdomsråd, även om det nog vore ett och annat att säga om vissa bekanta brister, som vidlåder ungdomsrådets verksamhet och den organisatoriska uppläggnings av rådet. Jag skall emellertid inte ta tiden i anspråk för att utveckla min uppfattning på den punkten.

Jag vill bara säga några ord med anledning av motionerna I: 412 och II: 501, i vilka föreslagits att »riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om uppdrag åt statens ungdomsråd att i samarbete med ungdoms- och nykterhetsorganisationer anordna en utåtriktad upplysningsverksamhet rörande alkoholbrukets speciella risker för ungdom, varvid förutsättes att ungdomsrådet vid behov inkommer med

ansökan om ytterligare medel, utöver det belopp som Kungl. Maj:t i förevarande sammanhang föreslagit».

Motioner i samma riktning vid fjolårets riksdag resulterade i ett mycket kraftigt uttalande av statsutskottet till förmån för motionerna. Man sade, vilket är riktigt, att det borde vara ungdoms- och nykterhetsorganisationerna själva som anordnade sådana upplysningskampanjer, men att det låg närmast till hands att statens ungdomsråd utarbetade riktlinjerna härför.

Mot den bakgrunden hade man kanske väntat sig att från ungdomsrådets sida få se en del tecken på planering av denna kampanjverksamhet. Men några sådana har i varje fall inte synts offentligt, även om det är möjligt att en planering försiggått eller försiggår inom rådet. Vi fann därför anledning att åter motionera och åberopa statsutskottets skrivning förra året.

Nu understryker statsutskottet på nytt hur viktigt det är med en effektiv upplysningsverksamhet inom ifrågavarande område. Utskottet förutsätter att rådet vid planläggningen av sin verksamhet har uppmärksamheten riktad på hithörande frågor.

Jag uttalar min tillfredsställelse över denna utskottets skrivning, men jag skulle vara ändå mera tillfreds, om man kunde se tydliga symtom på aktivitet av statens ungdomsråd beträffande just dessa kampanjfrågor. Jag skulle gärna se att ordföranden i statens ungdomsråd, som nyss hade ordet, här ville begära ordet på nytt för att ge mig ett svar på mina funderingar kring denna, som jag tycker, en smula bristande aktivitet av ungdomsrådet.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! På denna punkt föreligger flera motioner med olika förslag; dock har endast en reservation avgivits. Men under det att man i motionsparet I: 412 och II: 501 önskar att statens ungdomsråd skall ta sig an upplysnings-

Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

verksamheten på framför allt nykterhetsområde — något som jag håller med herr Wiklund om är utomordentligt angeläget — föreslås i reservationen att riksdagen inte skall bevilja det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till ungdomsrådet.

Statens ungdomsråd har, som herr Carlstein sade, inte verkat så länge. Att vi beslöt tillsätta ungdomsrådet berodde naturligtvis på att vi var i behov av denna samordning och organisation som ungdomsrådet utgör.

Herr Turesson säger att rådet inte har gjort någon nytta i ungdomsorganisationerna. Herr Turesson har kanske större erfarenhet från ungdomsverksamheten än jag, som står så långt från den. Jag vet bara hur värdefullt det är att få material och impulser till verksamheten på detta område. Alla är vi väl också eniga om att det för en kampanj bland ungdomen krävs en intensiv upplysningsverksamhet — vi tror ju i alla fall på upplysning härvidlag.

Vad man speciellt kommer att inrikta denna kampanj på under de år som kommer är föräldransvaret, vilket ju är en utomordentligt viktig sak. Hur många gånger efterlyser vi inte detta föräldransvar gentemot ungdomarna? Detta är verkligen en utomordentligt viktig fråga, som ungdomsrådet tagit upp, och jag önskar dem som har ansvaret för denna verksamhet all framgång.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Herr Wiklund ställde en direkt fråga till mig och jag är givetvis angelägen att få besvara den.

Beträffande rådets planering av kampanjen är det alldeles riktigt att vi har fått klart för oss att det finns ett starkt uttryckt önskemål om att vi vid denna planläggning skall ta hänsyn till de synpunkter som herr Wiklund så många

gånger har gett uttryck för, nämligen att söka komma till rätta med alkoholmissbruket bland ungdomen, precis på samma sätt som vi är engagerade för att hjälpa till när det gäller de tidiga tobaksvanorna. Men vi har sett det så, att det inte är anledning att sätta i gång en alldeles speciell kampanj med *enbart* detta mål. Vi har ansett, att när man planlägger en föräldrapplysningskampanj av denna art kommer självfallet frågan om föräldrarnas ansvar för de unga in i bilden som helt naturliga ting. Vi vill givetvis medverka till att söka komma till rätta med de problem som sprit och tobak utgör.

Sedan är det klart att skilda organisationer här har ett större eller mindre intresse, men vi menar att det får bli organisationernas egen sak att avgöra var tyngdpunkten i deras verksamhet skall ligga. För statens ungdomsråd står det klart att vi kommer att på alla sätt medverka till att sprida upplysning för att komma till rätta med dessa avarter och att vi vill försöka få organisationerna med oss i en sådan verksamhet.

Herr WIKLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är givet att man kan ha olika meningar om hur en sådan kampanjverksamhet bör läggas upp.

Jag vill då bara konstatera att det tycks finnas en skillnad mellan utskottets ståndpunkt och ungdomsrådets nyss redovisade uppfattning. Som jag framhöll i mitt föregående anförande uttalade utskottet förra året, att det låg närmast till hands att inom statens ungdomsråd riktlinjer utarbetades för sådana kampanjer. Jag kan inte förstå annat än att man då avsåg speciella kampanjer i alkoholfrågan och att dessa kampanjer skulle genomföras av ungdoms- och nykterhetsorganisationerna men att planläggningen skulle ske inom statens ungdomsråd. Där finns alltså en meningsskiljaktighet, och jag tycker att

Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor

statens ungdomsråd skulle ta intryck av vad utskottet och riksdagen här har sagt om hur denna verksamhet bör bedrivas.

I detta anförande instämde herr *Nelander* (fp).

Fru *KRISTENSSON* (h):

Herr talman! Det förefaller mig som om både fröken *Elmén* och herr *Carlstein* trodde litet väl mycket på den här kampanjens betydelse för att poängtera föräldraansvaret för ungdomen; alla här i kammaren tycker säkert att det är viktigt att poängtera föräldraansvaret. Men jag vill framhålla, att det är någonting som inte stämmer i den politik som för närvarande bedrivs.

Vi arbetar på att bygga ut daghemmen. Redan när barnen är små skall de skickas ut från sina hem för att uppfostras i kollektiv miljö. Vi skall öka anslagen till skolmåltiderna för att våra barn skall få fullvärdig kost i skolan, varigenom det inte blir så stora bekymmer med middagsmålen i hemmen. Men hemmet kommer därigenom inte längre att bli den plats där man samlas kring ett dukat bord och har det hemtrevligt.

Vidare diskuteras det hur viktigt det är med aktiv fritid för ungdomarna och att vi måste bygga lokaler så att ungdomarna har någonstans att ta vägen. Ingen talar i dag längre om att vi skall öppna våra hem för våra barn och deras kamrater och att det är den naturliga avkopplingen att få umgås i det egna föräldrahemmet. Vad blir följderna? Vi vänjer oss av med att umgås med våra barn, och de vänjer sig av med att umgås med oss. Redan när barnen är mycket små lär de sig att de skall lämna hemmet på morgonen och komma tillbaka dit på kvällen, bara för att tillbringa några nattimmar där.

Det är denna utveckling vi skall ha för ögonen. Detta är en realitet.

Jag vågar därför påstå, herr talman, att så länge vi accepterar en sådan ut-

veckling hjälper det inte med några broschyrer från statens ungdomsråd som poängterar föräldraansvaret.

I detta anförande instämde herr *Bengtson* i Solna (h).

Fröken *ELMÉN* (fp):

Herr talman! Till fru *Kristensson* vill jag säga att vi har möjlighet att senare ta ställning till den forskning som vi vill ha när det gäller utvecklingspsykologien m. m. för att få något att bygga på när vi skall bedöma hur barnen bör fostras.

Vi behöver få fram daghem, ty nu är det många mödrar som av olika skäl förvärvsarbetar. Vi vill ha daghemmen utformade så, att de är lämpade för barnen. Vi vill också ha familjedaghem för den typ av barn som behöver tillsyn i familjemiljö. Vi vill på alla sätt förbättra hela den här sidan.

Menar fru *Kristensson* att vi över huvud taget skall sluta att ha kvinnor ute i förvärvsarbete eller att vi skall förbjuda mödrar att förvärvsarbeta?

Vidare har man väl inte några klara belägg för att det är de förvärvsarbetande mödrarnas barn som är missanpassade i samhället. Har vi några bevis för detta, fru *Kristensson*? Vi har endast en utredning, nämligen *Blume-Westerbergs* utredning och den visar att det inte är någon skillnad mellan förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande mödrars barn när det gäller missanpassning, utan det är andra faktorer som är mera avgörande därvidlag.

Beträffande de sociala frågorna, skolmåltider m. m. har det blivit så att skolorna är mer koncentrerade, så att barnen har så lång skolväg att de inte hinner fram och tillbaka för att äta i hemmet. Tänk på landsbygden! I många fall innebär detta ett underlåtande för mödrarna som är av utomordentligt stort värde. Det gäller bara att få allt utformat på ett sådant sätt att det blir lämpligt för barnen.

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Fröken Elmén vet mycket väl, att det vare mig fjärran att säga något ont om de förvärvsarbetande möderna. Jag vågar däremot påstå att det är attityden i hemmet som är avgörande. Ansvaret för uppfostran av ungdomen åvilar både pappan och mamman. Om modern förvärvsarbetar eller inte är av sekundär betydelse.

Beträffande daghemmen anser jag att man måste invända emot att vi subventionerar den kollektiva uppfostran, samtidigt som kostnaderna för barnens fostran i det egna hemmet inte ens är avdragsgilla vid beskattningen. Det är en sådan snedvridning som vi från högerhåll har velat peka på.

Det är klart att det i vissa fall, kanske i de flesta fall, är lämpligt att barnen får den fullvärdiga kost som skolmåltiderna innebär. Vad jag vänder mig emot är attityden att hemmet inte skall vara centralpunkten. Vi måste tänka om och få en annan inriktning av vårt ansvar för det uppväxande släktet.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Med den här upplysningskampanjen vill vi just komma fram till hemmets och föräldrarnas betydelse för barn och ungdom. Jag tror det behövs upplysning — och jag tror på upplysning i detta fall.

Vidare tror jag att vi står inför en utveckling som kanske kommer att medföra en hel del förbättringar. Men de övriga punkter som fru Kristensson tar upp hör ju inte ihop med de frågor vi nu diskuterar, utan dem får man ta upp i annat sammanhang.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja

besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 29:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr Kaijser m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 172 ja och 33 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Punkten 30

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar

Sedan punkten föredragits yttrade:

Herr ZETTERBERG (s):

Herr talman! Det finns i välfärdssamhället bakgårdar, där utvecklingen tycks ha stått stilla och där man kan finna bilder som helt sammanfaller med dem som en gång prydde Söndagsnisse-Strix på Albert Engströms och Kolingens tid. Man behöver inte flytta sig långt från den plats där vi nu sitter, kanske 100 à 200 meter, för att finna hur alkoholsjuka människor med eller mot sin vilja släpas bort för s. k. finkning.

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar

Vårt samhälle har sitt överjag och sin enkla vardag. Vårt överjag konstaterar att de alkoholsjuka är sjuka. De har en form av sjukdom som är annorlunda än andra men också besläktad med andra typer av sjukdom. I verkligheten betraktas och behandlas alkoholsjuka som en grupp lågt stående människor, en pariasgrupp av personer som bör göras till föremål för social och polisiär behandling. Alkoholismen är fortfarande något av ett klassproblem. Alkoholisterna får sin vård i olika former, beroende på var de befinner sig ekonomiskt och socialt i samhället. Frågan är hur länge detta i så stor utsträckning skall kunna godtas av oss i samhället. Det är mig bekant att polisen i allmänhet beklagar den roll man härvidlag nödgas spela. Många av oss lider av att se hur sjuka människor släpas i väg under förödmjukande former. Hur länge skall vi kunna se sådant innan vårt samvete reagerar, och vill vi medverka till att detta problem löses snabbare än som för närvarande tycks bli fallet?

Antalet sådana omhändertaganden är bara här i Stockholm ungefär 25 000 per år. Därtill kommer 3 000 å 4 000 som polisen tar hand om på enskilt område och för till polisstationerna. Och vad händer där? Ja, där ges vanligen inte någon som helst vård. Tillsyn sker under den tid då den berusade förvaras i arresten, men i övrigt händer ingenting annat än att han släppes när man bedömer det så att han inte längre utgör någon risk för det allmänna eller för trafiken. Det finns exempel här i Gamla Stan på att alkoholister »finkats» tre gånger under samma dygn. På Svartsjö lär man ha en rekordhållare med fyra omhändertaganden per dygn.

Min fråga är nu: Hur länge skall man mer eller mindre stillatigande låta sådant få fortgå? Vi har nyss hört några anföranden beträffande vad som göres för att förebygga alkoholism, och de frågorna har naturligtvis en angelägenhets-

grad av första ordningen. Men sedan har vi denna stora grupp av slagna människor. Då och då får man ta del av ganska belysande fall. Sålunda har det vid ett par tillfällen hänt att epileptiker har omhändertagits som om de varit alkoholsjuka. De har blivit ytterligt illa berörda, och vi har t. o. m. sett ett framträdande i TV-program där vederbörande anklagat samhället för att ha behandlats som alkoholist. Vi vet att vissa tillstånd hos epileptikern påminner om akut alkoholförgiftning, t. ex. i vissa grader av medvetslöshet. Men den epileptiskt sjuke tillhör de socialt godtagna. Hans sjukdom är en sjukdom. Han skall vårdas som en sjuk och ingen ifrågasätter någonting annat. Skulle han utgöra en trafikfara får polisen självfallet gripa in så att han avlägsnas och inte blir en risk för sig själv eller andra. Men hela hans status är en annan än den alkoholsjukes.

Vi vet ännu inte så mycket om hur alkoholism uppkommer och vidareutvecklas. Vi vet inte så mycket om vilka faktorer som i vissa fall kan hjälpa en människa att övervinna alkoholismen. Men vi vet att en faktor alltid spelar in, nämligen självförtroendet. Det bristande självförtroendet, den knäckta sociala statusen är en viktig faktor på vägen utför, och det är när en alkoholsjuk kan återfinna något av sitt självförtroende som en rehabilitering är möjlig. Därför är det utomordentligt angeläget att vi vidtar åtgärder som leder till att den alkoholsjuka betraktas som sjuk.

Vi har i den motion i vilken jag medverkat bl. a. pekat på en sådan sak som att nykterhetsvården i sin helhet borde lyda under medicinalstyrelsen i stället för under socialstyrelsen. Det kan synas vara en bagatellartad och byråkratisk tankegång, men vi tror att det tvärtom är en ytterligt avgörande fråga genom vilket centralt ämbetsverk de alkoholsjuka skall vårdas. I utskottsutlåtandet har påpekats att utredning på-

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar

går. Det vet vi, och vi är mycket glada över det. Men det finns hänvändelser från riksdagen som går tillbaka ända till 1956 — och det är delvis på grund av dem som dessa utredningar igångsatts. Men det går alltför långsamt och i alltför ringa grad siktar man uppenbarligen till en samlad översyn.

Därför har vi velat aktualisera dessa frågor med vår motion. Vi har där också uppmärksammat ett speciellt område, nämligen den andliga vården på våra alkoholistanstalter, vilken enligt vår mening bör överses, varigenom man skulle kunna öka möjligheterna till rehabilitering, till erkännande av människovärdet hos dem som vistas där. Det förefaller oss emellertid som om, därest anstaltsledningarna tar del av den skrivning som utskottet har valt, denna bör kunna ge dem impulser till att — som det heter i utskottets utlåtande — »ytterligare utveckla och differentiera» den andliga vården. Med hänsyn härtill menar vi att utskottets skrivning kan anses tillfredsställande, varför jag inte kommer att yrka bifall till motionen.

Däremot kommer jag längre fram, när vi kommer till punkten 119, reservation 9, som grundar sig på en motion av herr Lundberg, vari påyrkas en överläkartjänst för alkoholistvård, att rösta för den reservationen för att medverka till att dessa frågor uppmärksammas och behandlas på ett sätt som är ett bättre uttryck för det dåliga samvete som jag anser att vårt samhälle skall ha inför behandlingen av de alkoholsjuka.

I detta anförande instämde fru *Johansson* (s) och fru *Lindskog* (s) samt herrar *Svensson* i Kungälv (s) och *Nelander* (fp).

Herr von **FRIESEN** (fp):

Herr talman! Det är med djup tillfredsställelse jag tagit del av den motion vars främste förespråkare nyss har talat, en motion som är undertecknad av ett antal socialdemokratiska ledamö-

ter liksom den likalydande motionen i första kammaren. Jag kan på grundval av en lång erfarenhet helt instämma i de synpunkter motionärerna anfört angående behandlingen av de alkoholsjuka. Jag skall här förbigå det tredje avsnittet som avser den andliga vården och säga några ord om den medicinska behandlingen av alkoholsjuka människor, framför allt om anstaltsvården av dessa.

Man kan säga att under de senaste femtio åren har i vårt land skett en utveckling som karakteriserats av att man börjat med att lägga tonvikten på de sociala synpunkterna, framför allt den synpunkten att den alkoholskadade inte fick skada sin omgivning eller andra människor. Huvudsynpunkten var att man ville skydda samhället i detta sammanhang. Först långt senare har vårdsynpunkten kommit i förgrunden.

Utvecklingen är ganska entydig på detta område. Vi går framåt mot ett ökat intresse för den alkoholsjuka människan och för de rätta metoderna att behandla honom. Här är det naturligt att vi — därom är vi väl alla eniga — kommer att lägga största vikt vid de medicinska synpunkterna. Men den vårdorganisation som vi har för de alkoholsjuka är i det avseendet synnerligen otillfredsställande. Det finns en mångfald olikartade vårdformer. Det är närmast en slump huruvida den alkoholskadade tas in på ett mentalsjukhus eller en psykiatrisk lasarettsavdelning. Hos många framsynta överläkare på lasaretten kan han få vård i det akuta stadiet på den medicinska lasarettsavdelningen. Vi har en hel provkarta på olika vårdmöjligheter för de alkoholsjuka. Vad jag i främsta rummet skulle vilja kritisera är den vårdorganisation som är avsedd att utslutande hjälpa de alkoholskadade.

Vad beträffar den öppna vården som är mycket otillfredsställande framlade den s. k. Nyströmska kommittén ett förslag som enligt min mening i stort sett var mycket bra, innebärande anordning av mottagningar över hela landet för al-

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar

koholsjuka. Vidare föreslogs en vårdorganisation som helt skulle inlemmas i den medicinska vården.

Beträffande anstaltsvården är tillståndet ännu mer otillfredsställande. Man bibehåller fortfarande anstalter som utgör enbart förvaringsrum för vederbörande och av dem själva uppfattas som fångvårdsanstalter och ingenting annat, där den medicinska vården är i hög grad eftersatt. Visserligen har man på sista tiden börjat gå ifrån den abderitiska bestämmelsen att en sjuk människa skall vårdas 3, 6 eller 9 månader, alltså under en bestämd vårdtid, och i stället försökt individualisera vårdtiderna. Men det räcker inte. Vi kan inte uppnå ett tillfredsställande resultat på detta område förrän hela denna vårdorganisation, den slutna vården, kommer in under medicinskt huvudmannaskap. Jag motser den tid — om jag nu får uppleva den — då landstingen blir huvudmän för denna vård.

Jag hyser, herr talman, inte den ringaste tvekan om att den utveckling jag skisserat och som pågår kommer att fortsätta och att vi en gång kommer att ena oss om en medicinskt betonad vårdorganisation av dessa svårt skadade och djupt olyckliga människor. Den som i likhet med mig har talat med tusentals av dem vet ju att när de blivit alkoholister eller grova missbrukare är det inte i och för sig någon lyckokänsla de erfar när de dricker sitt brännvin eller vad det nu är för dryck. De dricker därför att de inte kan låta bli. De är jagade av en förbannelse — vilket många av dem innerst inne inser — men de kan inte komma ur denna onda cirkel, om de inte får den riktiga behandlingen, en auktoritativ, lugn, icke moraliserande behandling. Precis på samma sätt som vi behandlar andra sjuka människor skall också dessa behandlas. De är föraktade och avskydda av sin omgivning, de uppträder på ett sätt som framkallar ogillande inte bara inom familjen utan också bland andra människor. De stöts längre

och längre bort i sin isolering och reagerar då många gånger våldsamt såsom en sorts protest mot denna isolering som medmänniskorna driver dem till.

Det går att hjälpa dessa människor, det går med den rätta behandlingen. Det går om man vill tala med dem, om man vill försöka nysta upp deras problem, försöka komma till roten av det onda, försöka klargöra vad som ligger till grund för deras missbruk. Jag finner det orimligt att man betraktar det som självklart att människor som begagnar andra gifter — sömnmedel, narkotiska medel och dylikt — skall tas om hand av den vanliga medicinska vårdorganisationen, medan samhället ännu inte har erkänt denna typ av narkomaner — alkoholisterna — som varande i behov av medicinsk vård.

Herr talman! Jag skall sluta med dessa ord. Detta är en fråga i vilken jag känner ett djupt personligt engagemang. Jag tycker att samhället har gjort alldeles för litet och skulle vilja rikta en vädjan till kammaren att mera än vad som skett hittills försöka beakta detta sociala och medicinska problem, som enligt min mening är ett av de största för närvarande.

Jag skulle också till den just nu frånvarande socialministern — han är väl upptagen i första kammaren — vilja rikta en rent personlig vädjan, som inte har det ringaste med partipolitiskt engagemang att göra, nämligen att han tar ett krafttag på detta område. Det pågår visserligen en utredning, och det är gott och väl, men jag är rädd för att man bara traskar vidare i de gamla spåren och inte vågar bana nya vägar. Om socialministern — som jag vet är en behjärtad man — ville starkt engagera sig i denna fråga, skulle han göra en stor och betydande insats. Jag är helt övertygad om att kammaren, om han lägger fram ett förslag av den innebörd jag här har försökt att skissera, skall vara beredd att följa honom.

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Det vore frestande att ge sig in i en större debatt kring frågan om kausaliteten vid alkoholism, eftersom jag yrkesmässigt har ägnat ett tjugufemtal år åt alkoholskadade människor och kanhända haft med lika många sådana människor att göra som doktor von Friesen. Kanske också jag, även om jag inte är medicinare, kan därigenom ha bildat mig en välgrundad uppfattning rörande denna fråga.

Jag låter för min del frågan om orsakerna tills vidare stå öppen, ty det är ju där svårigheten ligger. Vi vet faktiskt inte riktigt vilka grundorsakerna är. Forskningen på detta område är ännu trevande. Vi har alltså inte något ordentligt stöd och inga klara, på forskning grundade anvisningar om hur arbetet skall läggas upp. Detta är anledningen till att vi tvekar mellan två alternativ — ett medicinskt och ett socialvårdande — och inte riktigt tar ställning till någotdera. Så skedde under förra årets riksdag, då man bestämt sade ifrån att i den mån en alkoholmissbrukare behöver medicinsk vård, skall han i princip få sådan inom ramen för de allmänna sjukvårdsresurserna. Det finns alltså ett klart ställningstagande på den punkten. Det är i så fall en uppgift för nykterhetsvårdens organ att se till att läkare allt oftare bedömer fallen för att avgöra i vilken mån sjukvård erfordras. Jag vågar för min del göra gällande att när en läkare anser det behövt får vederbörande nykterhetsvårdsklient också sjukvård i dagens läge.

Åtskilliga alkoholmissbrukare är emellertid i behov av sjukvård mera tillfälligt, nämligen då sjukdomen befinner sig i akutstadiet. Herr Zetterberg började med att tala om att den akut berusade på gatorna omhändertas i polisarest. Jag håller fullständigt med honom om att detta är djupt upprörande. Jag har arbetat i femton—tjugu års tid för att aktualisera denna fråga. Nu har det äntligen lyckats. Jag ber att få erinra om

att det nämligen förra året tillsattes en särskild utredning rörande frågan om gatufylleristernas behandling. Direktiven för denna utredning är mycket vidsträckta. Det gäller främst att försöka ge vård i stället för att som nu enbart tillgripa förvaring. De nuvarande förhållandena är utomordentligt otillfredsställande, men arbetet med att lösa frågan är som sagt i gång. Utredningen startade i oktober. Vi har haft ett antal sammanträden, och det är meningen att utredningen skall arbeta mycket snabbt. Ordföranden har stora ambitioner på den punkten — kanske till och med för stora, ty enligt min mening bör man gå igenom detta problem i grunden och undersöka vad man kan göra för att klara frågan om dessa akut berusade människors behandling på ett verkligt tillfredsställande sätt. Naturligtvis måste den medicinska aspekten härvid beaktas. Det finns läkare med i kommittén, och vi anlitar också en rad läkare utanför denna för att få frågorna ordentligt belysta.

Herr ZETTERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till herr Wiklund säga att jag är tacksam för hans iver att komma till rätta med förhållandena. Det som något oroar mig när det gäller den utredning, vari herr Wiklund deltar, är att det i direktiven dock tryckes på att polisbistånd allfort skall lämnas. Om detta avsätter sådana spår att man inte söker finna särskilda former för inrättande av en socialpolis eller något annat sådant, är jag rädd för att effekten av utredningen inte blir så stor.

Herr Wiklund nämnde något om att läkare skall ingripa när det tydligen föreligger ett sjukdomstillstånd i samband med berusning. Jag har från polisen i Stockholm fått följande uppgifter beträffande läkarens insatser i sådana fall. Först och främst skall han ge råd till polismännen om hur den berusade eller sjuke skall ligga för att and-

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Avlöningar

ningsvägarna skall hållas fria. Och detta är den enda form av anvisning som förekommer i samband med polisförvaring.

Vidare skall läkaren, om personen i fråga företer allvarliga kroppsliga skador eller om berusningsmedlet bedömes såsom okänt, överväga om den anhållne bör föras till sjukhus. Detta är ganska intressant. Om det gamla vanliga brännvinet har skadat honom, då ligge han ogill. Men om det är fråga om något annat, mer anmärkningsvärt berusningsmedel, då blir saken mer komplicerad och då skall han komma under läkarvård.

Herr WIKLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den skildring som herr Zetterberg nu gav avser ju nu rådande förhållanden. Så går det för närvarande till, men det är inte meningen att det i fortsättningen skall vara på det sättet. Utredningens uppgift är att överväga vad som kan göras för att åstadkomma en rationell och adekvat behandling, som verkligen svarar mot den omhändertagnes tillstånd.

Jag vill än en gång understryka att det från utredningens sida finns en mycket stark ambition att härvidlag få till stånd förbättringar och att detta givetvis står helt i överensstämmelse med utredningens direktiv.

Herr von FRIESEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wiklund har naturligtvis alldeles rätt däri att vi inte äger tillräckliga kunskaper om alkoholismen och dess orsaker och att det krävs betydligt mera forskning på detta område. Om två människor dricker lika mycket under en viss tidrymd, blir kanske den ena alkoholist, den andra inte. Vilken mekanism är det som därvidlag verkar? Detta är en av de saker som vi för närvarande inte känner till.

Vad jag däremot vet är att de nuvarande alkoholistanstalterna, framför allt anstalterna för tvångsintagning, icke erbjuder tillfredsställande vårdmöjligheter och att dessa anstalter därför borde avskaffas snarast möjligt.

Jag instämmer också med motionärerna däri att även om det kan synas vara en liten fråga att överföra den högsta ledningen av verksamheten till medicinalstyrelsen, så skulle det dock därigenom vara möjligt att få till stånd en ordentlig planering för den framtida vården, som kan bli till gagn för de alkoholskadade.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Jag skall inte gå in på någon större nykterhetspolitisk debatt. Vi är väl alla överens om att de nuvarande åtgärderna är otillräckliga och att förhållandena på nykterhetsvårdens område över huvud taget inte är tillfredsställande. Därtill kommer att det rent formellt föreligger fullständig enighet, eftersom ingen har yrkat bifall till motionerna.

Det är klart att man måste vara öppen för reformer på området. Men det är dock litet för mycket att såsom herr Zetterberg säga att utvecklingen har stagnerat och att vi inte kan stillatänkande åse detta. Om man närmare granskar de olika punkter som berör alkoholproblemet och de anslag som där upptagits, visar det sig att det har skett en hel del förbättringar. Herr Zetterberg är också nöjd med att det har tillsats en utredning som skall kartlägga nykterhetsvårdens klientel och formerna för vården av detta klientel. Det har även skett förbättringar när det gäller eftervården, och personligen betraktar jag såsom det absolut viktigaste att man får till stånd en effektiv samverkan mellan nykterhetsvården, arbetsmarknadsstyrelsen och de kommunala myndigheterna. Många gånger kan ett miljöbyte rädda en människa från sjukdom av det slag det här gäller.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr ZETTERBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara för herr Fagerlund framhålla att jag visst inte har sagt att allting på alkoholistvårdens område är oförändrat. Men förhållandena för omhändertagande av alkoholisterna är tyvärr sorgligt oförändrade. Jag skall emellertid gärna medge att polisen numera inte har pickelhuva såsom man hade vid sekelskiftet.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammarerna vad utskottet hemställt.

Punkterna 31—42

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43

Bidrag till driften av barnstugor

Kungl. Maj:t hade (punkt 47, s. 88 och 89) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 642) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 767), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att driftbidraget för plats och år räknat skulle utgöra vid daghem 800 kr., vid fritidshem 300 kr. och vid lekskolor 200 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahlén m. fl.* (I: 267) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt m. fl.* (II: 329), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om lekskole- och förskoleverksamhetens målinriktning, utformning och omfattning bleve föremål för utredning;

Bidrag till driften av barnstugor

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 641) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 772), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla a) att förslag rörande grunder för statsbidrag till barntillsynsverksamhet i familjedaghem snarast måtte föreläggas riksdagen, samt b) att försöksverksamhet snarast möjligt måtte igångsättas rörande organiserad familjedaghemverksamhet kombinerad med lekskoleverksamhet, organisation för tillsyn av barn vid sjukdom m. m. i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till driften av barnstugor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr;

II. att motionerna I: 642 och II: 767 icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 267 och II: 329 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 641 och II: 772 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Kaijser*, *Per Petersson*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet under II. bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 642 och II: 767 godkänna av reservanterna förordad omfördelning av bidrag till driften av barnstugor;

b) av herrar *Ivar Johansson*, *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Nils Theodor Larsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett att utskottet under III. och IV. bort hemställa,

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 267 och II: 329 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

Bidrag till driften av barnstugor

IV. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 641 och II: 772 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförda:

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANDERSSON i Knäred (cp):

Herr talman! När det gäller själva anslagsbeloppet under denna punkt råder det enighet i utskottet. Ingen har opponerat sig mot statsrådets begäran om 20 miljoner kronor och ingen har heller påyrkat en höjning av beloppet. Däremot anser vi som underskrivare den reservation, vilken är betecknad med nr 4 b, att det borde vidtas en del ytterligare åtgärder som givetvis i fortsättningen kommer att kosta pengar — det är vi mycket väl medvetna om. Vi föreslår sålunda en rad förbättringar när det gäller daghemsverksamheten.

Dessa problem diskuterades ganska ingående förra året i samband med de förslag som statsrådet då lade fram, och en del av de invändningar vi då gjorde kommer nu tillbaka. Vi anser att familjedaghemmen skall ha den stimulans som behövs och att daghemsverksamheten måste vidgas betydligt. Vi klarar inte barntillsynen med bara institutionsdaghem. På många orter är familjedaghemmen det enda man har att räkna med. Och det går inte att klara barntillsynen enbart genom att tala om behovet av daghem. Verksamheten måste också stimuleras genom bidrag från staten.

Vi har också tagit upp frågan om tillsynen av sjuka barn, där bristerna nu är mycket stora — ja, man kan säga att någon sådan tillsyn över huvud taget inte finns att tillgå. Mycket av mödrarnas frånvaro på arbetsplatserna beror på att deras barn är sjuka och att det inte finns någon som kan se till dem. Med barndaghemmens nuvarande resurser kan man inte ta emot dem där. Därför

anser vi att åtgärder måste vidtagas som förbättrar situationen.

Vi har i reservationen också tagit upp en rad andra frågor, men då jag förutsätter att åtskilliga talare kommer att ta till orda vid denna punkt, ber jag att med det anförda få yrka bifall till reservation 4 b.

I detta anförande instämde fröken *Elmén* (fp).

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Beträffande den i reservation 4 b aktualiserade frågan om lek-skole- och förskoleverksamhetens mål-inriktning, utformning och omfattning erinrar utskottet om att familjebere-dningen förklarat sig skola behandla frågan om lekskoleverksamheten och att beredningens ställningstagande där bör avvaktas, innan en ny utredning igång-sättes.

Vidare är det givetvis ett stort problem att klara tillsynen av de sjuka barnen, men förslaget i proposition nr 85 till årets riksdag innebär en utbyggnad av det statliga stödet till den sociala hemhjälpen, så att kommunerna erhåller bidrag med 35 procent av nettokostnaderna för hemhjälp till bl. a. barnfamiljer. Detta innebär ju en väsentlig förbättring.

I sitt utlåtande nr 88 till förra årets riksdag framhöll statsutskottet bl. a. att behovet av heldagstillsyn i första hand bör mötas med en utbyggnad av institutionsvården, och vi har inte ändrat oss i år på den punkten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Egentligen är det underligt att vi i vår tid skall behöva diskutera lämpligheten av att bygga barn-daghem. I högerns partimotion, som ligger till grund för reservation 4 a vid punkten 43 i utskottets utlåtande, talar man bl. a. om att »med konstlade medel förmå än fler småbarnsmödrar

Bidrag till driften av barnstugor

att ta förvärvsarbete utanför hemmet». Enligt högerns uppfattning har man alltså med konstlade medel förmått de 200 000 förvärvsarbetande kvinnor med barn under sju år, som i dag finns på arbetsmarknaden, att komma tillstädes. Det är sannerligen ett mycket underligt resonemang, om man betänker att antalet daghemsplatser vid årsskiftet 1961/62, när arbetskraftsundersökningen gjordes, uppgick till 9 900 fördelade på 289 daghem, varav huvudparten låg i de större städerna.

Alla som något har funderat över barnservicefrågorna har väl kommit underfund med att det gäller att komma ifrån en bristsituation genom att bygga nya daghem. Något utbud för stimulans till högre yrkesintensitet bland småbarnsmammor kan knappast någon kommun i landet erbjuda i dagens läge — och det torde ännu vara långt dit. Och så storartade är trots allt inte statsbidragen till barnstugor, att de kan åstadkomma att vi förbygger oss ute i kommunerna. Så snabbt går det inte att planera och projektera, att daghemmen kommer att växa upp som svampar ur marken.

Vi bör också hålla i minnet att det fortfarande är på kommunerna som de stora kostnaderna vilar, inte minst kostnaderna på investeringssidan. Och de kommunala investeringsobjekten är både många och dyrbara.

Antalet fritidshem är alltså mycket litet, och jag kan därför hålla med högermotionärerna när de säger: »Det är också önskvärt att eftermiddagsvården för yngre skolbarn till förvärvsarbetande föräldrar ordnas på ett tillfredsställande sätt.»

Att »ordna denna vård på ett tillfredsställande sätt» genom att pruta 200 kronor per plats och år på statsbidraget till fritidshem, som högern vill, kan väl närmast anses som en trollkonst. Man frågar sig vad det är för »billigare och med individuella former» av vård som åsyftas. Ja, det är

väl familjedaghemsvården som man så käckt höjer till skyarna. Det är inte något fel på den i och för sig, d. v. s. om man får tag på tillräckligt många väl kvalificerade hem och om man också vet att man har detta platsantal till förfogande från en månad till en annan. Men jag tycker inte att man skall påstå att denna vårdform är särskilt billig, om man skall betala familjedaghemsmammorna skälig ersättning och utöva tillfredsställande inspektion och översyn av verksamheten. Administrationskostnaderna blir också ganska höga, om man har många familjedaghemplatser och barn.

Barntillsynen behöver utbyggas kraftigast på orter med hög kvinnlig systerlöshet. Där möter man snart en övre gräns för de familjedaghem som kan anses godtagbara. Det finns ingen möjlighet att klara barntillsynsbehovet genom familjedaghem i de större och medelstora städerna — det är en total felsyn att tro något sådant. Inte heller i mindre samhällen med utpräglad kvinnoindustri är detta någon realistisk lösning, eftersom den kvinnliga delen av befolkningen där suggs upp av industrien. Kvinnorna har givetvis behov av arbetsinkomster, men jag tror inte att jag är ensam om att konstatera att kvinnorna själva vill ut på arbetsmarknaden och inte behöver stimuleras med några konstlade medel.

Högern har i år skrivit en hel roman om barntillsynsverksamhet och familjepolitik, och det skulle föra alldeles för långt att ingående bemöta hela motionen i dag, även om det kan synas lockande. Men jag vill ändå konstatera att vad som där skrivs verkar mer 1890-tal än 1960-tal.

Det som förvånar mig mest i fråga om prutningen till daghems- och fritidsverksamheten och motiveringarna för dessa prutningar är, att motionen har underskrivits även av en företagare, som är helt beroende av tillgången på kvinnlig arbetskraft och som har sin

Bidrag till driften av barnstugor

verksamhet förlagd till en kommun där arbetskraftsbristen på den kvinnliga sidan konstant uppgår till flera hundra personer, där daghemsverksamheten sedan gammalt omfattas med intresse från arbetsgivarhåll och där full enighet råder på det kommunala planet om att en kraftig utbyggnad måste ske trots att platsantalet ligger högre än genomsnittet. Samme riksdagsman röstade i fjol för bifall till Kungl. Maj:ts förslag och ville då alltså ha de statsbidrag, som han redan i år vill pruta på.

Jag skulle vilja ställa en direkt fråga till herr Magnusson i Borås: Vad är anledningen till denna förändrade inställning? Och vad är det man ytterst vill åstadkomma med högerförslaget? Jag kan inte se annat än att högern vill en försämrad barntillsyn för de många kvinnorna i produktionen genom att medverka till minskad stimulans för utbyggnad av daghem och fritidshem. Vidare vill man övervältra betydande kostnader på kommuner, som redan bedriver stor daghemsverksamhet och som på detta sätt skulle förlora det statsbidrag de nyss erhållit.

Men ännu värre är att man, om detta förslag skulle gå igenom, kommer att lura alla de kommuner som nu med statsbidragsgiven som intäkt håller på att bygga de daghem de förut inte ansett sig ha råd att driva. Dessa större kostnader för kommunerna skulle i sin tur medföra, att ökade föräldraavgifter måste tas ut. Är det möjliga för barntillsyn annat än om de är deltidsarbetande? Vi hörde nyss fru Kristensson säga att man vänder sig mot den kraftiga subventioneringen.

I motionen talas om att flerbarnsfamiljerna får vara med om att via skattsedlarna betala de kraftiga daghems-subventionerna. Men är inte de förvärvsarbetande mödrarna med och betalar de 40 000 lekskoleplatserna, som de knappast kan utnyttja för barntillsyn annat än om de är deltidsarbetande? Vi är alla med och betalar till både barndaghem och lekskolor, så flerbarns-

familjernas andel blir väl inte särskilt betungande om man ser till de summor vi här rör oss med. Det är ingenting som säger att inte flerbarnsfamiljerna i många fall utnyttjar lekskole- och barndaghemsverksamheten. Allteftersom barnen växer upp är det troligt att modern söker deltids- eller heltidsarbete.

I denna partimotion har man heller inte tagit någon som helst hänsyn till de ensamstående föräldrarnas problem, vilket kan synas underligt, eftersom de ensamstående föräldrarna utgör en grupp som man i detta fall speciellt bör tänka på.

För mig framstår det som självklart, att vi måste söka häva den markanta eftersläpningen inom daghems- och fritidshemsverksamheten. De åtgärder som vidtogs under förra året, d. v. s. ökningen av statsbidragen och tillsättandet av den centrala arbetsgruppen — och den diskussion som följt ute i kommunerna efter dessa åtgärder — har varit av mycket stort värde, likaså ökningen av förskolläraryrket utbildningens kapacitet.

Jag tycker att det skulle varit tacknämligt, om högern upphört att vara bakåtsträvarare i detta sammanhang. Men man har tydligen föredragit att blunda för utvecklingen på området.

Beträffande reservation nr 4 b under samma punkt kan man konstatera, att det pågår en lång rad utredningar på ifrågavarande område, vilka borde tillfredsställa de önskemål som motionärerna från center- och folkpartierna framfört.

Herr talman! Jag ber härmed att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 43.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! De nuvarande reglerna för statsbidrag till verksamheten på detta område, vilket omfattar lekskolor, daghem och fritidshem, antogs av fjolårets riksdag. Utmärkande för dem är

Bidrag till driften av barnstugor

att avvägningen mellan statsbidragen till de olika formerna av verksamhet favoriserar daghemmen och fritidshemmen, d. v. s. de mera kollektiva formerna. Nu skriver utskottsmajoriteten att lekskolorna har byggts ut i en mycket snabb takt, vilket kan komma att äventyra en skäligen utbyggnad av daghemmen. Förhållandet att lekskolorna har visat en så snabb expansionstakt är väl ett uttryck för att det funnits en stor efterfrågan på sådana platser, att föräldrarna ansett verksamheten vid lekskolorna värdefull på grund av dess pedagogiska inriktning och att lekskolorna alltså fyller en uppgift av stor betydelse för de äldre förskolebarnen.

Våra yrkanden att lekskolorna skall få ett något högre statsbidrag per plats än vad som för närvarande är fallet och som föreslås i propositionen innebär en värdering av lekskolornas betydelse, men de innebär inte att vi samtidigt vill minska daghemsverksamhetens omfattning. Det är alldeles riktigt, som fru Hörnlund konstaterade, att vi inom högerpartiet — såsom framhålles både i motionen och i den reservation för vilken jag nu talar — avser att hålla kommunerna skadeslösa för den minskning av intäkterna för barnhemmen som en förändring av statsbidragsgivningen genom ett införande av föräldraavgifter skulle innebära. Självfallet skulle en sådan utveckling inte medföra någon minskning av daghemsverksamheten. Föräldrarna skulle dessutom få en lindring i sin beskattning genom att dessa avgifter skulle bli avdragsgilla vid deklarationen. Därmed skulle man uppnå bättre paritet mellan kostnaderna för barnens omhändertagande på ett barnhem å ena sidan och å andra sidan i det egna hemmet där modern inte är förvärvsarbetande.

Jag skall inskränka mig till dessa kommentarer till denna reservation. Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 4 a, som följer upp högermotionen och i vilken begärs ändrade relationer mel-

lan statsbidragen till de olika hemformerna.

Fru EKENDAHL (s):

Herr talman! Får jag börja med att be herr Turesson att åtminstone lära sig terminologien på detta område! Det är inte barnhem vi nu talar om utan det gäller daghem kontra lekskolor. Barnhemmen ingår i den slutna vården. Daghemsverksamheten är en serviceåtgärd för de förvärvsarbetande kvinnorna medan lekskolorna är en serviceinrättning i någon mån för de deltidsarbetande men i största utsträckning för de hemarbetande kvinnorna.

Jag begärde egentligen ordet för att med några siffror belysa att utskottet haft alldeles rätt i sitt antagande, att lekskoleverksamheten skulle byggas ut även om den inte fick högre statsbidrag. I proposition nr 62 till fjolårets riksdag redovisade statsrådet Lindström att det fanns 9 900 daghemsplatser — d. v. s. platser för barn i förskoleåldern till förvärvsarbetande föräldrar. Vidare fanns det 40 000 platser för lekskolebarn. Vid årsskiftet i år hade antalet daghemsplatser ökat till 10 524 och antalet platser på förskolorna eller lekskolorna — man kan använda bägge beteckningarna — hade ökat till 46 428. Dessa siffror talar tydligt för att utskottet haft rätt i sitt antagande. Antalet daghemsplatser har ökat med endast 624 trots det ökade statsbidraget, medan antalet lekskoleplatser ökat med 6 428, trots att lekskolorna inte fått ökat statsbidrag.

Högermotionärerna vill nu skära ned statsbidraget till daghemmen och i stället öka anslaget till lekskolorna. Detta skulle vara ett mycket olyckligt tillvägagångssätt. Inte minst de siffror över antalet barn som står i kö till daghemmen talar härvidlag sitt tydliga språk. Jag skall lämna några siffror från Stockholm, som är en stad med en ordentlig planering på detta område. Där står 3 000 barn i kö till daghemmen, och av

Bidrag till driften av barnstugor

dessa är 800 barn till ensamma mödrar. Jag undrar vilket alternativ fru Kristensson vill ge dessa barn — fru Kristensson tog upp daghemsfrågan redan under punkten 29 och sade, att man i den allmänna tendensen till omhändertagande av människorna också försökte ge större ersättning till daghemmen — om jag förstod fru Kristensson rätt — för att få flera barn på daghem, vilket inverkar menligt på familjelivet. Vad vill fru Kristensson ge dessa 800 ensamma mödrar i Stockholm — det finns många fler på andra håll — för alternativ till tryggheten av en daghemsplats?

Fru Hörnlund var inne på en som jag tycker mycket viktig fråga, som man inte skall glömma bort på företagarkåll. Fru Hörnlund ställde också en direkt fråga till en av företagarna här i kam-maren. Det är ju brist på arbetskraft, och vi har bland våra reserver eller resurser — vilket man vill — kvinnorna att vända oss till. Det innebär inte att vi lockar ut kvinnorna på arbetsmark-naden. Nej, det innebär att samhället skall möta de kvinnor, de föräldrar som har barn i förskoleåldern med en ser-vice som motsvarar kraven. Samtidigt tillgodoses arbetsmarknaden med ar-betskraft på ett realistiskt sätt.

När vi från fackföreningsrörelsen försökte få ett grepp på denna fråga, slog vi helt enkelt fast att daghemsfrå-gan också är ett arbetsmarknadspro-blem. Jag vill gärna understryka detta i dag, när det föreligger krav från höger-håll att skära ned statsbidraget för dag-hemsbyggande.

Jag tillhör dem som skulle vilja öka statsbidraget till daghem och fritidshem men inte till lekskolor, och jag hoppas att statsrådet Lindström, som ju med frenesi arbetar i familjeberedningen, snart skall lägga fram förslag i denna riktning. Jag vill gärna framhålla att jag inte är motståndare till lekskolor. Men någon talare sade — jag tror det var herr Turesson eller herr Anders-

son i Knäred — att det finns långa köer vid lekskolorna. Ja, i princip kan ju alla föräldrar med barn i förskoleåldern anmäla barnen till lekskola, ty det är naturligtvis bra ur många synpunkter att barnen under 3—4 timmar per dag får pedagogisk fostran. Men daghem-men är inte av sämre kvalitet härvid-lag — också på daghemmen får barnen pedagogisk fostran. Skillnaden är en-dast att vistelsen på daghem verkligen utgör en service för förvärvsarbetande föräldrar. Det är därför jag är angelä-gen betona att statsbidraget inte får skä-ras ned utan snarare, statsrådet Lind-ström, bör ökas.

Jag yrkar bifall till utskottets hem-ställan.

Fru KRISTENSSON (h) kort genmä-le:

Herr talman! Eftersom fru Ekendahl ställde en direkt fråga till mig skall jag be att få lämna ett svar. Jag är ledsen att jag tydligen uttryckte mig litet oklart, eftersom fru Ekendahl inte för-stod vad jag avsåg i diskussionen vid punkt 29. Det kanske berodde på att jag inte närmare ville gå in på frågan om daghemmen då, eftersom den skulle komma att diskuteras under nu föreva-rande punkt.

Men jag undrar ändå om inte fru Ekendahl har högerpartiets inställning till dessa ting klar för sig. Vi vänder oss inte mot att antalet daghemsplatser utökas — det vill jag särskilt understry-ka — utan vi vänder oss mot subventio-neringen som sådan. Vi menar, att de familjer som har god ekonomi bör i princip kunna betala litet mer än för närvarande mot att de i deklARATIONEN får dra av omkostnaderna.

Fru Ekendahl nämnde särskilt de ensamma mödrarna. Ja, de finns ju inte bara i Stockholm utan även på andra håll. När det gäller den kategorien, som väl i regel tyvärr får räknas till dem som har en dålig ekonomi, har vi i hö-gerpartiet uppfattningen, att man visst

Bidrag till driften av barnstugor

inte bör dra sig för subventioner, utan kommunerna bör kunna bevilja nedsättning av avgifterna och t. o. m. befrielse i de fall då detta är angeläget. Jag tror alltså att effekten för denna grupp inte blir någon annan enligt det förslag vi från högerhåll fört fram än enligt det förslag fru Ekendahl pläderar för.

Fru EKENDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jo, skillnaden är ganska stor, ty om kommunerna skulle följa fru Kristenssons och hennes partivänners förslag och inte bygga några daghem, så finns det ingen möjlighet för kommunerna att subventionera daghemsplatser för barn till ensamma mödrar.

I Stockholm är förhållandet just detta, att det inte finns tillräckligt med daghemsplatser. Ändå förekommer — jag vill upprepa det — i Stockholm en verklig planering på detta område, och Stockholm har, som fru Hörnlund nämnde, hälften av alla tillgängliga daghemsplatser. Inte har dessa 800 ensamma mödrar någon nytta av att fru Kristensson säger att kommunen skall subventionera daghemsplatser för deras barn — ty det finns ju inga platser på daghemmen att subventionera.

Det är därvidlag vi skiljer oss. Fru Kristenssons och hennes partivänners negativa ståndpunkt innebär att utbyggnandet av daghemmen försvåras. Jag anförde siffror för att bevisa, att trots att statsbidraget ökades förra gången — till stor glädje för oss — har det gått så sakta med daghemsbyggandet, att antalet daghemsplatser ökat med endast litet över 600, medan antalet platser på lekskolorna ökat med 6 000. Det är ju det som är skillnaden, fru Kristensson!

Till detta kommer något som vi också varit inne på, nämligen hur denna negativa inställning verkar på de förvärvsarbetande mödrarna. Det är en mycket större fråga som vi inte kan gå in på nu. Inte heller kan vi gå in på skattefrågan som fru Kristensson touchade.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! När man hör debatten här undrar man: Vad har då hänt sedan riksdagen fattade beslut i fjol? Ingenting. Riksdagsbeslutet i fjol har inte ens *hunnit* verka längre än till planeringsstadiet, där vi hoppas att det verkligen nu påverkar kommunerna att sätta mera fart på daghemsbyggandet och ta igen litet av den förefintliga eftersläpningen för heldagsvården, som fru Ekendahl och fru Hörnlund talat om. Det var ju denna eftersläpning, som tedde sig så alarmerande för arbetsmarknadens parter och för familjerna med förvärvsarbetande mammor att det måste tas krafttag förra året för att väcka kommunerna till insikt om att möjligheter till *lek halva dagen* inte kan ersätta tillsyn *hela dagen* av barn, vilkas mammor har andra arbetsplatser än hemmet.

Här har man talat om lekskolorna och deras utbyggnad som en angelägen sak, samtidigt som man säger att man inte vill ha ändrade statsbidragsgrunder som minskar utbyggnaden av daghem. Lekskolorna växer dock av inneboende kraft — hittills med 800 platser om året. De betjänar familjer, som redan har förmånen av en mamma som kan ägna sig åt barnen hemma under större delen av sin tid — sådana mammor som fru Kristensson gärna önskar, av tidigare inlägg att döma. Lekskolorna utgör alltså ett stadartillägg, ett förtju-sande standardtillägg med trevliga möjligheter för barnen till pedagogiska lekar och för mammorna till välbehövlig avkoppling och vila ett par timmar på dagen. Men det borde inte behöva diskuteras vad som är angelägnast ur barnens och samhällets synpunkt nu: att tillhandahålla daghem eller tillhandahålla lekskolor.

Vi vet att antalet förvärvsarbetande småbarnsmammor ökar kraftigt vare sig vi gillar det eller inte. De senaste siffrorna från 1960 års folkräkning är smått sensationella. De visar att av samtliga

Bidrag till driften av barnstugor

gifta kvinnor med hemmavarande barn under två års ålder förvärvsarbetar nära 14 procent på heltid eller minst halvtid och av gifta kvinnor med barn i åldern 3—6 år förvärvsarbetar 17,5 procent. Av de ogifta mödrarna med småbarn under två år förvärvsarbetar hela 65 procent. När man talar om subventionerna till daghemsvården skall man veta att det är dessa ogifta mödrar som disponerar det alldeles övervägande antalet platser: 20 procent av deras barn får daghemplats, medan bara 3 procent av de gifta mammornas barn får detta.

Det är ju här en fråga om resurser, resurser av utbildad personal och investeringskapital, för att kunna bygga ut lekskolorna och daghemmen. Jag anser lekskolorna vara utomordentligt värdefulla och att de skall byggas ut allteftersom vår standard växer. Men resurserna, särskilt de mänskliga resurserna, är f. n. för knappa. Vi ökar visserligen utbildningskapaciteten hos förskoleseminarierna i rask takt — detta efterlyses också i en av reservationerna — och på våren 1966 kommer att utexamineras vid pass tre gånger så många förskollärare som i fjol. Men det räcker sannolikt ändå inte för att tillgodose de krav, som reses på flera daghem för de förvärvsarbetande mödrarnas barn och flera lekskolor för de hemarbetande kvinnornas barn. Detta är samma problematik som på så många andra områden i det s. k. kösamhället: en köpkraftig efterfrågan, i detta fall stödd av sociala och pedagogiska argument av hög dignitet, rusar före tillgången på nyttigheter, nyttigheter som begränsas av brist på byggnadsarbetare, förskollärare etc. Vi vill ha allt, men vi kan inte få allt på en gång.

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp en fråga som kommit något vid sidan av denna diskussion men som är berörd i en reservation, nr 4 b.

Det rör lekskoleverksamhetens och förskoleverksamhetens målinriktning, dess utformning och omfattning. Ett flertal utredningar har tagit ställning till behovet av antalet förskollärare men knappast gjort klart för sig målsättningen. Människor upplever lekskolornas fördelar på väldigt olika sätt. För en del är det ett sätt att lösa ett vårdproblem, för en del är den utvecklingspsykologiska inverkan huvudmotivet. För andra åter, som t. ex. för statsrådet Lindström, är lekskolorna ett standardtillägg, »ett förtjusande tillägg». Vilket är huvudmotivet för oss som skall ta ställning till dessa frågor?

Jag tror inte att detta har varit klart när man har tagit ställning i dessa frågor. Men det är nödvändigt att få det utrett. Barnens situation i dag är så olik vad den var på den tid då man i hemmet kunde få ett antal vuxenkontakter och kontakter med jämnåriga och möjligheter till skilda positiva aktiviteter. Behöver verkligen inte barnens situation i denna förändrade värld närmare penetreras?

Utskottet har tagit ganska lätt på frågan genom en kort hänvisning till att familjeberedningen »förklarat sig skola behandla frågan». Det är ganska vanligt numera att frågor på det familjepolitiska området bara avfärdas med att de skall lösas av familjeberedningen. Men var finns det sådana direktiv som säger att lekskolornas målinriktning skall utredas och ange vilka frågor som då skall penetreras? Det vore värdefullt att få en upplysning på den punkten här i dag.

Att man från beredningens sida förklarar sig vilja behandla frågan kan ju knappast anses vara för beredningen förpliktande. Vi kan därför en dag stå i den situationen att vi bara får konstatera att frågan inte har tagits upp.

Dessutom: Är det verkligen själva målinriktningen och utformningen av lekskolorna som familjeberedningen avsett att ta upp till behandling? Hittills

Bidrag till driften av barnstugor

har ju lekskolorna ändå i skilda sammanhang behandlats utan att det uppställts något principprogram, t. ex. en förklaring vilka barn som främst behöver lekskolorna. Man har inte tagit ställning till om alla behöver lekskolorna, i vilka åldrar lekskolorna behövs, om det t. ex. skall vara fem-åringar, fem- och sexåringar eller fyra-, fem- och sexåringar o. s. v. Man har inte avgjort på vilka orter lekskolor skall inrättas och inte heller om de skall utformas som rent utvecklingsbefrämjande lekskolor eller om de i varje fall till någon del skall vara en förskola som möjliggör en mjukare övergång till den vanliga skolan. De beräkningar av det behövliga antalet förskollärare som hittills gjorts har knappast baserats på någon genomgående uppläggning av hur långt lekskoleverksamheten skall syfta.

Fru Ekendahl nämnde tidigare i debatten att i allt större utsträckning har lekskolorna hittills varit en service till hemarbetande föräldrar. Är det fråga om en vanlig service eller om anspråk som barnen har och som måste tillgodoses? Vi har för närvarande en väldig disproportion mellan antalet tillgängliga lekskoleplatser och de platser som skulle behövas om alla barn i vissa åldrar skulle beredas tillfälle till lekskola. Exempelvis är antalet barn i åldern 5—6 år över 200 000, men nu tillgängliga lekskoleplatser utgör knappast en fjärdedel därav. Om nu familjeberedningen tar upp denna fråga vet man naturligtvis inte riktigt hur beredningen kommer att behandla den eftersom direktiv såvitt jag vet saknas för den uppgiften. Kommer även den frågan att lämnas ut för intervjuundersökning?

Vi har ju kunnat läsa i dagens tidningar om hur familjeberedningen i andra frågor har gjort sådana intervjuundersökningar. Jag kan inte underlåta att parentetiskt ge uttryck för mening- en att det är anmärkningsvärt, när man i sådana intervjuer låter intervjuobjek-

ten välja mellan olika stödformer, att man då utelämnar vissa stödformer. Man har vid intervjuerna nämnt allmänna barnbidrag, studiebidrag, familjebostadsbidrag o. s. v. men inte t. ex. barnavdrag. Alldeles oavsett vad man har för uppfattning i frågan måste det vara felaktigt att utelämnas vissa alternativ som de intervjuade kan ha en mening om. En liknande intervjuundersökning i de frågor som det nu gäller skulle kunna ge olika resultat beroende på hur intervjufrågorna ställs och vilka frågor som tas med.

Reservanterna har föreslagit att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet har anfört på denna punkt och det är enligt deras förslag kort och gott att en sådan utredning om lekskolornas målinriktning skulle göras.

Debattinläggen här i dag har i mycket stor utsträckning visat hur nödvändigt det är att mycket grundligt penetrera frågorna. Därvid måste också barnpsykologisk forskning få ge vägledning om vad barnen behöver, vad de faktiskt har rätt att kräva i ett samhälle där strukturomvandlingen med nödvändighet gjort barnens hemmiljö allt torftigare och allt fattigare på möjligheter till berikande och utvecklingsfrämjande kontakt.

Under hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag, herr talman, om bifall till reservation 4 b av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Fru Hörnlund ställde en direkt fråga till mig och undrade hur jag kunde ansluta mig till synpunkterna i den av högerpartiet framlagda motionen. Jag skall gärna besvara den frågan.

Situationen är den att barndaghemsverksamheten naturligtvis har en utomordentligt stor betydelse, inte minst för produktionen. Jag är den förste att erkänna detta. Det är också anledning-

Bidrag till driften av barnstugor

en till att både jag och många av mina partivänner arbetat för ett upprätthållande av barndaghemsverksamheten. Jag har sedan mycket lång tid tillbaka varit intresserad av denna sak.

När det gäller minskningen av statsbidraget med 200 kronor har naturligtvis den, jämförd med de mycket stora kostnader som driften av barndaghemsverksamheten betingar, inte någon större betydelse för tillkomsten av ytterligare barndaghem. Sådana tillkommer säkert om de behövs. Jag kan nämna att bidrag till denna verksamhet bl. a. utgått från näringslivets sida i min hemstad genom att man från det hållet delvis betalat dagavgiften till barndaghemmet.

Högerpartiet ser denna fråga som en delfråga i ett större frågekomplex rörande familjepolitiken. Vi menar att det gäller en avvägningsfråga. Statsrådet Lindström talade nyligen om hur utomordentligt stor betydelse hon tillmätte just lekskoleverksamheten. Denna får också tas in i bilden. Vi menar att det är angeläget att försöka att i någon mån påverka utvecklingen också på detta område som är av icke föraktlig betydelse sett ur samhällets synpunkt. Vi har i en tidigare debatt här i dag hört hur man från regeringspartiets sida, när kritik framförts för att det eller det inte blivit gjort, förklarat att det gällde en avvägningsfråga och att man måste laga efter läglighet. Jag menar att så bör ske också i detta fall.

Jag har personliga erfarenheter av att det går att driva fram en effektiv barndaghemsverksamhet. Det bör vara möjligt även på andra håll, även om driftbidraget till daghemsverksamheten reduceras med 200 kronor per år som flyttas över till förskoleverksamheten.

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Det har redan sagts så pass mycket i denna fråga att jag kan fatta mig kort.

Jag skall inte gå in på de, för att

uttrycka mig välvilligt, ytterst kritiska synpunkter som framförts mot högerpartiets motion, vilken nära nog varit föremål för ett misstänkliggörande. Fru Hörnlund kritiserade den mycket skarpt och menade att den över huvud taget gick ut på att få till stånd en försämrad barntillsyn. Det är en uppfattning som jag inte tror att någon kan vara beredd att skriva under om han eller hon gör sig besvär med att läsa vad vi föreslagit på olika punkter i detta sammanhang. Att vi har olika uppfattningar är en sak för sig och det är något som jag tycker att vi kan respektera, fru Hörnlund.

Fru Ekendahl talade om att barndaghemmen skall erbjuda service. Javisst skall de göra det. Men enligt vår uppfattning skall man också betala för denna service. Vi menar att det blir en snedvridning när subventionerna är så höga som nu, och naturligtvis i ännu större utsträckning därest subventionerna blir än högre. Hela frågan skulle komma i ett annat läge om människorna fick betala vad denna service kostade och sedan göra avdrag efter vissa regler. Valfriheten skulle, som vi bedömer saken, bli större om man exempelvis medgav ett efter de faktiska kostnaderna avpassat förvärvsavdrag. Som det nu är ställer sig barntillsynen på daghem förhållandevis — genom subventionerna — billigare.

Det är givet att det måste finnas daghem, i all synnerhet för barn till ensamstående. Jag tror inte heller att fru Ekendahl vill sätta i fråga denna vår uppfattning. Vad vi reagerar mot är den situation som uppstår genom subventionerna, vilka med visst fog ibland kan sägas få till följd att det sker en viss dirigering eller att kvinnor i vissa fall lockas ut på arbetsmarknaden trots att de annars inte skulle ha funderat på detta.

Fru Ekendahl talade också om köerna till barndaghemmen. Jag vet att det finns sådana, men jag vet också att

det finns långa köer till lekskolorna. I den promemoria som statsrådet Lindströms familjeberedning avlämnat angående barnstugorna fanns angivet att endast 25 procent av sexåringarna kunde få plats i lekskolorna. Motsvarande procentsats var 10 för femåringarna. Skolpliktsåldern i vårt land är relativt hög. Därför är det, som vi ser saken, mycket angeläget att barn i, låt oss säga 5—6-årsåldern, får den pedagogiska ledning som lekskolorna kan ge dem. Lekskolorna är också särskilt värdefulla för barn utan syskon.

Nu vet vi alla att personaltillgången är oerhört begränsad. Men om man gör en sådan kraftig utbyggnad av daghemmen och fritidshemmen som har föreslagits får lekskolorna sitta emellan alltför mycket.

Jag vill till slut, herr talman, säga att vi inte motsatt oss dessa anslag vare sig 1963 eller 1964. I fjol ville vi att anslagen skulle knytas till tjänsterna på ett annat sätt än som föreslagits och vi höll på kompetenskraven då liksom nu i fråga om de befattningshavare som skulle handha tillsynen. I år har vi föreslagit en omfördelning av anslagen som vi tycker är riktigare, än det förslag regeringen framlagt. Vi tror att detta skulle kunna stimulera kommunerna något mera att utbygga lekskoleverksamheten, som också vi anser vara mycket angelägen.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Jag har bara begärt ordet för att säga några ord till fru Nettelbrandt. Utskottet har hänvisat till att familjeberedningen kommer att fortsätta att utreda lekskoleverksamheten. Fru Nettelbrandt tvivlar på att så kommer att ske därför att, som hon säger, familjeberedningen inte har några direktiv.

Som ordförande i familjeberedningen kan jag försäkra fru Nettelbrandt om att meddelandet till utskottet är riktigt. Det är sant att familjeberedningen inte

har några direktiv, men den har ett arbetsprogram stadfäst i konselj, nämligen att ta upp samhällets serviceåtgärder för barnfamiljerna — samt och synnerligen. I servicen ingår alldeles otvivelaktigt lekstugorna.

Fru Nettelbrandt oroade sig också för hur undersökningen kommer att göras. Jag kan lugna henne med att säga, att vi redan har ett materiel från den kommunundersökning som vi gjorde om barn tillsynen och som vi endast delvis redovisade i samband med propositionen om daghemsverksamheten i fjol. Om det därutöver skulle bli fråga om en intervjuundersökning bland konsumenterna, familjerna — vilket jag inte kan yttra mig om nu — vill jag försäkra fru Nettelbrandt att den kommer att gå till efter alla konstens regler och utan några ledande frågor. Detta säger jag med anledning av den anmärkning fru Nettelbrandt riktade mot en intervjuundersökning, som redovisas i dagens tidningar, om familjernas inställning till barnantal, barnkostnader och familjestöd. Det hade inte ställts några ledande frågor därvidlag. De intervjuade som önskat betona att de vill ha barnavdrag i skatten i stället för barnbidrag har haft möjlighet att göra detta. Om jag inte minns fel fanns det ett litet antal som nämnt även denna sak.

Fru EKENDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Wetterström säger att man skall betala för den service barndaghemmen ger och att de ensamma mödrarna självfallet skall ha hjälp av barndaghemmen med passning av barnen. Hon tycks mena att man kanske för denna kategori kunde tänka sig subventioner. Men, fröken Wetterström, man får verkligen bestämma sig hur man vill ha det.

Sedan säger fröken Wetterström: Vi är emot subventioner, samtidigt yrkar fröken Wetterström på ökning av statsbidraget till lekskolorna. Jag frågar: Vad är statsbidraget till lekskolorna an-

Bidrag till driften av barnstugor

nat än subventioner? Vet fröken Wetterström och fru Kristensson hur litet föräldrarna betalar på lekskolorna? Det är cirka 15 kronor i månaden. Där subventionerar samhället verkligen.

Får jag sedan säga några ord till herr Magnusson i Borås. Herr Magnusson säger att han visst tycker att det skall byggas daghem och att han vet att det byggs daghem på den ort han kommer ifrån. Även om det dras av 200 kronor från statsbidraget — nu råkar det vara 400 kronor som högern prutar ned — tror herr Magnusson att det går lika bra ändå? Vilken är linjen egentligen? Vill man hjälpa de försvarvsarbefande föräldrarna med små barn — här inkluderar jag även fadern — genom att få barnen på daghem eller vill man det inte? Man får bestämma sig!

Eftersom statsbidraget som det nu är utformat utgör en så väsentlig påtryckning på kommunerna att bygga daghem och eftersom vi är i så stort behov av dessa daghem, kan man inte med en så nonchalant motivering få ta bort 400 kronor av statsbidraget.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Magnusson i Borås anser att statsbidraget inte kommer att ha någon större betydelse för tillkomsten av nya barndaghem därest sådana behövs. Jag har en motsatt uppfattning, och denna bygger på erfarenhet.

Statsbidraget har i alla fall verkat stimulerande på utbyggnadsplanerna i en lång rad kommuner. Om man tar bort en kvarts miljon kronor av statsbidraget för den stad som herr Magnusson och jag representerar, måste det ha sin betydelse särskilt när denna stad planerar en utbyggnad som så väl behövs. För de mindre kommunerna måste kostnadsökningarna bli ännu mera kännbara.

Fru Kristensson sade att högern vänder sig mot subventionerna. Är det bara de statliga subventionerna man vänder sig mot? De utgör ändå den mindre de-

len. Vänder man sig inte också mot den kommunala subventionen?

Det skulle vara ganska intressant att få reda på om herr Magnusson delar den uppfattningen. Vi har redan föräldraavgifter till barndaghemmen. Storleken av dem varierar från ort till ort men håller sig kring 5—6 kronor per dag. Om man skulle ta bort de statliga och de kommunala bidragen, skulle föräldrarna få betala 25 kronor om dagen för vårnaden av ett barn. Det säger sig självt att det blir svårt att under sådana förhållanden i fortsättningen rekrytera kvinnor till industrien, exempelvis i den stad vi båda representerar.

Sedan talade fröken Wetterström om att högern inte föreslår någon försäkring av barnserviceåtgärderna. Ja, jag har läst motionen mycket väl. Visserligen talar man där för en mer individuell tillsyn i hemmen, men jag frågar mig: Växer det verkligen hembiträden på träd i så hög grad att man skulle kunna klara tillsynsbehovet på 1 000—1 500 platser i en medelstor stad som exempelvis den jag representerar? Den stad fröken Wetterström representerar har ungefär samma storlek.

Fru NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var ju värdefullt att få antecknat till protokollet, att statsrådet Lindström helt ställer sig bakom familjeberedningens uttalande, att dessa frågor om målsättningen kommer att tas upp av beredningen. Jag hade väl inte väntat mig något annat, ty jag har svårt att uppmobilisera så mycket fantasi, att jag skulle kunna tänka mig någon familjepolitisk fråga i dagens läge — från vilket håll den än aktualiseras — som icke skall tas upp av familjeberedningen. Beredningen kan ju alltid lämna den upplysningen, alldenstund den inte i förväg fått några direktiv.

Men jag hoppas samtidigt att det inte skall bli en utredning, som arbetar på

samma sätt som t. ex. den intervjuundersökning som man talade om. Statsrådet Lindström sade att det skall gå till efter konstens alla regler. Jag tror att hon och jag har i hög grad delade meningar när det gäller uppläggnings efter konstens alla regler av en sådan undersökning. Det behöver inte vara ledande frågor — de blir ledande redan därigenom att man talar om en del av de frågor, som man efterlyser inställningen till, och underlåter att tala om de övriga. Däri ligger det ledande momentet, och det tycker jag är synnerligen olyckligt.

I dag har vi ju sett prov på hur en av andra kammarrens mycket kunniga ledamöter har gjort sig skyldig till felaktig användning av terminologien i ett sådant sammanhang. Det är då inte så egendomligt om de stackars intervjuoffer, som blir föremål för utfrågning, glömmer att tala om det som man kanske har en mycket positiv syn på och som de — vilket är ännu vanskligare — icke har möjlighet att överblicka för att göra jämförelser. Vad jag däremot efterlyser och som jag hoppas skall tas med i den utredning som eventuellt kommer att göras, det är den barnpsykologiska forskningen och dess inställning. Men det är naturligtvis ganska svårt att få något mer omfattande material därvidlag, med tanke på den synnerligen njugga inställning som regeringen haft till den barnpsykologiska forskningen i vårt land.

Fröken WETTERSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara yttra några ord till fru Ekendahl. Hon anförde att jag har sagt — och det är helt riktigt — att samhället skall tillhandahålla service, och den skall vi betala för. Jag hade också sagt att naturligtvis behövs det daghem, framför allt för de ensamma mödrarna. Och hur skall det gå ihop? Det gäller att bestämma sig, säger fru Ekendahl. Jag har inte alls svårt

Bidrag till driften av barnstugor

för det. Vi menar att alla människor som kan skall betala den service de får, och kan de icke göra det, får hjälp lämnas i en eller annan form, t. ex. genom socialvården.

Vidare menar fru Ekendahl — naturligtvis med viss rätt — med anledning av att vi förordar en förskjutning av statsbidraget till lekskolornas favör, att subventioner ju då kommer att utgå i ökad omfattning till dem. Det vill jag inte bestrida. Men vi har ju accepterat statsbidraget totalt, och vårt förslag innebär bara, som framhållits, en omfördelning. Som stöd för min uppfattning skulle jag också kunna säga, att förskolorna är en förberedelse till grundskolan — och vårt skolväsen är ju fritt.

Till fru Hörnlund har jag kanske inte så mycket att säga. Jag vill bara kort och gott uttala att i alla normala fall — såsom vi ser det med den politiska uppfattning vi har — är fostran i hemmet alltid att föredra framför kollektiv fostran. I de fall där man kan och vill ordna hjälp hemma när barnen är små, finns det all anledning för samhällets organ att förhålla sig neutrala, så att de inte dirigeras i viss riktning. Vi är rädda för att subventioner på olika håll kan stimulera kvinnorna att gå ut på arbetsmarknaden även i de fall då vederbörande inte i själ och hjärta önskar det.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Meningsmotsättningarna i fråga om statsanslaget är nog litet överdrivna. Vad jag har velat poängtera är framför allt att varje förutseende kommun väl ser till att de får sådana förhållanden som passar just för orten. Sedan lång tid tillbaka har vi i vår stad utan att snegla på någon form av statsbidrag bedrivit en mycket omfattande barndaghemsvärksamhet. Därför tror jag, att även andra kommuner skall ha ungefär samma inställning.

Beträffande tryggheten för de föräld-

Bidrag till driften av barnstugor

rar som måste arbeta i förvärvslivet är vi naturligtvis helt överens om att de bör ha den. Det är bl. a. det som är bakgrunden till att vi menar att man kan pröva även andra former såsom familjedaghemmet. Det är väl naturligt att föräldrar har anledning att känna trygghet, om de har lämnat sina barn till en familj som de kanske känner och som de vet tar väl hand om barnen.

Jag tror som sagt inte att meningsmotsättningarna är så där förfärligt stora som man från visst håll i dag försöker göra gällande.

Fru EKENDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman, bara ett par ord till fröken Wetterström! Hon säger att lekskolorna kan jämföras med skolan och att den är fri. Jag vill säga att skolan den är obligatorisk, men det är inte lekskolorna, de konkurrerar — om jag får uttrycka det så — i detta fall med daghemmen, och vi är oroliga för att utvecklingen blir den att lekskolorna byggs ut och daghemmen försämrats. De som blir lidande på detta är framför allt småbarnsföräldrarna i förvärsarbete. Jag tror nog inte att fröken Wetterström skulle vilja medverka till en sådan utveckling.

Till herr Magnusson i Borås vill jag säga, att jag vore glad om kommunerna vore så förutseende att de ordnade för de förvärsarbetande föräldrarna. Tyvärr är det inte så väl ställt på alla orter — det visar de siffror som jag redovisat här i dag. Vi hoppas emellertid att det ökade statsbidraget skall komma att medverka till att fler och fler kommuner verkligen vill göra en sådan insats.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill svara herr Magnusson i Borås, när han talar om att man utan att snegla på något statsbidrag har byggt ut verksamheten i kommunerna på detta område, att det är

högst individuellt. Det förhåller sig faktiskt så, herr Magnusson, att vi under hela 1950-talet hade ett stopp på detta område på grund av att kostnaderna för kommunerna ansågs vara alltför höga, och det är först nu som man börjat bygga ifatt bristsituationen. Jag tror att herr Magnusson och jag har ett gemensamt intresse att få mera folk till industrien. Under hela 1950-talet växte lekskolorna i Borås fram på ett sådant sätt, att de täcker behovet för alla sex-åringar och halva behovet för fem-åringar.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det var visst statsrådet fru Lindström som frågade vad som har hänt sedan i fjol på detta område, eftersom man nu har ändrat sin inställning. Jag frågar mig: Vad har hänt sedan förra veckan? Då tog vi så gott som enhälligt — åtminstone beträffande dessa ting helt enhälligt — ett utskottsförslag från allmänna beredningsutskottet, vari den ena frågan efter den andra behandlades; samma frågor som vi i dag debatterar. Då hade riksdagen inte alls den inställning som fru Nettelbrandt har nu och som präglas av mistro mot familjebereidningen och är aggressiv på alla punkter.

Då konstaterades att vi var ganska samstämda både i fråga om intresset för familjefrågorna i allmänhet och när det gällde barndaghem och familjedaghem samt social hemhjälp. Vi sade i allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 18: »De här berörda frågorna om barntillsynen är enligt utskottets mening av största vikt när det gäller att åstadkomma den valfrihet för mödrarna mellan arbete i och utom hemmet som alla torde finna önskvärd. Avsevärda insatser från såväl staten som kommunerna kräves för en upprustning kvantitativt och kvalitativt av här ifrågavarande anordningar.» Därpå utvecklade vi tanken på att få fler barndagensplatser och att lekskolorna också skulle ut-

Bidrag till driften av barnstugor

vidgas. Vi hävdade angelägenheten av att barnstugeverksamheten över huvud taget energiskt fullföljdes. Den familjeberedning som nu arbetar har i uppdrag att ta upp till behandling bland annat frågor som rör daghemmens öppethållningstider samt fritidsverksamheten och familjedaghemsverksamhetens utformning, i anslutning vartill också lekskolornas roll i barntillsynen kommer att beaktas. En fråga som vi ansåg borde tagas upp till debatt var också hur sjuka barn till förvärvsarbetande mödrar skulle kunna omhändertagas, när de på grund av sin sjukdom inte kunde komma till daghemmen.

Även den barnpsykologiska forskningen behandlades. Vi ansåg att familjeberedningen måste beakta dessa frågor vid sin fortsatta prövning av barntillsynsverksamheten över huvud taget. Vi tryckte särskilt på att i och med att man bygger ut den kollektiva vården av barn — dit hör såväl lekskoleverksamheten som daghemsverksamheten — är det angeläget att man får veta hur denna vård inverkar på barnen.

En fråga som tagits upp i en högermotion, nämligen familjedaghemsmammornas utbildning, överlät vi till familjeberedningen, då vi ansåg att det hade tillräckligt klart redovisats för oss att den skulle kunna ta upp denna fråga.

När man i förra veckan helt lugnt kunde sitta i sin bänk och enhälligt godta detta utlåtande är det förvånande att man i dag är så aggressiv, att man vill söka misstänkliggöra allt som kan ha att göra med familjeberedningen. Jag blev ganska rädd, måste jag säga, över de funderingar som kom fram i fru Nettelbrandts resonemang om att vi inte vet någonting om förskolebarnen och att vi måste kunna det och det och göra så eller så. Jag fruktar, att vi dirigerar barnavården alltför mycket och att vi alltför mycket misstror det vanliga sunda förnuft som man får hoppas finns hos vanliga föräldrar. Lekskoleverksamheten bör väl vara en service och en

hjälp till familjerna, men man skall sannerligen inte dirigera familjernas eget tänkande eller deras fostran av sina barn! Det var alldeles för mycket av pekpinne i det s. k. liberala anförandet.

Även fröken Wetterström snuddade vid en tanke, som jag hoppas vi inte alls är mogna för att acceptera i dag, nämligen att ett förskoleår skulle föregå grundskolan. Själv är jag en absolut motståndare till en förlängning av skoltiden nedåt i åldrarna med ett obligatoriskt förskoleår. Vi har nog att göra med att försöka bygga ut både lekskoleverksamheten för den som frivilligt önskar den och särskilt daghemsverksamheten, eftersom denna möter ett helt annat nödläge än lekskoleverksamheten gör. Det återstår mycket, innan vi kan ha möjlighet att göra leskolan obligatorisk. När den frågan kan bli aktuell tvivlar jag dock på att de flesta vill vara med om att tvinga barnen in i en verksamhet som avlägsnar dem från hemmet redan i fem- eller sexårsåldern. Låt den verksamhet som gäller barnen före skolåldern vara relativt fri. Deras tillvaro blir så förtvivlat bunden sedan under hela livet. För övrigt vet vi alldeles för litet för att kunna påstå att en sådan verksamhet är nödvändig för alla. Jag kan dock försäkra fröken Wetterström att jag är medveten om att lekskoleverksamhet är viktig i en storstad, där det blir en så allvarlig förändring för ett barn att lämna hemmet, få en farlig skolväg och i skolan möta många nya människor. Då är det en stor hjälp för dem att ha gått i lekskola åtminstone ett år dessförinnan. Men därifrån till att säga att lekskolan skall vara obligatorisk är ett långt steg, som vi i dag inte är beredda att ta.

Det förvånar mig alltså att, när riksdagen förra veckan utan större meningsskiljaktighet kunde säga sig intresserad av en utbyggd familjedaghemsverksamhet, en utbyggd daghemsverksamhet och en utbyggd lekskole-

Bidrag till driften av barnstugor

verksamhet, man i dag får bevittna detta skarpa avståndstagande. Jag avser därmed inte främst högermotionens vilja att stimulera utvecklingen av den ena formen mer än den andra utan tänker mest på den andra reservationen, som är helt omotiverad och alldeles oförklarlig med hänsyn till behandlingen av familjepolitiken förra veckan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Jag är faktiskt glad över att fru Eriksson i Stockholm tog upp behandlingen av allmänna beredningsutskottets utlåtande förra veckan som gällde familjepolitiken. Fru Eriksson säger att det är egendomligt att det andas sådan misstro i dag mot vad man enhälligt beslöt i förra veckan.

Det ger mig tillfälle att deklarerera att jag, trots att jag på de allra flesta punkter kunde helt instämma med vad allmänna beredningsutskottet skrev — inte minst var jag glad över den positiva skrivningen i fråga om motionerna från högerpartiet — inte var nöjd med ett par uttalanden i skrivningen. Det ena gällde en fråga som vi inte diskuterar i dag, nämligen allmänt värdbidrag, men det andra avsåg det som vi resonerar om här nu. Jag avser följande uttalande av utskottet: »Utskottet vill starkt understryka angelägenheten av att den påbörjade upprustningen av barnstugeverksamheten energiskt fullföljes med beaktande av att staten bör lämna kommunerna stöd i olika former.» Det var anledningen till att jag den gången avstod från att rösta.

Det är en missuppfattning av fru Eriksson att tro att jag med vad jag sade avsåg att förskolan borde bli obligatorisk. Det är ingalunda min tanke. Den frågan är jag inte på något sätt beredd att ta ställning till i dag. Fru Eriksson har emellertid själv framhållit att det är värdefullt med en förskola året innan skolplikten börjar. Vad jag velat poäng-

tera är att den pedagogiska ledning som kan ges i förskolan på sätt och vis har motiverat det yrkande vi ställt i vår motion.

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Jag skall endast säga några ord till fru Eriksson i Stockholm.

Om man ställer frågan om service till familjerna i motsats till frågan om att man skall ha ett principprogram för lekskoleverksamheten som sådan, tycker jag man har missuppfattat hela denna fråga. Om man vid en ingående prövning av målinriktningen för våra lekskolor kommer fram till ett visst principprogram måste det, när det utformas, även komma att innebära en service åt familjerna. Det ligger ingen motsättning häri, det är endast fråga om hur medveten man skall vara om vilken form av service man skall ge och hur långt den servicen skall gå. Jag tycker inte att man behöver vara aggressiv på den punkten — aggressiviteten tror jag att fru Eriksson får stå för själv. Däremot bör man vara på det klara med vilket innehåll man vill ge denna service åt familjerna. Jag vill gå mycket långt därvidlag.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 a); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten

Ferieresor

43:o) mom. II) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej; har kammaren bifallit reservationen 4 a) av herr Kaijser m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 126 ja och 78 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. III och IV

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 b); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 43:o) mom. III) och IV) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 b) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter häref-

ter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 126 ja och 78 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

*Punkten 44***Ferieresor**

Kungl. Maj:t hade (punkt 48, s. 89 och 90) föreslagit riksdagen att till Ferieresor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 416) och den andra inom andra kammaren av fru *Kristensson* (II: 498) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte till Ferieresor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 900 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu var i fråga, till Ferieresor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Kaijser*, *Per Petersson*, *Staxäng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu var i fråga,

a) godkänna av reservanterna förordade ändringar av grunderna för bidrag till ferieresor;

b) till Ferieresor för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

Ferieresor

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Jag tillåter mig att i ett sammanhang argumentera för reservationerna vid punkterna 44, 45 och 46. Därigenom kan måhända debatten i någon mån rationaliseras — såvida jag inte på nytt lockar upp flertalet av kammarens damer i talarstolen.

Jag är väl medveten om att det kan synas småaktigt att vilja beskära eller slopa de ifrågavarande anslagen för bidrag till ferieresor, till driften av semesterhem och till stipendier för underlättande av husmoderssemester. Men utvecklingen av välståndet i vårt samhälle fortskrider och har fortskridit långt i förhållande till hurudant det var då dessa anslag infördes. De enskildas standardutveckling medför att man ständigt bör ompröva behoven av bidrag av denna typ. Man måste ändra reglerna för det statliga stödet allt efter de enskilda medborgarnas behov. Detta är särskilt påtagligt i det föränderliga samhälle vari vi nu lever. De former av bidrag som här avses är i allra högsta grad utsatta för sådana förändringar i behovshänseende.

Av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till de reservationer, som innebär ett tillstyrkande av motionerna om förändrade bidragsregler.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! De yrkanden, som högern här framfört och som innebär försämringar både när det gäller bidrag till ferieresor och på de båda följande punkterna, vilka avser bidrag till driften av semesterhem och stipendier för underlättande av husmoderssemester, är gamla bekanta som vi väl känner igen från föregående år.

Jag vet inte, om de ärade ledamöter-

na har uppmärksammat att högern tydligen släppt sitt krav på att socialatthéerna skulle avskaffas; i varje fall föreligger det inte i år någon motion i sådan riktning. Detta gör att man kanske kan hysa förhoppningar om att högern i framtiden skall komma på bättre tankar även när det gäller de anslag som vi här behandlar.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 44:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5) av herr Kaijser m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 172 ja och 32 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

*Punkten 45***Bidrag till driften av semesterhem**

Kungl. Maj:t hade (punkt 49, s. 90) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av semesterhem för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 460 000 kr.

I de under punkten 44 nämnda lika-lydande motionerna I: 416 och II: 498 hade — såvitt nu var i fråga — hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1964/65 till Bidrag till driften av semesterhem av 460 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu var i fråga, till Bidrag till driften av semesterhem för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 460 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng och Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 6.

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6) av herr Kaijser m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

*Punkten 46***Stipendier för underlättande av husmoderssemester**

Kungl. Maj:t hade (punkt 50, s. 90 och 91) föreslagit riksdagen att till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

I de under punkten 44 nämnda lika-lydande motionerna I: 416 och II: 498 hade — såvitt nu var i fråga — hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1964/65 till Stipendier för underlättande av husmoderssemester av 1 000 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu var i fråga, till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng och Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 416 och II: 498, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 7.

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 7) av herr Kaijser m. fl.;

Yrkesinspektionen: Avlöningar

och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 47—50

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 51***Yrkesinspektionen: Avlöningar**

Sedan punkten föredragits yttrade:

Fru SKANTZ (s):

Herr talman! Jag har tillsammans med ytterligare några av kammarens ledamöter väckt en motion angående arvodesanställda läkare inom yrkesinspektionen.

Sedan år 1949 har nya arvodesbefattningar för läkare inom yrkesinspektionen inrättats efter hand som det befunnits lämpligt med hänsyn till möjligheten att besätta dem med läkare med erforderlig utbildning. För närvarande finns arvodesanställda läkare med en tjänstgöringstid av sex timmar i veckan i sju av yrkesinspektionsdistrikten. Fortfarande saknas emellertid läkare i IV, VII, IX och X distrikten, stationerade i Jönköping, Borås, Gävle och Härnösand. Behovet av läkarmedverkan i yrkesinspektionens arbete har starkt understrukt både av de yrkesinspektörer som har och av dem som saknar sådan.

Vi har i motionen föreslagit att, utöver departementschefens förslag, medel skall anvisas för arvoden till ytterligare två deltidsanställda läkare. Om motionen bifallits, hade det inneburit att samtliga distrikt haft tillgång till läkare som kunnat biträda vid tillsynen och verkställa erforderliga utredningar i yrkesmedicinska och yrkeshygieniska frågor.

Utskottet har emellertid avstyrkt motionen och skriver:

»Enligt vad utskottet under hand inhämtat, har svårigheter yppats att er- hålla läkare som är verksamma inom

eller i lämplig närhet av dessa två distrikt.»

Jag ställer frågan: Vilka två distrikt är det man avser? Är det Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län eller är det t. ex. Västernorrlands och Jämtlands län?

Jag är också något förvånad över utskottets motivering. I samband med sitt anslagsäskande för budgetåret 1964/65 föreslog arbetarskyddsstyrelsen — detta finns återgivet på s. 96 i statsverkspropositionen — att läkare skulle anställas i de fyra återstående distrikten, då det för närvarande finns tillgång till ytterligare läkare med erforderlig utbildning och erfarenhet.

Även om det på stationsorten i de fyra nämnda distrikten just nu inte finns någon läkare med erforderlig kompetens har arbetarskyddsstyrelsen framhållit, att det förhållandet att distriktets läkare inte är bosatt på stationsorten eller ens i distriktet visserligen kan innebära viss olägenhet men dock får anses som ringa i jämförelse med fördelen av att ha en läkare. Arbetarskyddsstyrelsen har också nämnt orter där det finns kompetent läkare som skulle kunna anlitas i dessa fyra distrikt.

Det är uppenbart att utskottet inte har bedömt denna fråga på samma sätt som arbetarskyddsstyrelsen. Vi beklagar att även i fortsättningen två distrikt kommer att sakna tillgång till läkare. Vi bedömer det nämligen som synnerligen angeläget, att den tekniska expertisen inom yrkesinspektionen kompletteras med medicinsk sakkunskap. Jag vill emellertid uttrycka den förhoppningen, att det inte skall dröja så länge förrän det finns läkare i samtliga distrikt.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag tror att utskottet är fullt överens med fru Skantz om att läkarnas medverkan i yrkesinspektionens verksamhet är av utomordentligt stor

betydelse. Jag har själv för övrigt en gång i tiden försökt verka för en sådan ordning, att det skulle finnas heltidsanställd läkare inom varje distrikt, men det visade sig omöjligt att genomföra detta på grund av att det inte fanns tillgång till kompetenta läkare. Efteråt har jag kommit till insikt om att det kanske inte är så lämpligt med heltidsanställda läkare, eftersom läkarna behöver ha erfarenhet även från den kliniska verksamheten.

Sedan har man ju undan för undan lyckats tillkämpa sig deltidsanställda läkare för distrikten, och nu tar staten steget nästan fullt ut i och med att det föreslås ytterligare två deltidsanställda läkare. Därefter återstår nämligen bara två distrikt av de fyra som nu inte har deltidsanställda läkare, alltså Jönköpings, Linköpings, Härnösands och Gävle distrikt. Men dessa distrikt saknar inte helt tillgång till läkare, ty i sådana fall då det behövs utredningar beträffande speciella sjukdomar m. m. får man anlita läkare från annat håll. Jönköpings distrikt har att vända sig till Göteborg, Linköpings distrikt antingen till Göteborg eller Stockholm samt Härnösands och Gävle distrikt till Stockholm. Jag vet exempelvis att docent Ahlberg för närvarande sysslar med en utredning för yrkesinspektionens räkning av de speciella yrkessjukdomar som förekommer inom textilindustrin i Borås, såsom bysinosis. Man står alltså inte utan läkarmedverkan, men man vill nu undan för undan knyta läkare till distrikten med fast tidsbegränsad tjänstgöring.

Om Jönköping får tjänsten kan man där anlita läkare från Göteborg. Jag vet inte om fru Skantz känner till att Karlstad har biträde av en läkare från Örebro; denne har emellertid förflyttats till Hässleholm och får nu resa därifrån till Karlstad. Om Linköping blir den andra orten får man där kanske anlita läkare från Stockholm.

Arbetsarkivstyrelsen uttalar att ett

Karolinska sjukhuset: Avlöningar

sådant arrangemang är så pass värdefullt, att man bör ta på sig de besvär och omkostnader det medför. Härnösand skulle i så fall få medverkan av läkare från Stockholm, som får flyga upp för dessa sex timmar i veckan, om man inte lägger ihop tjänstgöringen till flera timmar per gång med längre mellanrum. Detsamma skulle gälla för Gävle.

Vilka distrikt som nu får läkarmedverkan vet vi inte. Vi anser emellertid att Kungl. Maj:t har tagit ett steg vidare med de två distrikten, och vi hoppas att ytterligare två distrikt blir aktuella till nästa år.

Det är också att hoppas att flera läkare skaffar sig sakkunskap på detta område, så att det blir lättare att få tillgång till läkarexpertis.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 52—106

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 107

Karolinska sjukhuset: Avlöningar

Kungl. Maj:t (punkt 116, s. 222—246) hade föreslagit riksdagen att dels be- myndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen förorddat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65, dels ock till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslags- anslag av 67 160 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

Karolinska sjukhuset: Avlöningar

herr *Eric Carlsson m. fl.* (I: 113) och den andra inom andra kammaren av herr *Gomér m. fl.* (II: 145), i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa 67 218 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Hilding* (I: 514) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *Keijer* (II: 618);

dels ock en inom andra kammaren av fru *Sjövall* väckt motion (II: 637).

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 113 och II: 145, I: 514 och II: 618 samt II: 637, förstnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordat;

b) godkänna i utskottets hemställen intagen avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

c) till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 67 160 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Nils Theodor Larsson, Andersson* i Knäred, *Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 113 och II: 145 ävensom med avslag på motionerna I: 514 och II: 618 samt II: 637, förstnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen i stats-

rådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari förordat;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

c) till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 67 218 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANDERSSON i Knäred (cp):

Herr talman! Vid denna punkt, som gäller avlöningar till karolinska sjukhuset, har vi reserverat anmält en från utskottet avvikande mening. Vi har föreslagit en ökning av anslaget med 58 000 kronor i och för inrättande av ytterligare en tjänst som sjukgymnast och två tjänster som arbetsterapeuter vid avdelningen för fysioterapi och medicinsk rehabilitering.

Nämnda tjänster hör ju till ett vårdområde där det föreligger en mycket stark underförsörjning. Beträffande rehabiliteringen — som vi hade tillfälle att diskutera i ett vidare sammanhang i samband med behandlingen av inrikes-huvudtiteln — är ju bristerna oerhört stora över hela fältet, och inte minst viktigt är att bygga ut rehabiliteringen vid sjukhusen. Vi menar nu att vårt förslag om inrättande av dessa nya tjänster kan innebära en förbättring på detta område.

Utskottsmajoriteten har emellertid inte ansett sig kunna biträda förslaget om en utökning av antalet tjänster utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, och man hänvisar därvid till den utredning som för närvarande arbetar med frågan om karolinska sjukhusets framtida organisation och inpassande i regionsjukvården för Storstockholm. Vi reserverar anser emellertid att de föreslagna tjänsterna behövs vid sjukhuset oavsett den framtida organisationen, och vi menar att den saken näppeligen kan vara skäl för att avslå vår framställ-

Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

ning, som vi anser vara mycket välmotiverad.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid punkten 107 i statsutskottets utlåtande fogade reservationen.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! I likhet med herr Andersson i Knäred anser utskottsmajoriteten det framlagda förslaget vara mycket väl motiverat. Det föreligger ett stort behov av de föreslagna tjänsterna. Men hela karolinska sjukhuset skall byggas ut, och man har då begärt en generalplan för såväl Storstockholms sjukvård som regionsjukvården. De planerna räknar man med att kunna presentera redan i år, och de kommer att omfatta både sjukhusets byggnader och tjänsterna vid sjukhuset. Därför har vi i utskottet inte velat ta ställning till reservanternas förslag nu, utan vi vill avvakta det förslag som sjukhusdirektionen kommer att lägga fram. Om det blir en särskild proposition eller om det kommer att inarbetas i statsverkspropositionen vet jag inte.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 8); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 107:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 8) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 139 ja och 50 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 108—115

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116**Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare**

Kungl. Maj:t hade (punkt 125, s. 264—269) föreslagit riksdagen att dels be- myndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för akademiska sjukhuset i Uppsala, som föranleddes av vad departementschefen förordad, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för akademiska sjukhuset i Uppsala, att tilllämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65, dels ock till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 7 020 000 kr.

I en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 500) hade hemställts att riksdagen måtte besluta att inrätta en överläkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik i Uppsala.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts för-

Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

slag samt med avslag å motionen II: 500

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för akademiska sjukhuset i Uppsala, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 förordat;

b) godkänna i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för akademiska sjukhuset i Uppsala, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

c) till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 020 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Kaijser, Nils Theodor Larsson, Per-Olof Hanson, Per Petersson och Staxång*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löf-roth, Antonsson* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 500

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för akademiska sjukhuset i Uppsala, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1964 samt reservanterna förordat;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för akademiska sjukhuset i Uppsala, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

c) till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 070 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANDERSSON i Knäred (cp):

Herr talman! I år har det förflutit tio år sedan beslutet om den stora förändringen i nykterhetslagstiftningen fattades. Vi släppte den gången det mesta

av det gamla restriktionssystemet. Väsentligt friare bestämmelser infördes och man siktade i första hand på samhällsmedborgarnas ansvar och inriktade sig på en upprustning av forskning, läkarvård etc., i varje fall teoretiskt. Tyvärr har i praktiken en väsentlig del av de upprustningsåtgärder, som man den gången talade om, aldrig blivit verkställda. Vi har fortfarande en ytterligt kännbar brist i fråga om möjligheterna att bereda alkoholskadade läkarvård. Jag behöver inte närmare fördjupa mig i detta ämne. Vid behandlingen av punkt 30 i detta utskottsutlåtande hade vi för några timmar sedan en debatt, som gav mycket vältaliga bevis för denna brist — jag kan hänvisa till herrar Zetterbergs och von Friesens anföranden.

Här har vi nu ett tillfälle att direkt ta ställning till en läkartjänst för alkoholsjukdomar vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik i Uppsala. Direktionen vid akademiska sjukhuset begärde denna tjänst förra året. Förslaget avslogs den gången av riksdagen. Nu har direktionen kommit igen med, som vi reserverar menar, mycket starka motiveringar för tjänstens inrättande, men det har tyvärr inte gått att i statsutskottet få majoritet för motionsyrkandet.

Utskottsmajoriteten har ingen annan motivering för sitt ställningstagande än att man avslag samma framställning förra året. Om man nöjer sig med en så torftig motivering och över huvud taget inte går in på någon saklig behandling av ärendet, kan man hur länge som helst avslå även de mest väl-motiverade förslag. Vi reserverar anser att det i direktionens framställning, som har upptagits i motion av herr Lundberg i Uppsala, anförts så starka sakliga skäl, att framställningen bör bifallas.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservation 9 vid punkten 116.

Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

I detta anförande instämde herrar *Wiklund* och *Keijer* (båda fp).

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Det är med en viss förvåning man i utlåtandet läser utskottsmajoritetens bedömning av alkoholsjukdomarna i vårt land. Många betraktar alkoholsjukdomarna på samma sätt som man en gång betraktade de mentala sjukdomarna, och man tror att alkoholsjukdomarna skall behandlas på samma sätt.

Det är angeläget understryka, att vi i fråga om alkoholsjukdomarna har dels en förebyggande, dels en botande verksamhet. Jag citerade förra veckan professor Rexeds uttalande, att en läkares uppgifter efter gammalt varit att trösta, ofta att lindra och stundom att bota. Men han tillade att dagens läkare, som är en yrkesman med alla den vetenskapliga medicinens kunskaper och tekniska möjligheter till sitt förfogande, är det förunnat att skjuta möjligheten till bot för patienten i förgrunden. Det förefaller som om utskottsmajoriteten inte ens har kommit till den gamla ståndpunkten.

Det är orimligt att tänka sig att den psykiatriska kliniken skall vara belamrad till kanske 50 procent med alkoholsjuka, så att andra mentalt sjuka hindras att komma in. Professorn vid den psykiatriska kliniken understryker även, att denna klinik har kommit i en mycket besvärlig situation, därför att alkoholskadade personer får nyttja den i alltför stor utsträckning till förfång för mentalt sjuka. Svårigheter har jämväl uppstått för undervisningen i psykiatri. Han säger också: »I princip tillkommer det visserligen de statliga myndigheterna, närmast socialstyrelsen, att sörja för vården av dessa patienter, men det har under särskilt det sista decenniet börjat framstå med allt större klarhet att den akuta vården av alkoholskadade utgör ett medicinskt problem och i princip är man nu enig om att alla al-

koholsjuka i första hand bör erhålla någon form av sjukhusvård.»

Jag skulle vilja vädja till kammaren att liksom första kammaren ansluta sig till reservationen på denna punkt. Jag tror att det skulle vara till stöd för alla de olyckliga människor som träffas av alkoholsjukdomen. Den som närmare kommer i kontakt med dessa problem säger sig, att det inte hjälper att bara fördöma. Det hjälper inte att staten bara tar in miljarderna. Staten har också skyldighet att vidtaga erforderliga åtgärder för att hjälpa spritens offer när så behövs.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till reservationen 9 av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Jag tror inte att utskottsmajoriteten, som herr Lundberg säger, har en gammalmodig syn på de alkoholskadade och att den inte skulle se alkoholismen som en sjukdom. I själva grunduppfattningen finns det nog inga skiljaktigheter.

Men denna fråga var uppe till behandling vid förra årets riksdag, och vid detta tillfälle var utskottet enhälligt i sitt avstyrkande av motionsyrkandet. Detta var detsamma som i år: att en överläkartjänst för alkoholsjukdomar skulle inrättas vid akademiska sjukhuset i Uppsala. Utskottet uttalade följande i sitt utlåtande nr 5 till 1963 års riksdag: »Frågan om en slutlig förläggning till sjukhuset av en nykterhetsvårdspoliklinik är för närvarande under utredning. Spörsmålet om den nu berörda överläkaretjänsten torde därför ånyo komma under Kungl. Maj:ts prövning i samband med fortsatta överväganden rörande en sådan klinik.»

Frågan är ännu under utredning, och därför anser sig utskottet inte berett att tillstyrka den begärda tjänsten. Det finns även en annan aspekt på denna fråga, nämligen att det vid akademiska sjukhuset enligt statsverkspropositionen i

Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

år skall inrättas fem nya läkartjänster. Detta är emellertid inte alls samtliga de tjänster som begärts i akademiska sjukhusets petita. Att vi här i riksdagen med anledning av en motion skall göra en gradering av de tjänster som är mest nödvändiga tycker jag för min del är ganska orimligt.

Under punkten 107 hade vi bl. a. att behandla ett motionsyrkande om en läkartjänst i handkirurgi vid karolinska sjukhusets plastikkirurgiska klinik. Detta yrkande avslogs enhälligt av kammaren. Jag vill också framhålla att akademiska sjukhuset i Uppsala föreslagit inrättandet av nya läkartjänster vid neurokirurgiska kliniken. Jag tror inte att kammarledamöterna med absolut säkerhet kan avgöra om den tjänst, som motionsledes föreslagits under den punkt vi nu behandlar, är viktigare än t. ex. en tjänst på neurokirurgiska kliniken vid akademiska sjukhuset eller på plastikkirurgiska polikliniken vid karolinska sjukhuset.

Eftersom vi lever i ett samhälle, där önskingarna och behoven är större än vad vi kan tillgodose, vilket förhållande nog kommer att vara rådande ganska länge — och vi skall väl hoppas att vi alltid kommer att ställa målet högre än vad vi för tillfället kan åstadkomma — anser utskottsmajoriteten att förslaget i Kungl. Maj:ts proposition är väl underbyggt.

Som motionärerna själva framhåller har landstinget vidtagit vissa åtgärder för att avlasta psykiatriska kliniken vid akademiska sjukhuset. Bl. a. har en enskild vårdanstalt för alkoholmissbrukare anordnats i Uppsala. Det bör framhållas att till inrättandet av denna anstalt, som har 16 vårdplatser, har beviljats statsbidrag med 40 000 kronor. Bidrag till driftkostnaderna utgår också enligt vanliga regler. Vi tycker alltså inom utskottsmajoriteten att vi skall avvakta i denna fråga och vänta med beslut till nästa år.

Med detta, herr talman, ber jag att

få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 116.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Herr Fagerlunds motivering gör den som sysslar med sjukvård än mera ledsen, ty den visar att utskottsmajoriteten inte beaktar de krav som rätteligen kan ställas på samhället när det gäller att lämna hjälp åt de olyckliga människor som blivit alkoholsjuka.

Frågan om en överläkartjänst vid akademiska sjukhusets psykiatriska klinik i Uppsala inverkar inte på den utredning herr Fagerlund talar om, utan överläkartjänsten behöver ju inrättas för att den överbeläggning skall kunna minskas som för närvarande råder då det gäller de alkoholsjuka.

Visst har landstinget tvingats träda in härvidlag, men det gjorde det först sedan statsrådet Rune Johansson och statssekreteraren i inrikesdepartementet varit i förbindelse med oss och sagt, att om landstinget vidtog vissa åtgärder så var man beredd att ge oss en överläkartjänst. Att denna överläkartjänst sedan av en tjänsteman i ett visst departement ströks utgör inte någon som helst motivering för att staten skulle undandraga sig uppfyllandet av sitt löfte. Landstinget har uppfyllt sitt löfte, och vi får kanske vidga möjligheter att erhålla lokaler m. m.

Jag hoppas alltså att herr Fagerlund förstår att hans argumentering inte passar in i detta sammanhang. Låt mig understryka att det är lika angeläget att andra tjänster inom sjukvården beaktas i sitt sammanhang, men just nu behandlar vi frågan om denna överläkartjänst.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Det är riktigt att vi nu behandlar herr Lundbergs motion angående inrättande av en överläkartjänst vid akademiska sjukhusets psykiatriska

klunik i Uppsala. Men det är ju ganska svårt för oss här i riksdagen att gradera de olika tjänsternas angelägenhetsgrad och ta ställning till vilka som skall komma i första hand.

Herr Lundberg säger att det är beklämmande för den som sysslar med sjukvård att höra utskottsmajoritetens argumentation. Herr Lundberg sitter visserligen i en sjukhusdirektion, men jag tror att den som har tjugo års tjänst i en sjukkasse bakom sig äger ungefär lika stor erfarenhet av de sjukas behov.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 9); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Knäred begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 116:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 9) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 69 ja och 133 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reser-

vationen 9) av herr Ivar Johansson m. fl.

Punkterna 117—132

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133

Statens arbetsklunik i Stockholm

Kungl. Maj:t hade (punkt 144, s. 291—293) föreslagit riksdagen att till Statens arbetsklunik i Stockholm för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 653 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels de under punkten 107 nämnda likalydande motionerna I:113 och II:145, i vilka hemställts att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa 775 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Carlqvist m. fl.* (I:164) och den andra inom andra kammaren av herr *Henningsson m. fl.* (II:218), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en inventering av samtliga handikappproblem över hela landet;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I:283) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II:355), i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte 1) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att frågan om förläggning av patienter vid statens arbetsklunik löstes utan dröjsmål ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att anslå härför erforderliga medel, 2) besluta inrätta en tjänst som forskarassistent för rehabiliteringsforskning vid statens arbetsklunik och därför till Statens arbetsklunik i Stockholm för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 35 000 kr. förhöjt reservationsanslag om inalles 688 000 kr., 3) i skrivelse till Kungl.

Statens arbetsklirik i Stockholm

Maj:t begära utredning om frågor som rörde de handikappades möjligheter till semester och fritidssysselsättning.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 113 och II: 145 samt I: 283 och II: 355, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 653 000 kr.;

II. att motionerna I: 283 och II: 355, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 164 och II: 218 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför i fråga om inventering av de handikappades problem.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Nils Theodor Larsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 283 och II: 355 ävensom med bifall till motionerna I: 113 och II: 145, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Statens arbetsklirik i Stockholm för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 775 000 kr.;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 283 och II: 355, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 164 och II: 218 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord

i anledning av den reservation som avgivits vid denna punkt.

Förhållandena vid statens arbetsklirik har diskuterats sedan flera år tillbaka. Upprepade gånger har framhållits att framför allt patientförläggningen vid arbetskliriken är helt undermålig, och man är inne på att förlägningsfrågan skall lösas på ett annat sätt. Att den sociala miljön är tillfredsställande har ju synnerligen stor betydelse för att rehabilitering skall kunna bedrivas framgångsrikt. Det är alltså mycket viktigt att det sker en ändring av de bedrövliga förhållanden som råder när det gäller patientförläggningen.

Vad vi trots allt vill söka få fram redan nu är att en sjuksköterskeutbildad husmor tar hand om dessa patienter. Det skulle vara av stort värde för de rörelsehindrade och på olika sätt handikappade att i denna förläggning få hjälp med de dagliga bestyren. Därför begär vi en sådan husmorstjänst.

Vidare har vi begärt en förstärkning av forskningsresurserna vid arbetskliriken, dels genom ytterligare en forskartjänst och dels genom att hela forskningen rustas upp. Rehabiliteringsverksamheten även på andra håll i landet är ju beroende av den forskning som bedrivs i statens arbetsklirik. För t. ex. utformningen av skyddade verkstäder, arbetspremiering m. m. är denna forskning viktig.

I reservationen har vi vidare tagit upp ett förslag som framlagts i en motion i första kammaren av fru Carlqvist m. fl. och i andra kammaren av herr Henningsson m. fl. om en inventering av de olika handikappade i landet. Framför allt för den fortsatta utbyggnaden av denna verksamhet är det naturligtvis utomordentligt värdefullt att få reda på hur det ligger till.

Vidare tar reservationen upp frågan om de handikappades semester- och fritidssysselsättning. Hela vår strävan för de handikappade syftar ju till att ge dem en tillvaro som så långt möjligt

är likvärdig med övriga medborgares. Arbete och bostad är naturligtvis mycket värdefulla ting. Men det är också mycket viktigt att man kan ge innehåll åt de handikappades semester och fritid.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Det arbete som bedrivs av statens arbetsklirik i Stockholm är värt allt stöd. Det är en verksamhet som avser att bidra till att ge handikappade människor ett så långt möjligt normalt liv. Vi är väl här i kammaren alla överens om att just sådan verksamhet, som avser att hjälpa de handikappade, på allt sätt bör stödjas. Det är inte bara sysselsättning som de handikappade behöver och där arbetskliniken kan hjälpa dem att finna lämpliga former. De kan också genom arbetskliniken få den kontakt med omvärlden som är utomordentligt nödvändig.

Vi vet alla att det för närvarande brister mycket i arbetskliniken, både i fråga om dess kapacitet, som är så liten att det blir långa väntetider, och i fråga om patientförläggningen, som är av dålig kvalitet och är svårskött och har provisoriets alla nackdelar. Men bristerna är så påtagliga att de redan är föremål för myndigheternas bekymmer och uppmärksamhet. Centrala rehabiliteringsberedningen utreder ju för närvarande rehabiliteringsverksamhetens organisation och samordning, och vi vet att redan detta är väntas ett förslag till generalplan för karolinska sjukhuset.

Det är väl i det läget helt naturligt att utskottet inte velat föreslå riksdagen beslut om några ändringar i fråga om vare sig organisation, arbetsuppgifter eller personalstat. Jag är övertygad om att när det väntade förslaget framläggs — vi får hoppas redan till nästa års riksdag — så kommer det att få ett

Statens arbetsklirik i Stockholm

mycket positivt mottagande av hela denna kammare. Vi har all anledning att hoppas på en enhällig uppslutning kring ett förslag om dessa utomordentligt behövliga förbättringar. Utskottsmajoriteten har emellertid inte funnit det ändamålsenligt att för närvarande vidta några ändringar, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 10) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 133:o) mom. I) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 10) av herr Ivar Johansson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 125 ja och 78 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II och III

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 10) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 133:o) mom. II) och III) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 10) av herr Ivar Johanson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen och att kammaren alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Punkten 134

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 135***Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.**

Sedan punkten föredragits yttrade:

Fru EKROTH (s):

Herr talman! I årets statsverksproposition, bilaga 7, punkt 146, har föreslagits vissa ändringar av grunderna för bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

I villkoren för att statsbidrag skall utgå till dylika hjälpmedel förutsätts emellertid i propositionen, att hjälpmedlet skall vara ordinerat av läkare vid ortopedisk lasarettsklinik, vanförestalt eller motsvarande eller av läkare som har tillsyn över träningslägenhet. I anslutning till propositionen ifrågasätter jag och några medmotionärer det motiverade i detta krav på ordination i alla de fall då det kan vara aktuellt med bidrag till ifrågavarande hjälpmedel. Vi tror att detta för många hjälpbehövande skulle medföra stora kostnader och besvär samtidigt som det skulle medföra en ökad belastning av våra redan tidigare hårt ansträngda ortopedkliniker. Därtill kommer väl också att det finns många landstingsområden som inte har byggt ut ortopedvården, och även andra specialiteter släpar efter. Många landstingsområden saknar också träningslägenheter.

Enligt motionärernas mening bör det vara tillräckligt om legitimerad läkare, sjukgymnast eller distriktssköterska tillstyrker behovet av hjälpmedel i de fall då det är fråga om hjälpmedel av enklare slag och av standardtyp. I de fall då det är fråga om hjälpmedel som behöver utprovats eller specialkonstrueras med hänsyn till den sökandes handikapp är givetvis sådana bestämmelser som föreslås i propositionen motiverade. Eventuellt skulle man väl kunna tänka sig att kravet på viss ordination sammankopplas med det pris som de sökta hjälpmedlen betingar. Erfarenheten från tidigare verksamhet inom detta område har visat att det i många fall är fråga om hjälpmedel av enklare slag och av standardtyp och till en relativt ringa kostnad. Motionärerna anser att ett omständligt och kostnadskrävande förfarande för att erhålla det föreslagna bidraget i hög grad skulle minska värdet av ifrågavarande reform. Vi föreslår i motionen att de föreslagna kraven på ordination omprövas innan bestämmelserna utfärdas.

Utskottet säger sig inte kunna förorda att begärd skrivelse i ämnet tillställs Kungl. Maj:t.

Till utskottsutlåtandet är fogad en reservation av fru Wallentheim. Eftersom det inte finns någon reservant från denna kammare, bedömer jag förutsättningen för ett godkännande av reservationen som mycket liten, och därför tänker jag inte yrka bifall till den. Jag vill nöja mig med att referera till vad utskottet säger i sin slutkläm. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har uppmärksamheten riktad på önskvärdenheten av att åstadkomma en rationell och enkel handläggning av bidragsgivningen. Detta innebär trots allt ett löfte, och motionärerna hoppas på en utformning av bestämmelserna som gör ordinationen mera lättillgänglig för de hjälpbehövande.

Vi hoppas slutligen på socialministerns alltid visade intresse för denna grupp av hjälpbehövande.

I detta anförande instämde fru *Lindskog* (s) och fru *Löfqvist* (s).

Fru **JÄDERBERG** (s):

Herr talman! Under punkt 135 har jag och mina medmotionärer anhållit om en utredning och förslag om statsbidrag till kontaktlinser, specialglasögon och ögonproteser. Vad gäller glasögon, som ordinerats av läkare, kan sägas, att frågan utredes av 1961 års sjukvårdsutredning. Detta har framgått av det svar som socialministern gav på fru Holmbergs fråga den 31 januari 1964.

Jag vill här med några ord understryka behovet och vikten av statens stöd till ögonproteser. Som hjälpmedel betraktade har ögonproteser visserligen inte någon synförbättrande effekt, men de är dock medicinskt nödvändiga; de skall uppfylla en annars tom ögonhåla, där stor risk för infektionssjukdomar föreligger. Betydelsen ur etisk och psykologisk synpunkt är ovärderlig. Ögon-

Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

proteser tillhandahålles inte på vanliga ögonkliniker utan inprovras av en specialist på detta område. Denne reser runt om i vårt land enligt fastställd resplan och inträffar en gång om året på centrallasarettens ögonklinik i varje län. Dessa specialistbesök anses räcka när det gäller kontrollen och inprovningen av ögonproteser för vuxna människor. Men när det gäller barn och speciellt spädbarn är dessa specialistbesök på länsplanet otillräckliga, eftersom ombyte av protes måste ske oftare. Spädbarn som på grund av olyckliga omständigheter fått sina ögon bortopererade eller barn som fötts utan ögonklober måste under det första levnadsåret byta proteser fyra å fem gånger. Detta är viktigt. Proteserna måste sättas in så fort som möjligt och bytas så att ögonhålorna utvecklas i takt med det övriga skelettet.

I motionen har vi påpekat att detta medför stora kostnader för föräldrar till sådana barn. Med nuvarande kostnader, omkring 100 kronor per protes, d. v. s. 200 kronor för ett ombyte, skulle det under det första spädbarnsåret kosta ungefär 800—1 000 kronor att få ögonproteserna utbytta. Till detta kommer resekostnader och kostnader för uppehälle på centralorten, i detta fall Stockholm, där specialisten befinner sig. En gång om året får man besök av denne specialist på länsplanet. Det skulle bli fyra gånger per år som vederbörande får vidkännas resekostnader, kostnader för uppehälle och för förlorad arbetsförtjänst, och det blir dyrt i vårt avlånga land. Om man bara ser till vårt län, där avstånden till centrallasarettet kan gå upp till 40—50 mil, blir kostnaderna höga även till länets centrallasarett.

Jag vill här understryka betydelsen av att det blir ett statligt stöd till dessa ögonproteser.

Herr talman! Jag yrkar inte bifall till motionen men jag uttalar den förhoppningen att sjukförsäkringsutredningen

Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m.

skall se över denna fråga och ta den under allvarlig omprövning.

I detta anförande instämde fru *Renström-Ingénäs* (s).

Fröken *BERGEGREN* (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja instämma i fru Ekroths anförande. Därutöver skulle jag vilja framhålla vad som nämns i motion 220 i denna kammare, i vilken det påpekats att väntetiderna hos ortopedklinikererna redan nu är mycket långa för de patienter som måste vända sig dit och att man med de nya bestämmelserna kan befara att svårigheterna kommer att bli ännu större samt att det också kommer att föra med sig en rad onödiga kostnader både för de enskilda och det allmänna.

I motionen har framhållits att ordinationen av ortopediska hjälpmedel i vissa fall mycket väl skulle kunna hänskjutas till läkare vid neurologiska, reumatologiska och infektionskliniker, och även rehabiliteringsklinikerens läkare borde vara kompetenta att göra dessa ordinationer. Det är en inställning som man numera delar på ortopedhåll.

Nu vill jag i likhet med fru Ekroth inte ställa något yrkande, eftersom jag inte tror att det finns någon möjlighet att få gehör för ett sådant i kammaren i dag. Jag hakar emellertid upp mig på vad utskottet här har sagt, nämligen att man vill avvakta erfarenheterna av de nya bestämmelserna innan man går vidare. Det förefaller dock så pass uppenbart att svårigheterna genom de nya bestämmelserna kommer att bli sådana att dessa ändringar skulle behöva vidtas omedelbart.

Jag avstår således från något yrkande och uttalar endast en varm förhoppning om att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet kommer att följa utvecklingen och vidtaga de åtgärder, vilka säkerligen inom kort kommer att bli nödvändiga.

Fru *THUNVALL* (s):

Herr talman! Det var fru Jäderbergs anförande som föranledde mig att begära ordet. Jag vill nämligen ytterligare markera och kraftigt understryka riktigheten i vad hon sagt beträffande ögonproteser och kostnaderna för deras anskaffande. Den expertis på detta område, som fru Jäderberg talade om, kommer till Sverige en gång om året och gör då en rundresa till sådana lasarett där man har den nödvändiga apparaturen, bl. a. tillgång till gastuber. I mitt hemlän finns ett sådant lasarett bara i Gävle. Allt detta kan, som fru Jäderberg också framhöll, medföra dyrbara resor och kostnader för vederbörande patienter eller deras föräldrar. Sådana olyckshändelser, som medför att exempelvis ett öga måste opereras bort, inträffar ofta just bland barn i förskoleåldern, och föräldrarna har sällan sådana barnförsäkringar som täcker kostnaderna för dessa utgifter.

Fru Jäderbergs uppgifter om protesbyten, vilka under uppväxtåren bör ske minst varje år, kan jag till alla delar verifiera. Jag kan uttala mig om denna sak, eftersom jag har ett fall i min familj och vet hur stora kostnaderna har varit. I vårt fall gällde skolans försäkring, men kostnaderna i samband med de protesbyten som förekommit har i alla fall tidigare varit mycket betungande. Jag förstår därför hur det måste vara för sådana föräldrar som inte har en olycksfallsförsäkring, med vars hjälp de kan få tillbaka en del av kostnaderna.

Herr talman! I likhet med fru Jäderberg skall jag inte ställa något yrkande utan hoppas liksom hon på att 1961 års sjukförsäkringsutredning verkligen på allvar och positivt prövar frågan om statligt bidrag till ögonproteser.

Herr *ALMGREN* (s):

Herr talman! Jag vill som utskottets talesman betyga att vi inom utskottet har samma känsla för dessa frågor som

de tidigare talarna. Det är också anledningen till utskottets skrivning.

Frågan om ögonproteser, ögonlinser, starrglas och specialglasögon etc. är hänskjuten till 1961 års sjukförsäkringsutredning. Utskottet har därför inte nu velat framlägga något förslag i det fallet.

När det gäller yrkandet att utvidga ordinationsrätten för ortopediska hjälpmedel vill vi avvakta erfarenheterna av den av Kungl. Maj:t föreslagna bidragsgivningen. Men jag vill särskilt understryka att utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har uppmärksamheten riktad på hur denna bidragsgivning kommer att fungera och på önskvärdheten av att åstadkomma en så rationell och så enkel handläggning av bidragsgivningen som möjligt. Denna utskottets skrivning tillmötesgår i ganska betydande utsträckning motionärernas önskemål.

Det har under debatten inte ställts några yrkanden utöver utskottets, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet hemställt.

Punkterna 136—138

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 139

Bidrag till De blindas förening

Kungl. Maj:t hade (punkt 150, s. 302—305) föreslagit riksdagen att till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels en inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.* väckt motion (II: 225), i vilken hemställdes att riksdagen måtte besluta höja anslaget till De blindas förening för anskaffandet av bandspelare till de blinda med 135 000

kr., eller från 270 000 kr. till 405 000 kr.,

dels ock de under punkten 133 nämnda likalydande motionerna I: 283 och II: 355, i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställdes att riksdagen måtte besluta bevilja De blindas förening ett ytterligare bidrag av 285 000 kr. under nästa budgetår, varav 135 000 kr. avseende talboksverksamheten och 150 000 kr. föreningens konsulentverksamhet och tidning, och således under förevarande anslag för budgetåret 1964/65 anvisa 1 285 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 225 samt I: 283 och II: 355, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson* samt fröken *Elmén*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 225 samt med bifall till motionerna I: 283 och II: 355, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Bidrag till De blindas förening för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 1 285 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Det kan förefalla egendomligt att man motions- och reservationsledes begär större anslag än vad De blindas förening själv begär.

I fjol höjde riksdagen det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till bandspelare åt blinda med 100 000 kronor. Det var en avsevärd höjning. Det visade sig emellertid efter den 31 augusti, då man lämnat in anhållan om anslag, att det blev en oerhörd efterfrågan på bandspe-

Bidrag till De blindas förening

lare till följd av att det kommit till de blindas kännedom att de som så önskade kunde erhålla talböcker gratis. Efterfrågan på bandspelare blev avsevärt större än man tänkt. Vid nuvarande anslagsgivning räknar man med att det skulle ta fem år innan man hunnit komma ifatt eftersläpningen.

I reservationen begärs ett ytterligare anslag för att få bort den nuvarande eftersläpningen. Anslagsökningen är avsedd att uppnå balans snabbare än efter de fem år jag förut nämnde och alltså ingen anslagsökning på längre sikt.

Reservationen innebär förslag om en ökning av anslaget till talboksverksamhet med 135 000 kronor. Dessutom begärs ett med 150 000 kronor ökat anslag till konsulentverksamhet och utgivande av föreningens tidning. Hela konsulentverksamheten är av kolossalt stor betydelse för de blinda, och denna verksamhet behöver utvidgas.

Yrkandet i reservationen, som sammanfaller med ett par motionsyrkanden, går alltså ut på en ökning av bidraget till De blindas förening med sammanlagt 285 000 kronor. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Jag håller med fröken Elmén om att det ser ganska underligt ut att begära en ytterligare höjning, när departementschefen dock har tillmötesgått framställningen från De blindas förening i dess helhet. Det innebär att bidragen till inköp och distribution av bandspelare för blinda ökar från 100 000 kronor till 270 000 kronor. Här har det unika inträffat att trots att föreningen får precis vad den begär har motion väckts om en höjning av det sålunda begärda anslaget.

Visst är det ett behjärtansvärt ändamål som det här gäller, och säkerligen finns det ytterligare behov som behöver täckas under tiden framöver. Det är inte denna förening ensam om. Det blir alltid avvägningar och allt kan inte gö-

ras på en gång. Här har dock departementschefen helt bifallit framställningen, och under sådana förhållanden anser utskottet det naturligt att man bör följa Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 12); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 139:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 12) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 147 ja och 49 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 140

Utskottets hemställan bifölls.

Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar**Punkten 141****Barnmorskeläroanstalten i Stockholm:
Avlöningar**

Sedan punkten föredragits yttrade:

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Jag har i en motion i denna kammare föreslagit att man skulle inrätta två lärartjänster vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm, nämligen en tjänst som läkaramanuens och en tjänst som instruktionsbarnmorska. Jag har därvid understött det yrkande som medicinalstyrelsen har framlagt på denna punkt.

Motiveringen för yrkandet är att antalet barnmorskeelever har ökat, medan lärarpersonalen inte har ökat i samma grad. Samma problem återfinns vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg. Det finns på dessa kvinnokliniker inte större antal läkare än det finns på andra kvinnokliniker som inte har någon undervisningsskyldighet.

Jag vill samtidigt framhålla att barnmorskeutbildningen på senare tid har förskjutits från teoretisk till klinisk undervisning, vilket betyder en ökad belastning på lärarpersonalen. Man beräknar att det åtgår ungefär åtta timmar om dagen för läkare att leda denna kliniska undervisning. En instruktionsbarnmorska måste i dag undervisa inte mindre än 33 elever. Samtidigt räknar man med att maximum bör hålla sig omkring 20, för att fullgod undervisning skall kunna erhållas. Jag tycker därför att sakliga skäl talar för ett bifall till detta medicinalstyrelsens förslag.

När man i utlåtandet söker efter något skäl, varför utskottet inte har biträtt förslaget, finner man att utskottet vill avvakta resultatet av 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen. Men denna utredning syftar ju bl. a. till att undersöka en ytterligare utökning av barnmorskeutbildningen! Därför är det enligt min uppfattning helt klart att man redan nu bör åstadkomma en

förstärkning av lärarkrafterna. När en ytterligare utökning av utbildningen blir beslutad, får man nog finna sig i att biträda förslag om en ytterligare ökning av lärartjänsterna.

Herr ALMGREN (s):

Nej, fru Kristensson, utskottet är inte villigt att nu inrätta dessa tjänster. Vi vill avvakta 1962 års utredning om sjuksköterskeutbildningen, som också kommer att behandla utbildningen av barnmorskor. När man nu snart har resultatet av denna utredning bör man inte inrätta dessa tjänster — i varje fall har utskottet bedömt situationen så.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 142

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 143**Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 154, s. 309 —312) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för barnmorskeläroanstalten i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65, dels ock till Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 267 000 kr.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 519) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 635) hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t snarast möjligt framlade förslag om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt.

Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte

a) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för barnmorskeläroanstalten i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

b) till Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 267 000 kr.;

II. att motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu var i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson* samt fröken *Elmén*, vilka ansett att utskottet under II. bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t snarast möjligt framlade förslag om inrättande av ytterligare en barnmorskeläroanstalt.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! För att slippa dyka upp så många gånger ber jag att nu få beröra både punkten 143 och punkten 145 i utskottets utlåtande. Det hela gäller ju bristen på sjukvårdspersonal. Vi känner alla till den krissituation som sjukvården befinner sig i — framför allt på grund av brist på utbildad personal. Vilka som har ansvaret för detta kan man ju fråga. Det är väl regeringen och riksdagen som till stor del har ansvaret för att förhållandena är sådana som de är för närvarande.

Den 2 oktober 1963 var det en redovisad brist på 1 137 sjuksköterskor vid kroppsjukhusen, och 1 185 vårdplatser kunde inte tas i bruk på grund av sjuksköterskebrist. Sjuksköterskebristen var också en bidragande faktor till att 785 andra vårdplatser inte kunde tas i bruk.

Vi kan bara konstatera en sak, näm-

ligen att bristen förvärras undan för undan. Nu svarar landstingen för större delen av sjuksköterskeutbildningen; de har 30 utbildningsanstalter, medan staten endast har tre. I förhållande till den av stat respektive landsting bedrivna sjukvården har den statliga utbildningen avsevärt mindre omfattning än den som landstingen svarar för. Därför är det fullt berättigat att öka utbildningen ytterligare på den statliga sektorn för att i någon mån komma ikapp. Det är omöjligt att helt häva bristen, men man kan minska den.

Det har också visat sig att vi bygger ut sjukvården snabbare än vi bygger ut själva utbildningen, och det är naturligtvis en av många samverkande orsaker till bristen. Därför har vi i en motion, som ligger till grund för en reservation vid punkt 145, begärt att man utreder möjligheten att snarast inrätta ytterligare en statlig sjuksköterskeskola.

Nu hänvisar utskottet till 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen. Men vi är väl på det klara med att, vilka förslag den utredningen än framlägger, måste vi ändå öka utbildningen. Skall vi avvakta det utredningsresultatet, skjuter vi ju på frågan ytterligare. Därför yrkar vi att den omedelbart utredes så att vi snarast får i gång en ny sjuksköterskeskola. Jag vill understrika att vi bär till stor del ansvaret för den kris som råder inom sjukvården.

Det råder också allvarlig brist på barnmorskor vid lasaretten och vid sjukhusen. Barnmorskeförbundet begär ytterligare en skola för utbildning av barnmorskor.

Nu säger man från regeringens sida att man skall öka antalet platser på de utbildningsanstalter som finns för närvarande. Men detta ställer sig mycket svårt, eftersom det kräver ett kolossalt stort upptagningsområde i förhållande till utbildningsanstalten.

Det finns ett gammalt förslag att inrätta en ny skola, och det är med stöd

Barnmorskeläroanstalten i Göteborg: Avlöningar

av detta som vi begär att ytterligare en barnmorskeläroanstalt skall inrättas.

Jag ber att få yrka bifall till reservation 13 vid punkten 143 och reservation 14 vid punkten 145 i utskottets utlåtande.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Utskottet anser också att en utökning av barnmorskeutbildningen är nödvändig. Vi har därför gått med på departementschefens förslag, som innebär utvidgad utbildning vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg. Det lär finnas möjligheter till ökad elevintagning vid just denna läroanstalt. Den praktiska utbildningen skulle kunna bedrivas vid den nybyggda kvinnokliniken vid Borås lasarett.

Beträffande en ytterligare barnmorskeläroanstalt har 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen att överväga bl. a. också den frågan. I avvaktan på resultatet av denna utredning anser utskottet att en skrivelse till Kungl. Maj:t enligt reservanternas förslag inte är påkallad.

Eftersom fröken Elmén berörde punkt 145, ber även jag att få yttra några ord om den. Departementschefen räknar med att 1964 kommer 1 800 elever att utexamineras från sjuksköterskeskolorna, och 1965 blir antalet omkring 1 950. Resurserna har nu ökats så att man kan beräkna att intagningen vid sjuksköterskeskolorna skall kunna uppgå till 2 700 elever.

Utskottet understryker departementschefens uttalande att det är angeläget att huvudmännen tar till vara alla möjligheter att öka utbildningskapaciteten på detta område.

Beträffande reservanternas förslag om utredning angående ytterligare en sjuksköterskeskola, vill utskottet erinra om att 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen väntas avlämna sitt förslag innevarande år. Fröken Elmén! När utredningen räknar med att kunna framlägga förslag så snart, finns

det väl all anledning att avvakta resultatet av den.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten 143.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Visserligen skall 1962 års utredning framlägga förslag innevarande år, men sedan skall förslaget remissbehandlas, varefter det dröjer innan man kan tänka sig att få någon proposition på riksdagens bord.

Vad beträffar bibehållande av full lön jämte pension för pensionerade sjuksköterskor som inträder i tjänst har vi begärt att man skall företa en utredning om man inte skulle kunna utsträcka nuvarande rätt som gäller viss tid av året till att gälla hela året och att det även skulle gälla annan personal än sjuksköterskor och barnmorskor.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Det sker väl ändå något under tiden. Antalet elever ökas undan för undan. Att göra en väsentlig utbyggnad nu, innan utredningen är färdig, är inte så lämpligt, i all synnerhet som utredningen kommer att framlägga sitt förslag innevarande år.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 13); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 143:o mom. II) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 13) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 153 ja och 43 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 144

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 145

Statens sjuksköterskeskola i Stockholm:
Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 156, s. 313—315) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65, dels ock till Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 836 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar Lager och Adolfsson (I: 518) och den andra inom andra kammaren av herr Hermansson m. fl. (II: 627);

dels ock de under punkten 143 nämnda likalydande motionerna I: 519 och II: 635, i vilka — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära 1) skyndsamt utredning om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola, 2) utredning och förslag rörande möjligheterna att ge skilda kategorier sjukvårdspersonal rätt att i samband med arbete i vårddyrket erhålla full pension samtidigt med lön.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte

a) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

b) till Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 836 000 kr.;

II. att motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu var i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 518 och II: 627 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson och Per-Olof Hanson, fröken Elmén samt herr Löfroth, vilka ansett att utskottet under II. bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 519 och II: 635, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning om inrättande av ytterligare en statlig sjuksköterskeskola samt i övrigt giva till känna vad reservanterna anfört i anslutning till nämnda motioner.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Utskottet har erinrat om att den kommunistiska motionen inte berör bara sjuksköterskebristen utan syftar till åtgärder för att lösa sjukvårdens personalbehov över huvud taget. Jag vill därför i detta sammanhang säga några ord om motionen i dess helhet. På olika sätt berörs nämligen övriga frågor av hur det är ställt med tillgången på sköterskor.

Jag kan inte acceptera den vanliga förklaringen att vi skall vänta på utredningar. Vi vet tillräckligt mycket om bristerna för att åtminstone vidta sådana åtgärder som råder bot på de allra värsta missförhållandena omedelbart eller så snart som möjligt.

Tidvis har en tiondel av sjukvårdsplatserna inte kunnat utnyttjas, därför att det saknas personal. Borde inte hänsynen till dem som står i sjukhusköerna vara tillräcklig anledning att öka utbildningen oberoende av vad den pågående utredningen kan komma till för resultat? Det är ju absolut ingen risk för att vi kommer att ha för mycket sjuksköterskor vid den tidpunkt när redningen framlägger sitt betänkande. Möjligen kan det tänkas att de sakkunniga framlägger förslag till rationellare former för utbildningen än vad som nu föreslås. Men det är i så fall ingenting att klaga över. Först och främst måste emellertid hänsynen till de sjuka göra att vi inte har tid att dröja längre. Men därtill kommer att det ju också är ett oerhört ekonomiskt slöseri att låta en betydande del av våra alltför fåtaliga sjukhusplatser stå outnyttjade på grund av personalbrist.

Detta måste sjukvårdens huvudmän klara, säger utskottet. Ja, delvis är det rätt, och sjukvårdens huvudmän, alltså landstingen och de landstingsfria städerna, försöker också göra det. Men för det första borde man dra den konsekvensen av ett sådant konstaterande, att man tillser att landstingen och andra som har med sjukvården att göra in-

te behöver dras med så stora ekonomiska svårigheter som nu är fallet, vilket i hög grad beror på regeringens och riksdagens förvällande. För det andra är det inte bara kommunala huvudmän som har skyldighet att ingripa, vilket redan tidigare påtalats här. Det alternativ som framförts till regeringsförslaget på denna punkt, nämligen att snabba åtgärder bör vidtas för att få till stånd ytterligare en statlig sjuksköterskeskola är sannerligen starkt berättigat.

På samma sätt förhåller det sig med utbildningen av annan personal. Jag skall inte föregripa frågan om hur det skall bli med utbildningen av sjukgymnaster och arbetsterapeuter. Jag vill endast i detta sammanhang säga, eftersom frågan berörts i vår motion, att det verkligen vore ett praktexempel på dåligt handlag, om riksdagen inte skulle utnyttja de statliga resurser som redan finns vid medicinska högskolor för att öka utbildningen. Här handlar det nämligen om personal som intar en nyckelposition inom vissa delar av sjukvården, inte minst inom den eftersatta rehabiliteringsverksamheten. På en annan punkt litet längre fram i utlåtandet behandlas också en fråga som har den största betydelse för att sjukvården skall bli så effektiv som möjligt med de otillräckliga personella resurser som finns för närvarande.

För att inte ta upp tid med ytterligare ett anförande ber jag, herr talman, att redan nu få säga några ord om den förebyggande sjukvårdsverksamheten som beröres längre fram i samma utlåtande. Vi har i vår motion föreslagit åtgärder på denna punkt. Det erkännes numera av alla sakkunniga att sjukvårdens allmänna effektivitet skulle öka avsevärt och att vårdtiderna skulle förkortas om det förekom en omfattande hälsokontroll. Betydande framsteg har gjorts under de fem—sex år som gått sedan vi först genom en rad motioner försökte frammana ett större intresse

Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar

för dessa frågor. Men fortfarande vill regeringen inte ta på långt när tillräckligt radikala grepp på denna fråga för att få till stånd avgörande förbättringar. Det mest anmärkningsvärda därvidlag är att man inte ens vill vidta de åtgärder som vi bevisligen har möjlighet att vidta även med nuvarande begränsade personella resurser.

Med anledning av den kommunistiska motionen i dessa frågor för ett par år sedan yttrade sig alla ledande sjukvårdsinstanser — medicinalstyrelsen, läkarorganisationen och sjuksköterskeföreningen — och samtliga förklarade att vidgad hälsokontroll i den form som de kommunistiska motionärerna föreslog mycket väl kunde genomföras med de personalresurser vi för närvarande har. En viss utvidgning har som bekant också skett, och regeringen har lovat att vidta ytterligare åtgärder i den riktningen. Men utskottet vill inte anvisa de pengar som behövs för en rimlig ytterligare utvidgning. Det är förmodligen de s. k. »statsfinansiella hänsynen» som återigen reser hinder härför. Det är emellertid inte särskilt stora summor det rör sig om, och jag tycker dessutom att även mycket stora anslag skulle kunna motiveras med det faktum att en vidgad hälsokontroll skulle få stor betydelse för folkhälsan. Med ledning av internationella undersökningar kan man påstå att minst 25 000 svenskar har cancer i ett begynnande stadium utan att veta om det på grund av att vi inte har hälsokontroll. Många av dem, kanske de flesta, skulle kunna återfå sin hälsa om man vidgade hälsokontrollen. Det finns många exempel på hur förebyggande åtgärder kan befrämja folkhälsan och medverka till att våra knappa personella resurser på sjukhusen skulle räcka bättre än vad som nu är fallet.

Herr talman! Beträffande punkt 145 hemställer jag om bifall till reservation nr 14. Beträffande den punkt som handlar om hälsokontrollen ber jag att få återkomma.

Herr andre vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! I motionerna I: 518 och II: 627, som herr Holmberg talade för, yrkas det att en plan skall göras upp för att öka utbildningen av personal inom hälso- och sjukvården. Om en sådan plan skall göras upp bör man väl avvakta resultatet av den utredning som pågår och vari man just skall försöka få fram planer för sådan utbildning. Utskottet har också framhållit att man förutsätter att sjukvårdens huvudmän, alltså landstingen och de landstingsfria städerna, samt vederbörande myndigheter i övrigt har sin uppmärksamhet riktad på dessa frågor.

Beträffande det i motionen nämnda anordnandet av s. k. reaktiveringskurser för att återvinna utbildad personal vill jag nämna att arbetsmarknadsstyrelsen redan nu anordnar dylika kurser.

Beträffande det i samma motion berörda spørsmålet om åtgärder för att göra vårdyrkena mera attraktiva anser utskottet att dessa frågor, i första hand lönesättningen, bör lösas av arbetsmarknadens parter. Övriga åtgärder för att förbättra arbetsförhållandena vid sjukhusen bör det ankomma på sjukvårdshuvudmännen att vidta.

När det slutligen gäller frågan om en skrivelse till Kungl. Maj:t angående förhandlingar med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om planeringen av ytterligare undervisnings-sjukhus erinrar vi i utskottet om att 1963 års universitets- och högskolekommitté erhållit i uppdrag att undersöka var och hur ytterligare medicinska utbildningsplatser skall anordnas.

Herr Holmberg tog också upp frågan om hälsokontrollen, och med herr talmannens tillstånd vill jag även säga några ord om denna punkt.

Skärmbildsundersökningar och annan hälsokontroll är enligt utskottets me-

Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar

ning mycket betydelsefulla led i samhällets hälso- och sjukvårdsverksamhet. Departementschefen önskar en intensifierad skärmbildsverksamhet och föreslår i årets proposition att det upprättas ytterligare två skärmbildspatruller. Vidare föreslår departementschefen att den av 1962 års riksdag beslutade försöksverksamheten med en allmän hälsokontroll skall fortsätta även under nästa budgetår.

I avvaktan på närmare erfarenheter av denna verksamhet är utskottet inte berett att tillstyrka yrkandena om en ytterligare utvidgad hälsokontroll, utan har ansett sig böra gå på departementschefens linje.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag under punkt 145.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Det är uppenbart att herr Almgren inte alls lyssnade till vad jag sade. Mitt anförande innebar inte att jag på något sätt tog avstånd från tanken på en omfattande planering för att lösa alla personella frågor inom sjukvården; den saken får vi väl så småningom återkomma till.

I nuvarande situation har vi emellertid begränsat vårt yrkande dels till förslaget om ytterligare en statlig sjuksköterskeskola, dels om utbildning i Umeå av sjukgymnaster och arbetsterapeuter och dels om genomförandet av en lång rad av föreslagna åtgärder i syfte att förbättra långtidssjukvården. Alltsammans detta rör områden, där man vet hur stora bristerna är och där det bör vara möjligt att redan nu vidta åtgärder i avvaktan på utredningens förslag. Jag anser att vi inte har tid att vänta med allting tills detta förslag föreligger.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Visst händer det någonting, herr Holmberg, fastän vi väntar på utredningens resultat för att kunna genomföra den mera omfattande plane-

ring som är nödvändig. När det gäller exempelvis långtidssjukvården har riksdagen i år att ta ställning till frågan om statsbidrag för att stimulera landsting och andra huvudmän att söka få till stånd en effektivare sjukvård.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Med vad herr Almgren nyss sagt uppger han själv den principiella grundvalen för sitt betraktelsesätt. Om man kan ta vissa andra steg innan planerna föreligger, bör det inte hindra att man tillåter även vidtagande av sådana åtgärder som vi föreslagit.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 14); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 145:o) mom. II) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 14) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av

Utbildning av viss sjukvårdspersonal

kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 147 ja och 48 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. III

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 146—153

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 154

Utbildning av viss sjukvårdspersonal

Kungl. Maj:t hade (punkt 165, s. 328—333) föreslagit riksdagen att till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 426 000 kr.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* (I: 169) och den andra inom andra kammaren av fru *Kristensson* (II: 221) hade hemställts att riksdagen under förevarande anslag måtte anvisa 321 000 kr.

Utskottet hemställde att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 169 och II: 221 till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 426 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Kaijser*, *Per Petersson*, *Staväng* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 169 och II: 221 till Utbildning av viss sjukvårdspersonal för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 321 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fru **KRISTENSSON** (h):

Herr talman! Vid punkt 154 har fogats en reservation av högerledamöterna i utskottet. Den går ut på ett avstyrende av Kungl. Maj:ts förslag att ånyo anordna s. k. försökskurser i mödravård för distriktssköterskor. Jag vill erinra om att riksdagen beslöt att anordna dylika kurser åren 1959, 1962 och 1963. Nu har Kungl. Maj:t återkommit med samma förslag och fortsätter att kalla dessa kurser försökskurser.

Det förtjänar att påpekas att riksdagen så sent som år 1955 fattade ett principbeslut om hur mödravården i vårt land skulle vara organiserad. Den uttalade sig då för att distriktsbarnmorskor med komplett utbildning i mödravård skulle handha denna. Enligt reservanternas och min egen uppfattning är det därför mycket otillfredsställande att dessa försökskurser upprepas år efter år utan att riksdagen tar en förnyad ståndpunkt till frågan om hur vår mödravård skall vara organiserad.

Kanske finns det anledning att erinra om vissa fakta. Läkarutbildningen har i viss mån reviderats, vilket betyder att våra provinsialläkare, som svarar för mödravården på landsbygden, har fått en från fyra till tre månader förkortad utbildning i obstetrik. Inom loppet av några år har hälften av antalet distriktsbarnmorsketjänster dragits in. Den 1 juli 1963 var antalet statsbidragsberättigade distriktsbarnmorsketjänster 413, och den 1 januari 1964 har det beräknats vara 340. Dessa omfattande indragningar parade med den omständigheten att det föreligger akut barnmorskebrist på våra anstalter har gjort att många distriktsbarnmorskor har måst lämna den öppna vården och gå över till den slutna. Detta har medfört att inom stora delar av vårt land praktiskt taget ingen mödravård alls bedrivs. Där till kommer att det har skett en rätt

Utbildning av viss sjukvårdspersonal

påtaglig centralisering av förlossningsvården till stora anstalter. Överbeläggningen på våra förlossningsanstalter nödvändiggör att de nyblivna mammorna många gånger skrivs ut redan på tredje eller fjärde dagen. Det kanske inte är så underligt ifall man på landsbygden känner sig litet oroad över denna utveckling.

I stora delar av vårt land finns alltså i dag ingen befattningshavare med verklig kunskap i mödravård till vilken mammorna med förtroende kan vända sig. Det är kanske ett tidens tecken när man läser i tidningarna att det på något håll har startats kurser i mödravård för taxichaufförer. Barnmorskorna skall handleda dessa för att de skall kunna klara av akuta situationer. Detta är den utvecklingen som vi i dag har att se i ögonen. Jag undrar om vi kan finna oss i detta utan att här i riksdagen ta ståndpunkt till hur mödravården i fortsättningen skall vara organiserad.

Som skäl för att man skall fortsätta med dessa s. k. försökskurser anföres att 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen har ansett att ifrågavarande kurser bör fortsätta i avvaktn på utredningens förslag. Egentligen är vi väl här i huset ganska allergiska mot att det hänvisas till utredningar. Hänvisningen till 1962 års sjuksköterskeutbildningskommitté innebär emellertid något ganska originellt. Här har nämligen utredningen själv ansett att man skall gå in för en helt ny modell för mödravården, och därför att utredningen själv under pågående arbete gjort denna rekommendation rekommenderar Kungl. Maj:t oss i riksdagen att följa denna anmaning. Jag vill erinra om att vi inte har sett det betänkande som utredningen kommer att lägga fram och att vi ännu mindre har sett de remissyttranden som kommer att avges över betänkandet. Ändå fortsätter man med något slags låtgåsystem och upprepar år efter år någonting som man envisas att kalla försökskurser. När vi här

i kammaren — hur länge det dröjer vet jag inte — kommer att ta ställning till dessa frågor, fruktar jag därför att vi ställs inför ett fullbordat faktum. Då finns det kanske inte längre i vårt land några distriktsbarnmorskor med fullgod utbildning, och då kan vi tvingas att ta en ståndpunkt som innebär att vi medvetet försämrar den mödravård som vi i varje fall för några år sedan hade anledning att vara stolta över.

Jag vill med detta, herr talman, be att få yrka bifall till reservation 15 vid punkt 154.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag måste säga att fru Kristensson har rätt i det mesta av vad hon här anfört. Frågan om distriktsbarnmorskorna har ideligen stötts och blötts i tredje avdelningen under de år jag varit med där, men alla planer, hur bra de än varit, har förryckts på grund av bristen på personal.

Hur skall vi då egentligen ställa oss till distriktsbarnmorskornas verksamhet? Skall de vara ute på distrikten eller skall vi ha barnmorskor i den slutna vården? Diskussionen stod ofta om detta. Många ansåg att vi måste få distriktsbarnmorsketjänsterna besatta, men andra sade att vi i den slutna vården måste ha de barnmorskor som finns. Man har inte folk, och hela denna utbildnings- och kursverksamhet är en krisföreteelse. Jag håller fullständigt med om att detta inte är bra.

Men det är väl i alla fall bättre att distriktssköterskorna har någon utbildning i mödravård än att de inte har någon sådan utbildning alls. Man räknar med att distriktssköterskorna i framtiden skall ha en kombinerad barnmorske- och sjuksköterskeutbildning. Ute i glesbygderna är det inte många fall per år, men de mödrar det gäller skall naturligtvis ha rätt till all den vård som alla andra får. Jag förstår att man ute i bygderna är oroad över utvecklingen. Men vi hoppas att denna

Utbildning av viss sjukvårdspersonal

fråga kommer med i det utbildningsförslag som nu skall framläggas. Tills vidare får vi försöka med denna kompletterande utbildning, som jag anser vara bättre än ingen utbildning alls. Att år efter år kalla den försöksverksamhet, som vi här gör, är kanske underligt.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Man skall inte tala om gamla synder, men jag kan ändå inte underlåta att säga, att det inte var så rasande länge sedan man mötte en påtaglig brist på intresse för mödravården hos dem som hade ansvaret för densamma, nämligen landstingen. Där hade man till ganska nyligen den uppfattningen, att mödravården egentligen bara avsåg förlossningar och ingenting annat. Man visade på statistik och sade, att det för närvarande inte förekommer några förlossningar i hemmen och att vi därför kan dra in distriktsbarnmorskorna. Man hade den uppfattningen att det fanns gott om barnmorskor och att man kunde knyta tjänsterna till anstalterna. Det är detta som gjorts att vi fått den aktuella situationen.

Jag håller med fröken Elmén om att någon utbildning är bättre än ingen, men jag vill samtidigt understryka att det är väsentligt att vi här i riksdagen har klart för oss vad vi vill. Jag hoppas vi kan vara överens om att de som skall ha ansvaret för mödravården skall vara kompetenta.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 15); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Kristensson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 154:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 15) av herr Kaijser m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för j propositionen. Fru Kristensson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 164 ja och 32 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Herr Nilsson i Bästekille anmäler att hans röstning inte markerats riktigt av voteringsapparaten.

§ 13

Meddelande ang. dagens plenum

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Enligt föreliggande planer skulle bl. a. konstitutionsutskottets dechargeutlåtande och andra lagutskottets utlåtande om ändringar i lagen om allmän försäkring företagas till avgörande onsdagen den 6 maj. Dessa ärenden hinner emellertid icke bordläggas i härför erforderlig tid, och arbetsbelastningen på onsdagen blir alltså väsentligt mindre än beräknat. Med hänsyn härtill avses dagens sammanträde skola avbrytas sedan statsutskottets utlåtande nr 5 slutbehandlats, och återstående ärenden på

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

föredragningslistan upptages till avgörande onsdagen den 6 maj.

§ 14

Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde (forts.)

Återupptogs behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 155—160

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 161***Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning**

Kungl. Maj:t hade (punkt 172, s. 340 och 341) föreslagit riksdagen att till Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kr.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Hilding* (I: 515) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *Rimmerfors* (II: 619), hade hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning i fråga om utbildning av kuratorer för föräldrautbildning och rådgivning samt antalet tjänster, som krävdes för att få till stånd försöksverksamhet i föräldrautbildning på skilda håll i landet.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kr.;

II. att motionerna I: 515 och II: 619 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Wallentheim* och fröken *Elmén*, vilka ansett att utskottet under II. bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 515 och II: 619 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning i fråga om utbildning av kuratorer för rådgivning åt föräldrar i mentala barnavårds- och uppfostringsfrågor samt antalet tjänster som krävdes för att få till stånd försöksverksamhet på området på skilda håll i landet.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Jag är här motionär och reservant, och till reservationen har jag bara fått ytterligare ett namn. Men jag tror att motionen i grunden missförstått av ledamöterna. Man kan se ett missförstånd redan däri att motionen hamnat under den punktsom gäller familjerådgivning, där den inte hör hemma.

Motionen och reservationen går ut på att man på ett annat sätt än hittills skall ge upplysning till föräldrar om barnens mentala vård. Vi har svåra barn- och ungdomsproblem, som tyvärr ökar mer och mer beroende på förändringarna i det samhälle vi lever i. Dessa problem behöver inte alltid leda till asocialitet; mera markanta företeelser är missanpassning, nervösa rubbningar m. m.

Häromåret gjordes en undersökning av en normalgrupp skolpojkar i Stockholm. Resultatet blev att en fjärdedel av dem var så dåligt anpassade att de var i behov av behandling av något slag, sju å åtta pojkar fick behandling på anstalt och tre gånger så många kunde inte beredas den behandling de så väl behövde. Köerna vid våra olika rådgivningsbyråer växer som bekant undan för undan.

En senare företagen social och medicinsk undersökning av såväl normalgrupper som grupper av missanpassade

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

barn visade att barnens föräldrar inte kände till ens de mest elementära grunderna för uppfostran. Det är egendommeligt att de frågorna, som ju ändå diskuterats så mycket, inte når fram till föräldrarna och att barnen av den orsaken skall behöva bli splittrade och att föräldrarna inte får den kontakt med barnen som de borde ha. Det sägs ofta att hemmen är av avgörande betydelse och framför allt de fem första åren för en människas utveckling, och när man ser vad som dagligen ligger omkring oss, förstår vi att det ligger mycket sanning i det påståendet.

Barnavårdscentralerna har varit en utomordentlig tillgång när det gäller att bistå föräldrarna med den kroppsliga vården, men den mentala vården har tyvärr inte alls kommit in i den kurativa verksamhet som riktar sig till föräldrarna. Föräldrarna behöver hjälp med barnens mentala vård och uppfostran.

Någon kanske säger att det alltid har varit samma svåra problem härvidlag. Nej, problemställningarna är helt annorlunda i dag på grund av vårt samhälles snabba utveckling och förändring. Många gånger har föräldrarna växt upp under helt andra förhållanden än deras barn får göra, och de ser därför inte i allt som sker vad som är väsentligt och grundläggande för barnens uppfostran. Det bedrivs visserligen en betydande upplysningsverksamhet genom våra bildningsorganisationer och i TV och radio, och det är i och för sig mycket bra, men man kan ju inte till TV och radio ställa de frågor man behöver ha svar på.

Vad reservanterna här begär är en utredning av möjligheterna att utbilda kuratorer och psykologer, som sedan kan bedriva kurativ verksamhet bland blivande eller nyvordna föräldrar. Man anser sålunda att lämpliga personer först skall utbildas och att försöksverksamhet sedan skall igångsättas. Om den verksamheten sedan skall anknytas till barnavårdscentralerna eller barnavårdsnämnderna får väl utredningen ge be-

sked om. Här är det sålunda fråga om åtgärder på det förebyggande planet.

Nu får man ta hand om barn som redan fixerats i bestämda mönster, som det är mycket svårt att rätta till. Jag hänvisar till dagens tidningar, där det står att läsa att läroverkslärarna har begärt att särskilda klasser skall inrättas, inte därför att barnen är underbegåvade utan på grund av att de är missanpassade. Här gäller det helt enkelt anpassningsproblemen i samhället, och det är det föräldrarna i första hand behöver hjälp med.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Fru FORSLING (fp):

Herr talman! Vad är det som gör att den ena människan men inte den andra utvecklas asocialt, eller i varje fall mindre socialt? Ja, det är självfallet omöjligt att på några flyende minuter ge ett uttömmande svar på den frågan — och jag är inte kompetent att ge det svaret heller. Men från de mest skilda områden inom psykologien och psykiatrien möter oss ett samstämt vittnesbörd om förskoleålderns avgörande betydelse för en människas utveckling.

Barnpsykologen Åsa Gruda Skard skriver: »Sett från påverknings- och uppfostringssynpunkt är spädbarnsåldern viktigare än skolåldern.» Professor John Elmgren hävdar: »Förskoleåldern är i själva verket människoblivandets och personlighetsbildningens gyllene ålder. Då dras grundritningen till den mänskliga individen upp. Aldrig någonsin kommer människan senare i livet att uppleva samma rikedom av nyförvärv som i förskoleåldern, då individualiteten grundläggs. Aldrig finns heller senare lika stora möjligheter från den uppfostrande omgivningens sida att stimulera eller ingripa för att mentalhygieniskt korrigera eller motverka en bristfällighet eller felutveckling.»

Vi vet alltså att barnets erfarenheter under de första åren har oerhört stor

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

betydelse för dess framtida utveckling. Ja, kanske är rent av det första året det viktigaste, det som ger barnet dess inställning till huruvida det skall se positivt eller negativt på sin omgivning.

En barnsköterska på ett spädbarnshem har berättat att småbarn som alltför länge vistats på ett sådant hem får sina anletsdrag på något sätt utslätade. De har liksom ingen att vänta på, ty det är en som tar upp dem, en annan som ger dem mat och ytterligare en annan som lägger ned dem igen. Dessa barn har redan fått sin inställning till omgivningen något snedvriden. Och vad är orsaken till detta? Jo, det är den emotionella kontakten med vårdaren, vilken är så viktig för ett barn, som fattas. Barnets behov av »psykisk näring» kan inte överskattas. Den mänskliga som känner sig accepterad, uppskattad och älskad av sin närmaste omgivning är i allmänhet trygg. Det finns naturligtvis undantag, men i allmänhet förhåller det sig så. De flesta barn tycks under uppväxttiden kunna tåla ganska starka påfrestningar både från lärares och kamraters sida, om de bara någonstans får erfara en kärlek utan förbehåll — inte som i sockerbagarens visa: »Är du snäller, så kan du få, är du stygger så får du gå.»

De flesta föräldrar vill säkerligen sina barns bästa, men de har svårt att veta vägen. Det är härvidlag som samhället måste träda till. Därför tror jag att motionen om skyndsamt utredning av utbildningen av kuratorer för föräldrautbildning är väl värd att stödja även från rent nationalekonomisk synpunkt. Det är billigare med förebyggande åtgärder på detta område.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 16 av fru Wallentheim och fröken Elmén.

I detta anförande instämde herr *Wiklund* (fp).

Fru **HOLMBERG** (s):

Herr talman! I de under punkten 161

berörda frågorna är utskottsmajoriteten och motionärerna ense i ett avseende, nämligen att det är ett beaktansvärt syfte att unga föräldrar får hjälp att bli skickade för sin uppgift som fostrare. Däremot tror man inte inom utskottsmajoriteten att tillsättandet av en utredning och ett antal tjänster, som motionärerna kräver, är den åtgärd med vilken man bäst löser dessa problem.

Man ställer sig frågande till vad motionärerna vill utreda. Det är ett känt faktum att inte alla människor lyckas med fostrargärningen. Därom är vi alla klart medvetna. Sådana misslyckanden bottnar givetvis bl. a. i att föräldrarna av olika anledningar inte klarar sina samlevnadsproblem. Mot bakgrunden av detta pekar utskottet i sin skrivning på den familjerådgivningsverksamhet, som nu håller på att komma i gång. Den har startat i flera landstingskommuner och än flera kommer att börja med denna verksamhet, för vilken utgår statsbidrag till avlöningar och resor för läkare och kuratorer.

Denna verksamhet har endast pågått ett par år och man bör vänta och se hur den utvecklas och kommer att fungera. Det förefaller förnuftigt att man bygger vidare på de erfarenheter man vinner av denna verksamhet och försöker få den att innefatta fler av de problem som även motionärerna pekar på.

Utskottet hänvisar vidare till andra verksamheter som pågår på olika områden och som syftar till att öka kunskaperna om barnuppfostran för att främja barnens psykiska hälsa och utveckling. Man kan i detta sammanhang nämna den förebyggande mödra- och barnavården. Fröken Elmén sade att denna bara avser kroppslig vård och att man glömt bort den mentala vården i detta sammanhang. Det är emellertid viktigt att nyblivna föräldrar får kontakter, och detta är en garanti för att de redan från början kommer i förbindelse med samhällets stödjande organ.

Olika slag av ungdomsorganisationer

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

utgör också ett mycket viktigt led i ungdomens fostran. I detta sammanhang kommer statens ungdomsråd, vars uppgifter har diskuterats tidigare i dag, in i bilden som ett rådgivande organ. Inte minst betydelsefull är den studie- och bildningsverksamhet i hithörande frågor, vilken förekommer inom organisationerna. Brevskolan utarbetar för närvarande kurser och studiematerial rörande dessa frågor. Våra organisationer på detta område — inte minst kvinnoorganisationerna — har en stor uppgift att fylla. De kan verkligen göra en värdefull insats när det gäller att skapa kontakt med de unga och att få till stånd diskussion omkring dessa frågor. Samarbetet mellan hem och skola, som man särskilt vill understryka i den nya grundskolan, syftar ju också till en bättre förståelse för det ansvar som föräldraskapet innebär.

Alla de nämnda verksamheterna vill tillsammans verka karaktärsdanande och skapa en för barn och ungdom normal relation till samhället och dess funktioner. Det är därvidlag det så ofta brisletter.

Speciellt angeläget är att verksamheten på detta område verkligen når människorna. Alla samverkande krafter måste tillsammans bilda skola och forma människorna till ansvarsmedvetna föräldrar. Jag tror att den verksamhet motionärerna föreslår kan på olika sätt anknytas till den verksamhet som redan pågår och därigenom på ett bättre sätt nå ut till de människor man vill komma i kontakt med.

Herr talman! Det är dessa synpunkter utskottsmajoriteten anlagt på motionerna, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ELMÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag finner det underligt att fru Holmberg inte kommit underfund med vad vi vill utreda.

Först och främst gäller det en ordentlig utbildning av dem som skall sköta

denna upplysnings- och rådgivningsverksamhet. När fru Eriksson i Stockholm häromdagen förde allmänna beredningsutskottets talan i fråga om familjepolitiken sade hon, att det finns inte utbildat folk att sätta in i rådgivning vid barnavårdscentralerna. Det är sådant folk vi i första hand vill få fram på förevarande område. — Detta återkommer ständigt: beslut fattas om olika planer, men sedan finns det inte utbildat folk för verksamheten.

Fru Holmberg säger föraktfullt: Det hjälper inte att tillsätta tjänstemän! Men vad har inte tjänstemännen betytt, fru Holmberg, för den kroppsliga vården på barnavårdscentralerna! Och de tjänstemän som nu föreslås tillsätta skulle ju gärna knytas just till barnavårdscentralerna och där bedriva upplysningsverksamhet. Den mentala vården är eftersatt, fru Holmberg.

Vidare hänvisar fru Holmberg till familjerådgivningen. Men denna gäller inte i samma utsträckning förebyggande vård — till familjerådgivningen kommer föräldrarna oftast när det trasslat till sig, när det hänt något, och vi vill att barnen och föräldrarna skall slippa uppleva att det skär sig.

En skolpsykolog som jag talade med för några dagar sedan sade: Tänk om upplysningsverksamheten för föräldrarna kunde sättas in tidigt! När det skurit sig och när det blir besvärligheter vill föräldrarna skjuta barnen ifrån sig. Det vore något helt annat om föräldrarna kunde nås tidigare — medan barnen är små och föräldrarna verkligen tycker om dem.

Frågan har helt enkelt behandlats av fel utskott — det framhöll jag redan på ett tidigt stadium i utskottet. Jag är säker på att ärendet fått en bättre behandling om det handlagts av allmänna beredningsutskottet.

Fru Holmberg talar om de olika bildningsorganisationernas insatser på området. Jag tror emellertid att man på ett annat sätt måste nå den stora mängd

Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning

den föräldrar — gärna genom barnavårdscentralerna.

Vad grundskolans undervisning i familjekunskap skall meddela är ju i och för sig av utomordentligt värde, men denna undervisning meddelas i en ålder då dessa problem inte är så aktuella, vilket gör att den inte blir av riktigt bestående värde. Det är därför vi tycker att en förebyggande upplysningsverksamhet skulle sättas in för att skapa harmoniska och livsdugliga människor.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det börjar något klarna vad som menas med reservationen. När jag först läste den var jag benägen att säga att detta tog vi ställning till i förra veckan, då riksdagen behandlade ett utlåtande från beredningsutskottet. Vi framhöll i det utlåtandet att vi ville ha en översyn av familjerådgivningen. Eftersom en försöksverksamhet pågått ganska länge var det på tiden, menade vi, att man undersökte varför familjerådgivningen inte lyckats bättre och varför den inte vuxit ut mer. Nu förstår jag emellertid att det inte är familjerådgivning i denna mening som fröken Elmén vill ha.

Vid samma tillfälle behandlades frågan om psykologisk rådgivning, knuten till barnavårdscentralerna. Allmänna beredningsutskottet uttalade — och däri instämde riksdagen — att det vore ett stort plus om till barnavårdscentralerna kunde knytas psykologisk rådgivning men att det i dag helt enkelt inte finns kompetent folk som kan sköta sådan psykologisk rådgivning ens där tjänster redan beslutats.

Motionärerna och reservanterna föreslår nu att kuratorer skall utbildas. Jag undrar vilket slags kuratorer som avses. Menar man att vi skall utbilda fler barnpsykologer? Menar man att vi skall öka socionomutbildningen? Menar man att vi skall ha en utbildning av det slag

som bedrivs av Ericastiftelsen? Menar man att det skall vara rådgivare som helt allmänt är kloka och förståndiga?

Av fröken Elméns anföranden får man föreställningen att det egentligen är barnpsykologer man är ute efter. Frågan är, om vi inte i alltför liten utsträckning sett till att sådan utbildning kunnat bedrivas i vårt land. Det är brist på psykologer — det gäller både skolpsykologer och barnpsykologer, som skulle kunna knytas till barnavårdscentralerna. Är det det, som menas, så är jag helt införstådd med att åtgärder bör vidtas för att möjliggöra en ökad utbildning. Men på den punkten finns det utredningar i gång och jag tycker f. ö. inte att reservanterna klart säger vad de menar.

Jag vill till slut säga att jag är rätt skeptisk till tanken att man skulle kunna sprida kunskap till föräldrarna om hur barn skall uppfostras. Den som själv har haft barn och erfarit hur svårt det är tror inte på att man kan tvångsmata föräldrarna med upplysning. Man skulle kanske kalla in dem till något slags rekryttjänstgöring. Barnuppfostran är så invecklad att man inte vågar hoppas på annan vägledning än den ens egen känsla ger. Det är först när det blir besvärligt som man skulle komma att anlita dessa kuratorer; man vänder sig inte till dem innan man har bekymren, och i dag så finns det för få med utbildning.

Reservationen anvisar inte någon framkomlig väg; motiveringen är så grumlig att jag inte anser mig kunna yrka bifall till reservationen, även om jag anser att tanken i en annan tappning skulle kunna vara acceptabel.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Det var ju underligt att fru Eriksson tycker det var grumligt alltihop. Jag förstår inte varför denna motion inte kom till allmänna beredningsutskottet när andra motioner i

Allmän hälsokontroll

barn- och familjefrågor har gjort det; jag förstår inte varför den gick till statsutskottet.

Vad vi har begärt är att man skall utreda lämplig utbildning. Är det så grumligt? Man kan tänka sig socionomutbildning kompletterad med psykologi eller mentalhygienisk utbildning eller vad fru Eriksson vill kalla det för. Det har t. ex. hållits ganska omfattande mentalhygieniska kurser på socialinstitutet för att komplettera socionomernas utbildning för verksamhet på olika områden. Men det viktigaste är att det är människor som kan meddela kunskap på dessa områden.

Jag underskattar inte föräldrarna så att jag inte tror att de inte vill ha upplysning i dessa frågor, utan jag tror att de är mottagliga för sådan upplysning också. I utskottet sade man att man antog att föräldrarna inte skulle vara intresserade, men jag tror att detta är fel.

Lika väl, fru Eriksson, som vi nu har kommit så långt när det gäller kroppslig barnavård att folk vänder sig till barnavårdscentralerna, lika väl skulle man väl kunna komma ett stycke på väg när det gäller dessa problem som det är så mycket svårare för föräldrarna att bemästra. Därför måste vi ta krafttag för att hjälpa föräldrarna. Jag fick mothugg första gången när jag föreslog att läkare som var knuten till barnavårdscentral skulle få utbildning i barnpsykologi och barnpsykiatri. I framtiden kommer man nog att söka lämna upplysningar även i de här frågorna åt föräldrarna.

Fru **HOLMBERG** (s):

Herr talman! Fröken Elmén talade om att vi har för litet utbildade psykologer för dessa uppgifter. Det kan jag gott hålla med om, men när man vet att vi behöver utbildat folk på så många andra områden är det väl litet ologiskt att man nu vill starta ännu en verksamhet som kräver utbildad personal. Vi

behöver säkert stort personaltillskott medan familjerådgivningsverksamheten byggs ut, och jag tycker det är viktigt att sköta den verksamhet som nu redan är i gång.

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! Vi har brist på utbildad personal och man begär ökad utbildning på detta område. Fru Holmberg kanske inte har observerat att det är så många sökande som avvisas från olika utbildningsanstalter. Under senare år är det massor som inte har kommit in och som måste söka sig över till andra områden än dessa som vi nu talar om. Det är inte så omöjligt att öka verksamheten om man vidgar utbildningen för en viss grupp, när det är så många som vill komma in på olika områden och arbeta.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. I

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. II

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 16) av fru Wallentheim och fröken Elmén; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 162—164

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 165

Allmän hälsokontroll

Kungl. Maj:t hade (punkt 176, s. 344—348) föreslagit riksdagen att till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 230 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

Hälsovårdsupplysning

dels en inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* väckt motion (II: 219), i vilken hemställts att riksdagen måtte besluta att under förevarande anslag anvisa 4 000 000 kr.;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hultell* (I: 516) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* (II: 640), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla, att en mera omfattande försöksverksamhet rörande hälsokontroll beträffande cancersjukdomar hos kvinnor borde igångsättas så snart detta kunde ske med hänsyn till bl. a. de personella resurserna samt att Kungl. Maj:t snarast måtte förelägga riksdagen förslag härom.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 219 till Allmän hälsokontroll för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 230 000 kr.;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 516 och II: 640 godkänna vad utskottet anfört.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Kaijser*.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Med hänvisning till vad jag sagt i ett tidigare anförande ber jag att få yrka bifall till motion nr 219 i denna kammare.

Herr **ALMGREN** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. I

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till mo-

tionen II: 219; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. II

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 166—170

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 171

Hälsovårdsupplysning

Kungl. Maj:t hade (punkt 182, s. 356—361) föreslagit riksdagen att till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hilding* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herr *Westberg m. fl.* (II: 94), i vilka hemställts att riksdagen måtte 1) till Hälsovårdsupplysning för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 500 000 kr. utökat reservationsanslag av inalles 1 400 000 kr. i syfte att åstadkomma en omfattande upplysningskampanj mot tobaksbruket bland ungdom; samt 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam utredning angående möjligheterna att begränsa tobakskonsumtionen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per Jacobsson* (I: 71) och den andra inom andra kammaren av herr *Löf-roth* (II: 91), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att anslå ett belopp av 500 000 kr. att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för en anti-tobakskampanj, främst genom press och television, varvid erforderlig vetenskaplig och reklamteknisk sakkunskap skulle anlitas;

dels två likalydande motioner, väck-

Hälsovårdsupplysning

ta den ena inom första kammaren av herrar *Gunnar Pettersson* och *Eric Gustaf Peterson* (I: 73) och den andra inom andra kammaren av herr *Berglund m. fl.* (II: 88), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om utredning snarast angående samhällseliga åtgärder ägnade att hindra tobaksrökning i arbetslokaler, kontorslokaler och sammanträdesrum, i första hand statliga och kommunala sådana lokaler, samt att därvid behovet av särskilda rökrum även undersöktes;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Erik Filip Petersson m. fl.* (I: 187) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.* (II: 234), i vilka hemställts att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en expertgrupp med uppdrag att utarbeta en objektiv sammanställning av omfattningen av tobaksskadorna av olika slag och deras kända orsaker samt förslag till de olika motåtgärder, som denna sammanställning aktualiserade, och till den ytterligare forskning, främst annan än medicinsk (t. ex. psykologisk), som kunde erfordras till ytterligare klarläggande av dessa skador och deras orsaker, speciellt tobaksvarnornas psykologiska och fysiologiska bakgrund;

dels ock en inom första kammaren av herr *Svanström* väckt motion, (I: 188), i vilken hemställts att riksdagen måtte besluta att en utvidgning av den kariesprofylaktiska verksamheten skulle ske enligt de i motionen anförda synpunkterna i ungefär fördubblad omfattning, och att som anslag under rubriken *Hälsovårdsupplysning* uppfördes 1 000 000 kr.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 71 och II: 91 samt I: 70 och II: 94, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, ävensom motionen I: 188 till *Hälsovårdsupplysning*

för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.;

II. att motionerna I: 70 och II: 94, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 73 och II: 88 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 187 och II: 234 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson*, *Per Jacobsson*, *Nils Theodor Larsson* och *Per-Olof Hanson*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i *Knäred*, *Löfroth* och *Antonsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 188 ävensom med bifall till motionerna I: 71 och II: 91 samt I: 70 och II: 94, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till *Hälsovårdsupplysning* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.;

II. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 70 och II: 94, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning angående möjligheterna att begränsa tobakskonsumtionen;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 73 och II: 88 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförde;

IV. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 187 och II: 234 hos Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en expertgrupp med det uppdrag som i motionerna angivits.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken **ELMÉN** (fp):

Herr talman! »Röka tobak är ett bruk som från Indien vi lärde, mången bliver därav sjuk, mången sätter därpå värde.» Känns orden igen? Det är nog så sant som det är sagt, men sedan de

Hälsovårdsupplysning

en gång skrevs har mycket hänt. Framför allt har gruppen av dem som »sätter därpå värde» ökat kolossalt. Det är nog också riktigt att den som röker i många fall undergräver sin hälsa. Utfallet är naturligtvis individuellt, men det kan i varje fall inte på något sätt vara hälsobringande med rökning. Nu har rökningen tagit en sådan omfattning och spritt sig ned i så låga åldrar att rökningen vållar stora samhällsproblem. Problemet skolbarn och rökning är därvid kanske det svåraste. Det måste vidtagas extraordinära åtgärder för upplysning och propaganda.

En motion begär att man skall utreda vad som skall göras för att förebygga rökning i arbetslokaler där rökare och icke-rökare vistas. Motionärerna och de reservanter som stöder motionen är på det klara med att detta är en mycket svår fråga, men den är också mycket viktig. I mitt arbete inom yrkesinspektionen har jag ofta ställts inför en klagande minoritet av icke-rökare som undrar: »Vad vill ni göra för oss? Vi far illa av röken. Har vi ingen möjlighet att göra någonting?

Egentligen har man en möjlighet genom arbetarskyddslagen som säger att arbetsgivare är pliktig att iaktta allt vad på honom ankommer för att lokalerna skall vara hälsosamt utformade och att likaså arbetstagaren är skyldig att iaktta vad som på honom ankommer att förebygga ohälsa i arbete, och jag kan inte finna att rökning på en arbetsplats befördrar hälsa i arbete. En utredning är befogad. Utredningen skulle kanske kunna utgå från arbetarskyddslagens bestämmelser och få fram råd och anvisningar.

Man skulle naturligtvis kunna ordna särskilda rökrum. Det sättet användes för en tid sedan på åtskilliga arbetsplatser, men det blev snart så att människorna kom att vistas mera i rökrummet än i arbetslokalerna och man har frångått den metoden. I den mån brandförsäkringsreglerna medger det har

man släppt in rökningen i arbetsrummen.

Jag förstår att detta är en svår fråga, och därför ber jag att få biträda motionens förslag om att man skall undersöka om man kan utforma anvisningar som kan undanröja de faror det innebär på arbetsplatsen för dem som icke röker. Jag ber, herr talman, med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Börjesson* i Falköping (cp) och *Keijer* (fp).

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! Jag skulle i stort sett vilja instämma i vad fröken Elmén har sagt rörande den motion som jag varit med om att väcka i denna kammare beträffande rökning i arbetslokaler och sammanträdeslokaler. Motionen behandlar väl ett för kammaren och riksdagen nytt ämne; jag känner inte till att någon sådan motion tidigare väckts eller att det ämne som behandlats tidigare förts upp på ett sådant här plan. Vi har också varit tveksamma huruvida vi skulle framföra den eller ej, ty många kanske tycker att motionens förslag skulle innebära ett inkräktande på den personliga friheten. Det som emellertid givit oss anledning att föra fram motionen är de alarmerande ryktena från USA på cancerforskningens gebit. Dessa har klargjort tobaksrökningens oerhörda faror för den enskilde individen: lungcancer, etc.

Man kan naturligtvis säga att det är den resandes ensak om han vill ägna sig åt tobaksrökning och på det sättet bidra till att undergräva sin hälsa. Men det är inte bara besvärande för en icke rökare att bli utsatt för ett intensivt rökande t. ex. i en sammanträdeslokal — en företeelse som jag särskilt skulle vilja ta upp här — utan det är också skadebringande för en icke rökare. Docent Söderling i Borås — populärt kallad radiodoktorn — höll i höstas ett föredrag där han behandlade just rök-

Hälsovårdsupplysning

ningens skadliga inverkan. Han framhöll då att rökningen inte bara är skadlig för rökare, utan att det kan påvisas att icke rökare tar skada av rökningen genom att de tvingas inandas »avgaser» som kommer från den rökande. Icke rökare nödgas att i olika sammanhang — under ibland långa sammanträden — inandas tobakens förbränningsprodukter. En del individer är också överkänsliga eller allergiska mot tobaksrökning.

Nu skulle man naturligtvis vid ett sammanträde kunna komma överens om att tillåta respektive förbjuda tobaksrökning. Efter de röningsdebatter som har förekommit har jag verkligen vid ett sammanträde varit med om att ordföranden frågat, huruvida de närvarande ville avstå från att röka, därför att det fanns en ledamot som var allergisk mot tobaksrökning. Detta accepterades av samtliga och det skedde mycket välvilligt. Under det sammanträdet förekom inte heller någon rökning.

Någon säger kanske att detta är att se surögt på förhållandena. Surögd är väl just vad man blir av tobaksröken. Hur många sammanträden har jag inte gått från med sura ögon, därför att jag tvingats sitta i en rökbemängd luft. Ja, det händer t. o. m. ibland att den som röker blåser ut röken rakt i ansiktet på den som sitter intill.

Man har försökt att eliminera dessa olägenheter i vissa sammanhang. SJ har t. ex. alltid på tågen haft kupéer för rökare och icke rökare. Vid beställning av platsbiljett genom den avdelning inom SJ:s resebyrå som finns här i riksdagshuset får man alltid frågan: »Icke?». Med detta »icke» menas just kupé för icke rökare. När man alltså nickar jakande till frågan, är det ett uttryck för att man vill sitta där rökning är förbjuden.

En uppdelning på rökare och icke rökare är sålunda vedertagen inom SJ. Nu kan naturligtvis inte en sådan upp-

delning ske vid ett sammanträde, så att några deltagare sitter i en lokal, där rökning förekommer, och andra i en lokal, där rökning är förbjuden. Det måste ske en samordning, och man kan givetvis komma överens om huruvida rökning skall få förekomma eller inte.

Men detta är en ganska känslig sak. Anledningen till att frågan inte tidigare tagits upp är väl också en önskan att inte göra intrång på andras rättigheter. Man skulle dock kunna komma överens om att ta hänsyn till varandra och vid sammanträden avstå från tobaksrökning för att luften skall hållas ren och inte bli bemängd med tobaksrök. Med hänsyn till att tiden är långt framskriden skall jag inte säga något ytterligare om denna sak.

Utskottet har nu ställt sig kallsinnigt till förslagen i motionerna och bara framhållit att medicinalstyrelsen bör ha uppmärksamheten riktad på berörda frågor. Det skulle betyda, fröken Elmén, att hälsovårdsmyndigheterna får i uppdrag att ta sig an denna sak.

Reservanterna är, som vi hörde av fröken Elmén, mera välvilligt inställda och vill hänvisa motionerna till den expertgrupp som skall utreda frågan om begränsning av tobakskonsumtionen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 18 vid punkten 171.

I detta anförande instämde herr *Gustafsson* i Borås (fp).

Herr WIKLUND (fp):

Herr talman! Jag ber först att få instämma i fröken Elméns och herr Berglunds synpunkter. Jag skall inte uppta kammarens tid mer än några få minuter, som jag vill använda för att göra ett par påpekanden.

Förra året anslogs ett belopp av 500 000 kronor till upplysningsverksamhet i denna fråga. Beloppet skulle

Hälsovårdsupplysning

fördelas av Kungl. Maj:t efter förslag av medicinstyrelsen. Det är egentligen ett ganska litet belopp för en så pass kostsam sak som att bedriva upplysningsverksamhet i effektiva former. Därför är det beklagligt att det skett en sådan splittring av det beloppet, som sålunda utgår för detta budgetår. Det har nämligen uppdelats på flera olika organ. Enligt min mening borde man sträva efter att få en koncentration av upplysningskraften antingen till medicinalstyrelsen eller till den nya nationalföreningen mot tobak eller något annat organ. Upplysningen borde alltså ske från ett ställe.

Motionerna I:187 och II:234, som väckts under den allmänna motions-tiden, syftar till att få till stånd en utredning i alla tillhörande frågor d. v. s. en utredning med vidare omfattning än vad den befintliga expertgruppens uppdrag innebär. Jag syftar på den expertgrupp, som är verksam inom medicinalstyrelsen. Vi måste få en betydligt mera långtgående undersökning. Det gäller nämligen inte enbart de medicinska tobaksskadorna, utan det finns en hel rad andra olägenheter och skadeeffekter, som vi pekat på i motionen. Man borde också få ett bättre besked om hur den omfattande tobaksreklam, som bedrivs i detta land, verkar. Vi har förut i år haft uppe frågan om tobaksreklamen till debatt i kammaren. Jag har visst stöd för antagandet att tobaksbolagets reklam kostade mellan 4 och 5 miljoner kronor under 1963. Det kan väl ändå inte vara rimligt att en sådan reklamverksamhet skall få bedrivas utan någon invändning av riksdagen? Dagens tidningar meddelar att cigarrettfabrikanterna i Amerika är i färd med att företaga en självsanering av reklamverksamheten. Det är precis vad man skulle önska skedde också här. Om så inte blir fallet, blir det nog nödvändigt att överväga reklam-begränsningar. Frågan är då självfallet hur dessa begränsningar skall ske.

Den expertgrupp vi föreslagit skulle ägna sig också åt den uppgiften.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservationen nr 18.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Även om jag är medveten om att jag skulle vinna mera popularitet på att yrka bifall till utskottets hemställan, kan jag inte underlåta att göra några randanmärkningar med anledning av denna punkt.

Den upplysningsverksamhet mot tobaken som pågår har knappt varat ett år. Den bedrivs av Riksförbundet mot tobaken och medicinalstyrelsen i samarbete med statens ungdomsråd. Man har för avsikt att i denna verksamhet anlita en professionell PR-man, göra filminspelningar och iordningställa bildband, teckna affischer och utarbeta folders för att med dessa medel försöka påverka skolungdom och värnpliktiga.

Jag är den förste att hålla med om att den alltmera tilltagande tobaksrökningen bland de lägre åldrarna är skadlig och sannerligen ingenting att leka med. Skeptisk som jag är mot en sådan upplysningsverksamhet har jag dock en bestämd känsla av att man nu bör vänta och se vad resultatet blir innan man ökar verksamheten eller vidtar andra åtgärder. Verksamheten har varit i gång alltför kort tid för att vi skall ha hunnit få fram några erfarenheter. Det är inte detsamma att göra propaganda mot tobaksrökning som det är att med samma medel göra propaganda för t. ex. polioympning och för förebyggande mödra- och barnavård, en propaganda som måste betecknas som positiv. Att göra propaganda mot tobaken är något negativt, och av erfarenhet vet vi att en negativ propaganda har betydligt svårare att slå igenom och nå effekt.

Samtidigt som vi har detta dåliga utgångsläge har vi en positiv propaganda för tobaken i form av en utomordentligt effektiv tobaksreklam. Denna positiva

Hälsovårdsupplysning

propaganda för tobaken är mycket verkningfull. Den arbetar med bilder av synnerligen förförisk beskaffenhet; vi ser hur sportsmannen ute i naturen njuter när han tänder sin pipa. Åtminstone vi som röker vet ju också hur gott det verkligen smakar. Det är klart att denna form av positiv reklam har en väldig genomslagskraft.

Därför tror jag att det är mycket svårt att med de medel som man nu vill använda försöka nå någon högre grad av effekt. Nu kan det ju sägas att man skulle förbjuda tobaksreklamen, men det kan man naturligtvis inte göra, även om vi skulle önska att den var litet mindre effektivt utformad.

Det finns emellertid andra faktorer i detta sammanhang som verkar förbryllande på allmänheten och i fråga om vilka det finns delade meningar, inte minst bland experterna. Den ena dagen kommer chockrapporten från Amerika om sambandet mellan cigarrettrökning och lungcancer, och någon vecka senare läser vi hur svenska experter talar om att tobaken har en stimulerande effekt på våra blodkärl och vårt hjärta samt att den skärper vår tankeförmåga. Det är klart att allmänheten i en sådan situation blir litet avtrubbad och kanske inte är så lätt att påverka.

Alla dessa skäl talar enligt min mening för att man skall avvakta dels erfarenheterna av den upplysningsverksamhet som nyligen påbörjats, dels de nyare och säkrare rön som kommer från den medicinska forskningen.

Vi behandlar här också en motion som yrkar på statliga åtgärder för att förhindra tobaksrökning i arbetslokaler. Man kan fråga sig vart detta skulle leda. Om man vistas i ett sällskap, deltar i ett sammanträde eller befinner sig i en vanlig arbetslokal och någon där närvarande skulle vara allergisk mot tobak, bör man naturligtvis visa mänskliga hänsyn och underlåta att röka, men att man skall göra detta enbart därför att en del människor inte tycker om

tobak utan att ha något direkt besvär av rökning är kanske inte lika självklart. Jag har också svårt att tänka mig hur detta skulle kunna organiseras på vanliga arbetsplatser. Om vi bara tänker på den lokal vi nu vistas i, har jag en bestämd känsla av att betydligt flera ledamöter skulle vara närvarande i kammaren under debatterna, om vi fick röka där; jag ämnar emellertid inte ställa något yrkande därom. Allt detta gör att jag inte i något avseende har kunnat biträda motionsyrkandena, även om jag har full förståelse för problemets allvar.

Vi vet i dagens situation för litet, tiden har varit för kort för att ge några erfarenheter, och vi bör enligt min mening avvakta ytterligare. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! Först vill jag med tillfredsställelse konstatera den positiva inställning till upplysningsverksamheten rörande tobakens skadeverkningar, som jag anser mig kunna utläsa ur utskottets utlåtande. Medicinalstyrelsens vilighet att medverka i en dylik upplysningsverksamhet har tidigare dokumenterats, men det är ändå glädjande att finna att styrelsen nu har tillsatt en expertgrupp som skall belysa sambandet mellan tobaksbruk och hälsotillstånd. Även jag hoppas att upplysningsverksamheten härigenom skall få ökad tyngd.

Även om man med tacksamhet konstaterar vad som redan utträttats på detta område, är det för mig angeläget att framhålla att mycket mer kan och bör göras. Det anslag som står till förfogande för ifrågasvarande verksamhet är enligt min mening alltför snålt tilltaget. I jämförelse med vad staten tar in i tobaksskatt är det en tämligen liten summa. Om man därjämte tar hänsyn till att medicinalstyrelsen skall bedriva

Hälsövarldsupplvysning

utredningsarbetet med hjälp av experter samt anlita en professionell PR-man i syfte att ge propagandan en slagkraftig utformning och dessutom bekosta denna propaganda genom TV, film, radio och press, måste vi erkänna att den summa på 125 000 kronor som står till medicinalstyrelsens förfogande är alldeles otillräcklig. Såvitt jag kan förstå kan det med den medelstillgången inte bli fråga om kontinuerlig upplysningsverksamhet under någon längre period. Då man vet vilka kostnader det gäller, blir man betänksam inför utskottets negativa inställning till förslag om större anslag till ändamålet.

Jag behöver inte i detta sammanhang ta upp tiden med att tala om tobakens skadeverkningar — fakta är väl kända. Men med anledning av vad herr Turesson yttrade nyss, kanske jag ändå får påminna om den sammanställning av olika forskningsresultat — den bygger på sju separata undersökningar — som det amerikanska hälsoministeriets expertkommitté nyligen framlagt. Det var ju inte en utredning vilken som helst utan en sammanställning av utredningsresultat över ett mycket vidsträckt område, som klart visade att cigarrettrökningen är den viktigaste orsaken till lungcancer.

Vi är väl alla överens om att det är angeläget att upplysningsverksamheten om tobakens skadeverkningar intensifieras. De motionärer som jag nu företräder har påpekat att skolans möjligheter bör utnyttjas i full utsträckning. Man vill också att våra massmedia skall komma till ökad användning i verksamheten.

Tyvärn får de åtgärder som vidtas på detta område ofta engångskaraktär. Anslagna medel räcker inte till för en kontinuerlig kampanj under en längre tidsperiod. Enligt vår mening är det av synnerlig vikt att den upplysningsverksamhet som här avses verkligen kan följas upp. Skall detta bli möjligt måste ytterligare medel anslås för ändamålet.

Men även om vi hoppas mycket av en på detta sätt genomförd upplysningskampanj, vet vi av erfarenhet att möjligheterna att uppnå goda resultat är begränsade. Även andra åtgärder måste vidtas. För att man skall kunna anvisa nya vägar i kampen mot tobaksbruket — gärna med utpräglat positiv inriktning — är en utredning nödvändig. Vi föreslår därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära skyndsamt utredning angående möjligheterna att begränsa tobakskonsumtionen.

Under hänvisning till vad jag har anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 18 vid punkten 171.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen, som nu återtagit ledningen av förhandlingarna, gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels också på bifall till reservationen 18); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 171:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 18) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fröken Elmén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid

Epidemiberedskap m. m.

avgavs 127 ja och 69 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Punkterna 172—178

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 179***Epidemiberedskap m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 190, s. 378—384) föreslagit riksdagen att till Epidemiberedskap m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Wallentheim m. fl.* (I: 74) och den andra inom andra kammaren av fru *Hörlund m. fl.* (II: 89), i vilka hemställts att riksdagen måtte för budgetåret 1964/65 anslå 126 000 kr. till avlöningar åt personal vid giftinformationscentralen samt 10 500 kr. till omkostnader;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 114) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen* (II: 144), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta 1) att den informationscentral rörande gifter som sedan budgetåret 1960/61 bedrivits vid karolinska sjukhusets barnklinik fr. o. m. budgetåret 1964/65 måtte ges permanent karaktär; 2) att uppdraga åt medicinalstyrelsen att fastställa riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet, reglemente för densamma och för dess personal; 3) att från och med den 1 juli 1964 vid denna central inrätta följande tjänster på e. o. stat: 1 läkartjänst i Ae 27, 1 apotekar-

tjänst i Ae 25, 1 kontorsskrivartjänst i Ae 13 (halvtid) samt 1 kanslibiträdets-tjänst i Ae 7 (halvtid); 4) att för bestridande av för denna centrals drift och avlöningar under budgetåret 1964/65 anslå ett belopp av 136 500 kr. att utgå under anslaget Vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård, förslagsanslag, genom höjning av detta delanslag med 56 500 kr. (från 80 000 kr. till 136 500 kr.).

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 74 och II: 89 samt I: 114 och II: 144, sistnämnda båda motioner såvitt de avsåge medelsanvisningen, till Epidemiberedskap m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.;

II. att motionerna I: 114 och II: 144, i vad de icke behandlats under I., icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson* och *Axel Johannes Andersson*, fru *Wallentheim*, herrar *Per Jacobsson*, *Kaijser*, *Nils Theodor Larsson*, *Per-Olof Hanson*, *Per Petersson* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred, *Löfroth*, *Antonsson* och *Turesson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 74 och II: 89 ävensom med bifall till motionerna I: 114 och II: 144, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Epidemiberedskap m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 536 500 kr.;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 114 och II: 144, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört om uppdrag åt medicinalstyrelsen att fastställa riktlinjer för giftinformationscentralens verksamhet m. m.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Epidemiberedskap m. m.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Vid utskottets utlåtande under punkten 179 är bifogad en reservation som bygger på motioner avgivna i båda kamrarna, dels av socialdemokrater och dels av folkpartister.

Den giftinformationscentral som för närvarande drivs inom karolinska sjukhuset bör enligt motionärernas och reservanternas åsikter kunna utbyggas och få en fastare organisation. I enlighet med de framställningar medicinalstyrelsen gjort, vilken upptar inrättande av lönegradsplacerade tjänster i stället för de nuvarande arvodesbefattningarna och en utökning av tjänsterna med kvalificerad kanslipersonal, skulle verksamheten kunna bedrivas under betydligt fastare former än vad som nu är fallet. Reservationens förslag upptar en merkostnad av 36 500 kronor, vilket väl får anses vara en synnerligen blygsam summa i de sammanhang vi rör oss i, särskilt som det här gäller en verksamhet som har och som kommer att få stor betydelse.

I motionerna har utförligt redovisats de bärande skäl som föreligger för ett positivt beslut i denna fråga, d. v. s. ett bifall till reservationen. Jag skall mycket kortfattat redovisa några synpunkter, nämligen att förgiftningsriskerna har ökat, att ett ökat antal hushållstekniska preparat av mer eller mindre giftigt slag har kommit och alljämt fortsätter att komma ut i marknaden. Antalet sådana mer eller mindre giftiga preparat har i dag hos oss beräknats uppgå till cirka 50 000, medan amerikanerna har cirka 200 000 sådana varor att handskas med. Det har blivit allt vanligare att lägga sig till med läkemedel av olika slag, t. ex. tabletter som till form och färg i synnerhet kan locka små barn till att avsmaka dem, liksom det ofta förekommer att barn lockas av de hushållstekniska preparaten.

Giftinformationscentralen, som skall betjäna hela landet, får en rad förfrågningar i samband med akuta förgift-

ningar. Antalet förfrågningar vid akutfall uppgick 1963 till 3 268 eller omkring 20 per dag. 85 procent av förfrågningarna gällde barn. Man undrar hur många av dessa förgiftningsfall som kunde klaras tack vare information och rådgivning. Jag har ingen statistik på detta, men det intygas från barnläkarhåll hur ytterst beroende man är av den verksamhet som giftinformationscentralen bedriver. Det finns också andra fall av förgiftningar, t. ex. läkemedelsintolerans, hudskador av exempelvis tvättmedel, förgiftningar på grund av missbruk av tabletter och alkohol, thinnerskador — för att bara nämna några av de uppgifter som centralen haft att arbeta med.

Verksamheten vid karolinska sjukhusets giftinformationscentral startade som försöksverksamhet 1960. Efter fyra år är det fortfarande en försöksverksamhet som bedrivs under mycket blygsamma förhållanden. Tre personer — en läkare, en apotekare och en sekreterare — skall sköta en verksamhet som är inriktad på information, behandling, undervisning och forskning. Läkaren är kraftigt belastad av akut-sjukvård, och centralen har ett direkt engagemang i behandlingen av förgiftningsfall vid karolinska sjukhuset. Denna personalstyrka skall dels ta hand om förfrågningar i akutfall och dels bygga upp ett kartotek, som för närvarande omfattar 5 000 kort på tekniska preparat, läkemedel och växter. För att täcka det nuvarande behovet har man beräknat att ett kartotek på 10 000 skulle behövas. Man skall samla in uppgifter om innehåll och egenskaper hos tekniska preparat och läkemedel, och nya sådana kommer ständigt ut i marknaden. Dessa uppgifter har naturligtvis måst åsidosättas, liksom också forskningsverksamheten och den med dessa båda starkt sammanhängande förebyggande verksamheten genom upplysning till allmänheten via barnavårdscentralen, press och andra media.

Epidemiberedskap m. m.

I propositionen sägs, att verksamheten fortfarande bör ha försökskaraktär i avvaktan på närmare erfarenheter av belastningen vid centralen, och inom utskottet har man ansett detsamma.

Det är anmärkningsvärt att det skall vara så svårt att konstatera att en sådan belastning redan förekommer, att giftinformationscentralen på grund av underbemanning inte kan klara alla sina uppgifter, vilka man så gärna vill klara. Även de osäkra anställningsförhållandena spelar naturligtvis också en roll i detta sammanhang.

Det är också högst anmärkningsvärt att endast en telefonlinje står till förfogande för en verksamhet där ett så markant behov av sekundingripanden föreligger. Här kan man säga att det inte rör sig om sparsamhet utan att det kan betecknas som småsnålhet eller oföretagsamhet. Medicinalstyrelsen har gjort upprepade framställningar om att få en varaktig informationscentral med permanenta tjänster. Man framhåller att giftinformationscentralen är så viktig att den för länge sedan borde ha givits ekonomiska resurser och tillräckligt med personal för att kunna sköta 24-timmarsservice. Genom bifall till reservationen nr 19 vid punkten 179 har riksdagen möjlighet att rätta till de missförhållanden som råder på detta område.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Carbell* (s).

Herr von **FRIESEN** (fp):

Herr talman! Efter det långa och mycket väldokumenterade anförande som nyss hållits av fru Hörnlund kan jag fatta mig mycket kort.

Vi känner alla till att de otaliga tekniska preparat som nu kommit i marknaden under de senaste tio, tjugo åren, framför allt dessa plastprodukter, har framkallat en anmärkningsvärt hög grad

av förgiftningar. Det verkar över huvud taget som om våra motgifter inne i blodet inte skulle räcka till för att möta den påverkan som dessa helt nya tekniska medel utsätter oss för. Det är naturligtvis en procedur som tar mycket lång tid, men ännu har vi inte kunnat rå på detta och ännu måste läkarna och klinikerna syssla med ett mycket stort antal sådana här fall, allergiska utslag, som man kan kalla det, eller andra förgiftningar.

I hushållen inträffar ju också med alla dessa hushållsartiklar en rad förgiftningar som kanske inte förekom tidigare. Låt mig bara erinra om det icke ringa antal ofrivilliga läkemedelsförgiftningar som förekommer. Svenska folkets konsumtion av läkemedel är tyvärr alltför stor. Människor förvarar inte heller sina läkemedel på ett betryggande sätt. Det visar sig många gånger att det inte lönar sig att på etiketterna sätta ut att innehållet bör förvaras på ett sådant sätt att det inte blir åtkomligt för barn. Alltför många gånger är det barn som hittar tablettorna, dåligt inlåsta och dåligt förvarade, och utsättes för förgiftningssymtom.

Det framgår av den statistik som åberopas i motionerna att antalet förgiftningsfall under en treårsperiod ökat till över 3 000, vilket är tre gånger så många som det första av dessa tre år. Av dessa förgiftningar drabbade 85 procent barn. Enligt min mening är det mycket bra att man har fått denna giftinformationscentral. Den har en ganska mångsidig uppgift att fylla. Genom den erhålles ökad kunskap om de olika ämnena. Centralen måste ständigt vara beredd att svara på de frågor som framställes från allmänheten om vad man skall göra ifall man råkat ut för sådan här förgiftning. Det är alldeles klart att de vanliga läkarnas kunskaper på detta område inte kan vara så omfattande. Det är därför nödvändigt att man har en liten grupp specialister som enbart sysslar med detta och även sysslar med forsk-

Epidemiberedskap m. m.

ningsverksamhet och undersökningsverksamhet på detta område.

Statsrådet säger på denna punkt att han inte är beredd att tillskapa en mera fast organisation för denna informationscentral. Han vill avvakta ytterligare erfarenheter. Jag säger att med ledning av de erfarenheter som vi har göres oss inte mera vittne behov.

Ifall man frågar om det verkligen skall vara nödvändigt att öka anslagen för att göra befattningshavarna till ordinarie innehavare, så vill jag svara att jag tror att det är ganska nödvändigt. Jag tror att det är viktigt att man på dessa poster har personer som är beredda att stanna någon längre tid så att de kan hinna samla erfarenheter på detta område, erfarenheter som skulle kunna nyttiggöras till fromma för alla de sjukdomsfall som inträffar. Enbart arvodessättning befarar jag skulle leda till att vederbörande snart sökte sig över till andra befattningar.

På grund av nu nämnda omständigheter har jag inte kunnat komma till någon annan slutsats än att vi här borde rösta för reservationen, och jag vill erinra om att första kammaren redan bifallit reservationen. Då jag tillstyrker denna, uttalar jag en förhoppning om att även andra kammaren skall behjärta vad motionärerna anfört.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag tar till orda därför att jag tycker det är självklart att denna kammare för egen del skall ta ställning till den fråga vi här diskuterar. Med anledning av de inlägg som gjorts skulle jag i korthet vilja utveckla några synpunkter på spörsmålet.

På många punkter är både reservanterna och företrädarna för utskottet eniga, och jag vill gärna för egen del deklarerat att jag är införstådd inte bara med många av de synpunkter som reservanterna framför utan också i de principiella delarna mycket väl kan

ansluta mig till deras åsikt. Det gäller då framför allt själva bakgrunden till den verksamhet som giftinformationscentralen bedriver.

Vi upplever i vår tid en snabb utveckling av de olika tekniska och medicinska preparaten. Tillgången på giftiga preparat ökar, det vet vi. Vi vet också att hushållen numera ofta själva innehar ett rikhaltigt sortiment av i vissa avseenden kanske farliga preparat — farliga framför allt om de kommer i barns händer. Riskerna för att barn skall komma över giftiga ämnen kan alltså vara stora. Allt detta har motiverat åtgärder beträffande en god beredskap på detta område.

Hur skall då den beredskapen utformas? Vi börjar nu få erfarenheter i detta avseende. Så är fallet också i bl. a. Amerika. Vi måste kunna informera, ge råd t. ex. vid inträffade förgiftningsfall. Giftinformationscentralen vid karolinska sjukhuset fyller därför en mycket betydelsefull uppgift, och den personal som där är verksam utför, som redan betonats, ett mycket viktigt och värdefullt arbete. Om allt detta är vi, herr talman, nog alla i princip eniga.

Om jag sedan går över till den del av frågan där de mera kontroversiella punkterna finns vill jag först påpeka att motionärerna begär att anslaget till centralen skall ökas från 80 000 till 136 000 kronor. Den personalökning de föreslår inskränker sig till två halvtidsanställda kontorister, medan de i övrigt önskar att fasta tjänster inrättas för centralens läkare och apotekare. Jag vill i detta sammanhang upplysa om att vederbörande apotekare är heltidsanställd.

I propositionen föreslås att anslaget höjes till 100 000 kronor. Jag kan nämna att anslaget därmed har femdubblats sedan budgetåret 1960/61. Vi anser att det ännu inte är möjligt att ta ställning till den definitiva utformningen av verksamheten vid giftinformationscentralen. Olika undersökningar pågår på

Epidemiberedskap m. m.

området. Således håller en expertgrupp inom rådet för sjukhusdriftens rationalisering på med undersökningar beträffande utnyttjande av bl. a. databehandlingsteknik vid toxikologiskt informationsregister som avses kunna bedrivas i anslutning till giftinformationscentralen. Vidare — det erkänner jag öppet — är centralen för närvarande mycket trångbodd. Förslag rörande dess kommande placering kan emellertid väntas i den nya generalplanen för karolinska sjukhuset som vi inom kort förutser skall framläggas. Allt detta gör att tiden ännu inte befunnits mogen för att skapa en mera definitiv organisation.

Enligt senast tillgängliga uppgifter utgör antalet förfrågningar vid centralen i genomsnitt 11 å 12 per dag, och jag vill betona att skulle verksamheten öka väsentligt under det kommande budgetåret har regeringen givetvis möjligheter att medge viss ytterligare medelförstärkning. Jag kan försäkra att viljan härtill kommer att finnas.

Den diskussion som här föres gäller i stort sett endast frågan huruvida denne läkare skall vara heltidsanställd. Beträffande spørsmålet om resurserna, som också berörts i debatten, vill jag upprepa vad jag sade tidigare, att för den händelse resurserna skulle visa sig vara otillräckliga får vi naturligtvis tillfälle att pröva den frågan. Jag vill än en gång försäkra att vi därvid kommer att ha en positiv inställning.

Herr von FRIESEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Efter statsrådets anförande är det uppenbart att det inte är så mycket som skiljer honom och reservanterna åt. Han säger att han anser denna verksamhet nyttig och nödvändig och har den uppfattningen att sannolika skäl talar för att den kan permanentas. I så fall delar jag hans uppfattning.

Den fråga där våra uppfattningar

skiljer sig gäller fastare anställningsformer framför allt för läkaren. Även på den punkten förefaller det mig som om man kan tolka statsrådets anförande så, att han något senare är beredd att framlägga förslag om fastare anställningsformer. Att lokalerna är dåliga och att institutionen är trångbodd utgör i och för sig inte något hinder för att skapa fastare anställningsförhållanden för personalen. Jag tycker att om man i själva verket är inställd på att en reform bör göras, som ger denna institution en fastare och mera permanent ställning, detta mycket väl kan göras i år.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! En kort replik. Jag vill säga till herr von Friesen, att jag tror att det från informationscentralens egen synpunkt är värdefullt, att vi får tillfälle att avvakta de olika utredningarna, innan vi tar definitiv ställning till dess framtida utformning.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten har biträtt departementschefens förslag på denna punkt och som utskottets talesman vill jag, med instämmande i vad herr statsrådet Aspling här anför, yrka bifall till statsutskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 19); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr von Friesen begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 179:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 19) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 77 ja och 121 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen 19) av herr Ivar Johansson m. fl.

Punkterna 180—186

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 187

Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna

Kungl. Maj:t hade (punkt 203, s. 393—398) föreslagit riksdagen att till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kr.

I de under punkten 23 nämnda likalydande motionerna I: 181 och II: 233 hade — såvitt nu var i fråga — hemställts att riksdagen måtte besluta att under förevarande anslag anvisa ytterligare 250 000 kr. för projekteringsarbeten och igångsättningskostnader avseende en ny ungdomsvårdsskola för flickor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna

I: 181 och II: 233, såvitt nu var i fråga, till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Per-Olof Hanson* samt fröken *Elmén*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 181 och II: 233, såvitt nu var i fråga, till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 2 450 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord i anledning av den reservation som är knuten till denna punkt.

I reservationen föreslås ett anslag av ytterligare 250 000 kronor för projektering och igångsättning av en ungdomsvårdsskola för flickor. Det förekommer en markant stigande asocialitet bland den kvinnliga ungdomen, men det är mycket besvärligt att över huvud taget få plats för flickor på ungdomsvårdsskolorna. Vi har inte heller den forskning som behövs beträffande den kvinnliga asocialiteten.

Det egendomliga är att vi i allmänhet sätter in våra krafter när det gäller pojkar men lämnar flickorna därhän, trots att — som doktor Takman nyligen framhållit i en redovisning av en utredning — flickornas asocialitet ofta är mera komplicerad och besvärlig och dessutom inverkar mera på den kommande generationen vid familjebildning m. m. Doktor Takman menar att detta verkligen är en fråga som det behövs forskning om.

Av dessa skäl begär vi i motion och reservation, att en skola skall byggas med resurser för forskning och samtidigt utrustad för att möjliggöra en

Interpellation ang. principerna för Skånes indelning i kommunblock — Interpellation ang. kontroll av konstruktionen av bäddsoffor

verkligt intensiv behandling av ungdomarna. Detta är reservationens huvudsakliga innehåll.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ALMGREN (s):

Herr talman! Enligt vad utskottet inhämtat håller man för närvarande på att undersöka möjligheterna att inom ungdomsvårdsskoleorganisationens ram utöka antalet platser för kvinnliga elever. Samtidigt pågår en upprustning i övrigt av verksamheten bland kvinnliga elever, så att de önskemål som fröken Elmén här uttalade framdeles blir tillgodosedda — i varje fall till viss del.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 20); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 187:o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 20) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Fröken Elmén begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 159 ja och 40 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 188—200.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 201

Lades till handlingarna.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kammarens sammanträde onsdagen den 6 nästkommande maj.

§ 15

Interpellation ang. principerna för Skånes indelning i kommunblock

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Bästekille (h), som yttrade:

Herr talman! Sedan nu kommunblocken fastställts i hela landet har starkt missnöje framkommit på många håll, inte minst i södra Sverige. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Vilka principer har man tillämpat vid fastställande av kommunblocken i Skåne, särskilt i gränserna mellan länen?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. kontroll av konstruktionen av bäddsoffor

Ordet lämnades på begäran till

Interpellation ang. kontroll av konstruktionen av bäddsoffor

Fru LINDSKOG (s), som yttrade:

Herr talman! Under åren 1959—1963 inträffade flera olyckor i bäddsoffor med sådan konstruktion, att spärranordningen på locket kan lossas genom den sovandes egen tyngd. Så sent som i februari månad i år inträffade ett nytt olycksfall, som visserligen inte medförde kvävning men där den drabbade kvinnan låg fastklämd i 5 timmar innan hjälp anlände. Omedelbart efter första dödsfallet föranstaltade arbetarskyddsstyrelsen, konsumentinstitutet och statens provningsanstalt om provning av bäddsoffor. En intygsgivning enligt 45 § arbetarskyddslagen förekom också. Provningsuppdraget den 1 april 1960, men säkerhetsintyg från statens provningsanstalt har återopats så sent som 1963 i fråga om en dyschatelltyp som allmänt ansågs farlig. Med hänvisning till ovan redovisade förhållanden anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet Lindström få ställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att genom ett förnyat provningsuppdrag till statens provningsanstalt eller på annat verkamt sätt medverka till att saluförandet av livsfarliga bäddsoffor förhindras?

2. Kan man förvänta att intygsgivningen kan bli så klart utformad, att missbruk av givet intyg kan förhindras?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade beräkningsgrunder för löneavdrag vid arrest och disciplinbot; och

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling i fångvårdsanstalt;

från andra lagutskottet:

nr 161, i anledning av väckt motion

om översyn av bestämmelserna rörande utfärdande av recept;

nr 162, i anledning av väckta motioner angående märkningen av läkemedel; och

nr 163, i anledning av väckt motion angående almanacksprivilegiet;

från tredje lagutskottet:

nr 164, i anledning av väckta motioner angående stängselskyldigheten för järnväg; samt

från allmänna beredningsutskottet:

nr 160, i anledning av motion om ändrade bestämmelser rörande försäljning av slaktdjur för statens räkning.

§ 18

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 149, med förslag till lag om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker, m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 19

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare.

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 6 maj och t. o. m. den 15 maj 1964 för att som ombud delta i en internationell IOGT-konferens i Athen.

Stockholm den 29 april 1964

Gunnar Engkvist

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 20

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts tre enkla frågor, nämligen av:

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående användande av check vid inbetalning till statlig myndighet,

herr *Hermansson*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet

angående priserna på importvaror från EFTA-länderna, och

herr *Larsson* i Hedenäset, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående tidpunkten för framläggande av proposition om lokaliseringspolitiken.

§ 21

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.18.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 30 april

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 24 innevarande april.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 149, med förslag till lag om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker, m. m.

§ 3

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Nilsson* i Bästekille, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående principerna för Skånes indelning i kommunblock, och

fru *Lindskog*, till statsrådet fru Lindström angående kontroll av konstruktionen av bäddsoffor.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 4

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden: nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående nybyggnad av kaserneetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente jämte i ämnet väckt motion,

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppsättande av en svensk beredskapsstyrka för FN-tjänst m. m.,

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till markförvärv för övningsfält m. m. för budgetåret 1964/65 m. m.,

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till vissa ombyggnadsarbeten vid Norrbackainstitutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stämpel-skatteförfordning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till statsutskottet,

nr 69, i anledning av väckt motion om pension till förre vaktmästaren vid de svenska institutionerna i Lützen, förvaltaren Hans Svenson, och

nr 70, i anledning av vissa paragrafer i riksdagens år 1963 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket;

bevillningsutskottets betänkande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 31

maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner angående översynen av den administrativa rättskipningen,

nr 25, i anledning av väckta motioner om rättshjälp i administrativa mål,

nr 26, i anledning av väckt motion angående straffpåföljden vid vårdslös deklARATION, och

nr 27, i anledning av viss paragraf i riksdagens år 1963 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket;

andra lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bidragsförskott, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättnings-tillstånd för byggnadsarbete jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslog ur kyrkofonden m. m., dels ock väckt motion om utjämning genom kyrkofonden av pastoratens avlöningskostnader; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående viss omorganisation av jordbrukstekniska institutet och statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av statens lantbrukskemiska laboratorium, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

§ 5

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Larsson* i Borrbby, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående konsumentpriset på socker, samt

herr *Lindahl*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående begärd utredning rörande en från cyklismens synpunkt bättre planering av samhällen och vägbyggnader.

§ 6

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.01.

In fidem

Sune K. Johansson